

Alexander Lundekvam Hansen
Anders Veum

Skjønnsutøvelse i nedskrivningstesten av goodwill etter IFRS

Discretionary assessments in the impairment
test of goodwill in IFRS

Masteroppgave i Regnskap og revisjon

Veileder: Per Ståle Knardal

Mai 2021

Alexander Lundekvam Hansen
Anders Veum

Skjønnsutøvelse i nedskrivningstesten av goodwill etter IFRS

Discretionary assessments in the impairment test of
goodwill in IFRS

Masteroppgave i Regnskap og revisjon
Veileder: Per Ståle Knardal
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for økonomi
NTNU Handelshøyskolen

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Regnskapsmessig behandling av goodwill viser seg som et utfordrende område for både regnskapsprodusenter, standardsettere, primære og sekundære brukere av regnskapet. Tema er omdiskutert, og har fått større oppmerksomhet som følge av at oppkjøp og virksomhetssammenslutninger har fått en sterkere posisjon i den globale økonomien.

Utfordringen knyttet til goodwill-verdien er at den er vanskelig å identifisere og vurdere etter at den er innregnet. Regnskapsposten testes årlig for verdifall etter IAS 36, en prosess preget av mange skjønnsmessige vurderinger som følge av IFRS sin prinsippbaserte orientering. Formålet med denne utredningen er å undersøke hvordan skjønnsutøvelse påvirker nedskrivningstesten av goodwill i norske børsnoterte foretak. Dette for å søke en bedre forståelse og danne innsikt i hvordan skjønnset utøves, hvilke mekanismer som påvirker vurderingene, og hvordan noteinformasjonen gjenspeiler de skjønnsmessige vurderingene som er lagt til grunn.

Studiens metode er basert på en fenomenologisk tilnærming. Vi ønsker å studere individets egne erfaringer og forståelse, samt interaksjoner med andre, som påvirker skjønnset i verdi-testingen av goodwill. Vi har brukt en kvalitativ strategi for datainnhenting. Det ble gjennomført intervju av 12 informanter, blant et utvalg bestående av revisorer, børsnoterte foretak, Finanstilsynet, en investor, og en fagperson.

Hovedfunn i studien er at skjønnset blir lett utsatt for optimistisk bias. Regnskapsprodusentenes syn er sterkt farget av troen på egen virksomhet, og incentiveeffektene kan påvirke dette ytterligere. Skjønnset i nedskrivningstesten finner vi som ganske fritt, med en del valgmuligheter og fleksibilitet. Til tross for usikkerheten som hefter ved dette, viser funn at bruk av skjønn er viktig for relevansen til regnskapet, og revisjon og regulering skal bidra til å opprettholde påliteligheten til estimatene. Samtidig er det utfordrende for revisorer og Finanstilsynet å vurdere et skjønn, som følge av informasjonsasymmetri. Informanter vektlegger at et stort omfang av skjønn i nedskrivningstesten av goodwill fordrer åpenhet hos produsentene, og at usikkerheten bør oppveies ved å gi god informasjon i noter. Imidlertid tyder funn i studien på at informasjonskvaliteten i notene er variable, og i mange tilfeller er det lite detaljert og lite informativt det som opplyses.

Abstract

The accounting treatment of goodwill has proven to be a challenging area among accounting producers, standard-setting bodies, and primary and secondary users of the financial statement. The theme is well debated and have received much attention due to mergers and acquisitions gaining a strong position in the global economy.

The accounting challenges pertaining to the goodwill-value is that after the value has been recognized it is hard to identify and verify. The accounting item is tested annually for impairment, which consists of many discretionary assessments due to IFRS's principles-based orientation. The purpose of this thesis is to study how the discretion affect the impairment test of goodwill among Norwegian listed companies. Furthermore, the aim of this study is to give a better understanding and to obtain an overview of how the discretion is exercised, which mechanism affect the assessments, and how the disclosures reflects those discretionary assessments that have been used.

The study's method is based on a phenomenological approach. Here, we want to study individuals' experiences and understandings, as well as interactions with other individuals, which affect the discretionary assessments in the impairment test of goodwill. We have used a qualitative strategy for data collection, where 12 interviews have been conducted, among a selection of auditors, listed companies, The Norwegian Financial Supervisory Authority, an investor, and an expert in IFRS.

Our main finding is that the discretion is easily exposed to optimistic bias. The accounting producers' view is strongly colored by the belief of his own business. Interestingly, we found that the incentive-effect can affect this further. Our findings suggest that discretion in the impairment test is considered as quite freely, with room for choices and flexibility. We acknowledge that the use of discretion is important to the relevance of the accounting, and the auditors and government shall help maintain the reliability in the estimates. Simultaneously, it is challenging for the control authorities to assess the discretion, because of asymmetric information. Interviewees claims that the discretionary impairment-tests requires that the producers to be transparent, and provide useful information in the disclosures, to balance the uncertainty. However, our findings in this study indicates that the quality of the information in the disclosures are variable, and in many cases the information is scarce and uninformative.

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på et toårig masterstudium i regnskap og revisjon (MRR) ved NTNU Handelshøyskolen i Trondheim. Arbeidet med oppgaven har vært utfordrende, lærerikt og interessant. Oppgaven er skrevet innenfor emnet Finansregnskap, og er inspirert av spennende forelesninger gjennom kursene Finansregnskap 1 og 2. Vi har tilegnet oss mye kunnskap gjennom prosjektet, som vi ser frem til å bruke i praksis nå som yrkeslivet venter.

Vi vil takke vår veileder, Per Ståle Knardal, for god hjelp under hele prosessen. Han har gitt oss gode faglig tilbakemeldinger, og vært en sterk motivator.

Videre ønsker vi å sende en stor takk til familie, venner, og medstudenter som har oppmuntret og støttet oss gjennom hele prosessen. Spesiell takk til de som har bidratt med korrekturlesing og tips til skrivingen. Vi vil også sende en stor takk til alle informanter som tok seg tid til å stille opp i studien, og som har bidratt med innsiktsfulle refleksjoner til oppgaven.

Innholdet i denne oppgaven står for forfatterens regning.

Trondheim, 27. mai 2021

Alexander Lundekvam Hansen

Anders Veum

Innholdsfortegnelse

1. Introduksjon	1
1.1. Aktualisering og bakgrunn.....	1
1.2. Problemstilling.....	3
1.3. Avgrensning.....	3
1.4. Oppgavens struktur.....	4
2. Teoretisk Fundament	5
2.1. Goodwill og tilhørende regulering.....	5
2.1.1. IFRS og dets formål.....	5
2.1.2. Det konseptuelle rammeverket.....	6
2.1.2.1. Prinsipp- vs. regelbasert standard.....	9
2.1.3. Goodwill-konseptet.....	10
2.1.4. Regnskapsmessig behandling av goodwill.....	11
2.1.4.1. Måling og innregning.....	11
2.1.4.2. Etterfølgende måling.....	13
2.1.4.3. Noteopplysninger.....	15
2.1.5. Tidligere forskning.....	18
2.2. Skjønn og beslutninger.....	23
2.2.1. Hva er skjønn?.....	24
2.2.1.1. Hvordan måle kvalitet i utøvelse av skjønn og beslutninger?.....	25
2.2.1.2. Skjønnsutøvelse og finansielle rapportering.....	26
2.2.2. Perspektiver på skjønn og beslutninger.....	27
2.2.2.1. Rasjonalitetsbegrepet.....	27
2.2.2.2. Nyklassisk økonomisk beslutningsteori.....	28
2.2.2.3. Administrativ teori.....	29
2.3. Interessenter og agent-problemer.....	31
2.3.1. Interessentteorien.....	31
2.3.2. Prinsipal-agent teori.....	33
3. Metode	36
3.1. Tilnærming til forskningsprosessen og design.....	36
3.2. Litteratursøk.....	37

3.3. Vår forskningsstrategi: kvalitativ metode.....	38
3.3.1. Datainnsamlingsteknikk.....	38
3.3.2. Utvalg av analyseenheter.....	39
3.3.3. Intervjuprosessen.....	41
3.3.4. Presentasjon av informanter.....	42
3.4. Behandling av data.....	44
3.5. Evaluering av metode.....	44
3.5.1. Reliabilitet.....	45
3.5.2. Intern validitet.....	46
3.5.3. Ekstern validitet.....	47
3.5.4. Bekreftbarhet.....	48
3.6. Forskningsetikk.....	48
3.7. Begrensninger.....	49
4. Empiriske Funn.....	51
4.1. Hvordan utøves skjønnnet?.....	51
4.2. Hva påvirker skjønnnet?.....	62
4.3. Noteinformasjonen.....	74
4.4. Oppsummering av funn.....	82
5. Analyse.....	85
5.1. Utøves skjønnnet optimistisk?.....	85
5.2. Insentiv og mekanismer som påvirker skjønnnet.....	89
5.3. Gjenspeiler noteinformasjonen de skjønnsmessige vurderingene?.....	97
6. Avslutning.....	103
6.1. Hvordan utøves skjønnnet?.....	103
6.2. Hva påvirker skjønnnet?.....	104
6.3. Hvordan gjenspeiler noteinformasjonen de skjønnsmessige vurderingene?.....	105
6.4. Konklusjon.....	106
6.5. Begrensninger ved oppgaven.....	106
6.6. Forslag til videre forskning.....	107
7. Litteraturliste.....	108
8. Appendiks.....	119

Figuroversikt

Figur 1: Illustrasjon av Nedskrivningsreglene av Goodwill.....	14
Figur 2: Constrating Models of the Corporation: The Stakeholder Model.....	32
Figur 3: Andelsoversikt over informantgruppene.....	42

Tabelloversikt

Tabell 1: Oversikt over Informanter.....	43
--	----

Forkortelser

CF – The Conceptual Framework 2018

DP – Discussion Paper 2020

EBITDA – Inntekt før renter, skatter, avskrivninger og nedskrivninger

FASB – Financial Accounting Standards Board

IAS – International Accounting Standard

IAS 1 – IAS, om presentasjon av finansregnskapet

IAS 36 – IAS, om verdifall på eiendeler

IAS 38 – IAS, om immaterielle eiendeler

IAS 8 – IAS, om regnskapsprinsipper, endringer i regnskapsmessige estimater og feil.

IASB – International Accounting Standard Board

IASC – International Accounting Standard Committee

IFRIC – International Financial Reporting Interpretations Committee

IFRS – International Financial Reporting Standards

IFRS 13 – IFRS, om virkelig verdier

IFRS 3 – IFRS, om virksomhetssammenslutninger

IOSCO – International Organization of Securities Commissions

KGE – Kontantgenerendeenheter

NRS – Norske regnskapsstandarder

NSD – Norsk Senter for forskningsdata

SEC - Securities and Exchange Commission

SFAS – Statements of Financial Accounting Standards

SFAS 141 – SFAS, om virksomhetssammenslutninger

SFAS 142 – SFAS, om goodwill og andre immaterielle eiendeler

SIC – Standard Interpretations Committee

US-GAAP – Generally Accepted Accounting Principles in the United States

WACC – Weighted Average Cost of Capital

1. Introduksjon

Oppgaven vår dreier seg om problematikk knyttet til goodwill og IFRS-reguleringen av nedskrivning knyttet til dette. Vi skal i denne delen presentere hvorfor vi har valgt temaet, og hva som gjør det dagsaktuelt. Deretter skal vi presisere problemstilling og avgrensninger, før vi forklarer strukturen på oppgaven.

1.1. Aktualisering og bakgrunn

Goodwill i regnskapsfaget er et stadig tilbakevendende tema og jevnlig oppe til debatt. Etter 2001 har regnskapsbehandlingen av goodwill blitt revidert og vært på prosjektagendaen til fremtredende standardsettere, som Financial Accounting Standards Board (FASB), flere ganger (Wen og Moehrle, 2016). International Accounting Standards Board (IASB) tok reguleringen av goodwill inn på sin agenda senest ved publisering av sitt diskusjonsnotat, som tok sikte på å hente inn kommentarer og diskutere hvordan rapporteringen kan forbedres (DP, 2020).

Bakgrunnen er at markedet for virksomhetssammenslutninger har vokst raskt, og transaksjoner i samband med dette utgjør i dag en sentral rolle i den globale økonomien (Meeks og Amir-Zahle, 2020; DP, 2020). Som en naturlig konsekvens av dette har goodwill blitt en mer signifikant balansestørrelse i mange selskapers årsregnskap, og dermed er også søkelyset mot goodwill-rapporteringen blitt styrket. På verdensbasis utgjorde goodwill 18% av total egenkapital og 3% av totale eiendeler for børsnoterte selskaper i 2019 (DP, 2020).

Innføringen av nedskrivningstesten kan karakteriseres som et paradigmeskifte for måling og rapportering av goodwill. Dette prinsippet ble introdusert først i 2001 da FASB lanserte de nye standardene SFAS 141 og 142. I 2004 fulgte IASB etter og adopterte det samme prinsippet, gjennom den nye IFRS 3 og den reviderte IAS 36 standarden. Dette markerte overgangen fra amortisering over utnyttbar levetid, til praksisen der goodwill verdsettes til historisk kost i balansen, inntil en nedskrivningstest indikerer at virkelig verdi har falt under bokført verdi (Sellhorn, 2018).

Denne endringen bygget på en konklusjon om at nedskrivningstesting teoretisk sett er overlegen i forhold til amortisering over et noe vilkårlig levetids-estimat. Goodwill ble imidlertid ikke mindre omdiskutert etter dette skiftet. Anekdotiske kilder tar til orde for at lobbyvirksomhet fra regnskapsprodusenter og politisk hestehandel fikk større innflytelse på de nye standardene, enn teoretiske og konseptuelle vurderinger (Sellhorn, 2018). Etter implementering av nedskrivningstesten av goodwill, hevdet kritikere at ledere kunne misbruke skjønnet, ved beslutninger om å gjøre nedskrivning og med hvilket beløp (Meeks og Amel-Zadeh, 2020). Introduksjon av nedskrivningstesten var et steg mot mer virkelig-verdi rapportering i regnskapet, men samtidig også et steg mot mer skjønnsfrihet i rapporteringen (Sellhorn, 2018; Baksaas og Stenheim, 2015). Den økte friheten innebærer mer subjektivitet og redusert konservatisme, som kan føre til mer opportunistisk rapportering gjennom manipulering av regnskapsinformasjon (Beisland og Heskestad, 2016). Resultatstyring og manipulering som følge av insentiver materialiserer seg lettest der finansiell rapportering involverer usikre estimater, valgmuligheter og subjektive skjønnsmessige vurderinger (Sellhorn, 2018). Den siste tids kritikk mot reguleringen av goodwill bygger på at nedskrivningstesten fungerer for dårlig til å fange opp verdifall, noe som primært skyldes ledelsens over-optimisme i estimater og skjønnsvurderinger (DP, 2020).

Det har vist seg utfordrende både blant akademikere og standardsettere å finne en teoretisk konsistent måte å behandle goodwill på i regnskapet. I fraværet av perfekte eller sanne regnskapskonsepter og standarder, oppstår behovet for å utøve en stor del skjønn knyttet til resultatmålinger og verddivurderinger av eiendeler – som goodwill (Sellhorn, 2018; Scott, 2015). Dette skjønnet stiller store krav til regnskapsprodusenter og revisorer i nedskrivingsvurderingene, og finanstilsynet har de siste årene trappet opp sitt fokus rettet mot dette området ved regnskapskontroller (Finanstilsynet, 2017). Grunnet høy grad av subjektivitet og kompleksitet i vurderingene er det utfordrende for tilsynsmyndigheter og revisorer å vurdere om skjønnsutøvelsen er rimelig (Chen et al., 2019).

1.2. Problemstilling og forskningsspørsmål

Med bakgrunn i den siste tids diskusjon, og indikasjoner på at skjønnsfriheten i nedskrivingsvurderingene av goodwill har problematiske sider, kom vi inn på temaet for oppgaven. Vi fikk et ønske om å undersøke nærmere skjønnen sin rolle, og sitt potensial, til å påvirke nedskrivningstesten av goodwill. Dette ledet oss inn på følgende hovedproblemstilling:

”Hvordan påvirker skjønnsutøvelse nedskrivningstesten av goodwill i norske børsnoterte selskap etter IAS 36?”

For å operasjonalisere problemstillingen har vi videre formet tre forskningsspørsmål:

- Forskningsspørsmål 1: *Hvordan utøves skjønnen?*
- Forskningsspørsmål 2: *Hva påvirker skjønnen?*
- Forskningsspørsmål 3: *Hvordan gjenspeiler noteinformasjonen de skjønnsmessige vurderingene?*

I det første forskningsspørsmålet har vi til hensikt å undersøke mulighetsrommet for skjønn, og hvordan det utøves, i nedskrivningstesten av goodwill etter IAS 36. Videre skal vi i det andre forskningsspørsmålet se på insentiver og mekanismer som former og påvirker skjønnsutøvelsen. Noteinformasjonen skal forklare og vise vurderingene og skjønnen som har blitt lagt til grunn, noe vi kommer til å undersøke gjennom det tredje forskningsspørsmålet.

1.3. Avgrensninger

Standarden IAS 36 – Verdifall på eiendeler – omfavner mange eiendeler. Vi har avgrenset denne utredningen til å kun fokusere på nedskrivningstesten av goodwill. Videre vil studien kun omfatte norske foretak notert på Oslo Børs, som har balanseført goodwill og rapporterer etter IFRS. Knyttet til nedskrivningstesten av goodwill er det flere aktører som utøver skjønn, men vi avgrenser til å kun ta for oss regnskapsprodusentens skjønn, og hvordan det blir påvirket av andre aktører.

1.4. Oppgavens struktur

Kapittel 1 består av en redegjørelse for temaet og hvorfor det er viktig å belyse gjennom dette studiet. Vi presenterer her hovedproblemstilling og tilhørende forskningsspørsmål.

Kapittel 2 omhandler det teoretiske fundamentet for studien. Gjennom denne delen redegjøres det for IFRS, det konseptuelle rammeverket og regnskapsmessig behandling av goodwill, samt tidligere forskning. Vi går deretter inn på å forklare skjønn, og presentere aktuelle teorier som danner en ramme for videre analyse.

Kapittel 3 viser hvordan vi metodisk går frem for å svare på oppgavens problemstilling. I denne delen forklarer vi hvordan datamaterialet er innhentet og behandlet, før vi avslutningsvis evaluerer metodevalget.

Kapittel 4 gir en oversikt over empiriske funn i studien, hvor vi presenterer de mest representative sitatene fra informantene.

Kapittel 5 tar for seg analysen, hvor funn blir drøftet med utgangspunkt i teoretisk rammeverk og forskningsspørsmålene.

Kapittel 6 inneholder avslutning med konklusjon, begrensninger ved studiet, og forslag til videre forskning.

2. Teoretisk Fundament

Det er ifølge Lukka og Vinnari (2014) viktig å skille mellom domene- og metodeteori ved utformingen av studien, for å kunne gi et klarere bidrag. Vi har derfor tatt utgangspunkt i dette skillet når vi har utarbeidet teorifundamentet for å besvare hovedproblemstillingen, og tilhørende forskningsspørsmål.

Gjennom det teoretiske fundamentet skal vi vise til hvordan dagens regler er knyttet til goodwill i IFRS, samt tidligere forskning på fagområdet, i kapittel 2.1. Deretter vil vi gi en beskrivelse av hvordan skjønnet blir formet og påvirket, i kapittel 2.2. Disse vil fungere som domene-teori, som er kunnskapen relatert til forskningsområdet i dag (Lukka og Vinnari, 2014). Teorikapittelet avsluttes med å gi en gjennomgang av utredningens metodeteori i kapittel 2.2.2 og 2.3, hvor vi kommer til å presentere beslutningsteorier, interessenteori og prinsippal-agent teori. Metodeteorien skal fungere som et rammeverk med den hensikt å gi alternative perspektiver og innsikt i analysen (Lukka og Vinnari, 2014).

2.1. Goodwill og tilhørende regulering

I dette delkapittelet gir vi først en innføring i IFRS og dets formål, og det konseptuelle rammeverket. Deretter redegjør vi for goodwill-konseptet og hvordan dagens regnskapsmessige behandling er etter IFRS. Til slutt legger vi frem tidligere forskning relatert til vår problemstilling.

2.1.1. IFRS og dets formål

IFRS er et internasjonalt regnskapsspråk som kreves i over 140 jurisdiksjoner og er tillatt i mange flere (Schwencke et al, 2017; IFRS Foundation, 2021). Det er et omfattende regelverk på over 2 500 sider og omfatter hovedsakelig IAS standarder, IFRS standarder, IFRIC- fortolkninger og SIC- fortolkninger. IFRS har vokst frem som følge av behovet for internasjonal konvergering og harmonisering av regnskapsstandarder, i takt med økt globalisering og kapitalflyt på tvers av landegrenser. Historien til IFRS strekker seg tilbake til 1973 og etableringen av IASC, i dag bedre kjent som det standardsettende organet IASB. IFRS-reglene ble først betydningsfulle internasjonalt utover på 1980 og 90-tallet. Posisjonen til IFRS som globalt regnskapsspråk ble for alvor befestet når børstilsynsorganisasjonen IOSCO i 2000 anbefalte aksept av en kjerne IFRS-er, og videre når

EU-kommisjonen i 2002 vedtok å kreve IFRS-rapportering blant børsnoterte konsern i medlemsland fra og med 2005 (Kvifte og Johnsen, 2008). Gjennom IFRS-forordningen i 2002 ble også Norge omfattet gjennom sitt EØS-medlemskap. I 2007 ble det vedtatt av SEC at europeiske selskaper som bruker IFRS, kunne børsnoteres i USA uten å måtte omarbeide regnskapet sitt til US-GAAP, noe som var et tydelig steg mot internasjonal regnskapsharmonisering. I praksis er det i dag to store globale regnskapsspråk i IFRS og US-GAAP, og standardsetterne IASB og FASB har inngått avtale om å samarbeide nært i utviklingen av ett globalt regnskapsregelverk (Schwencke et al., 2017).

IASB er det standardsettende organet som står bak utviklingen av IFRS-regelverket og som utgir regnskapsstandarder. IFRS-stiftelsen sitt formål er å utvikle regnskapstansstandarder som skaper transparens, ansvarlighet og effektivitet i det globale kapitalmarkedet (IFRS Foundation, 2021). Med uttrykket *transparens* menes hensikten om forbedring av den internasjonale sammenlignbarheten, og tilhørende kvalitet på den finansielle informasjonen, slik at enhver kapitalgyter kan ta informerte beslutninger. IFRS-stiftelsen beskriver at *ansvarlighet* er for å redusere informasjonsasymmetrien mellom individer på innsiden av organisasjonene, og kapitalforvaltere på utsiden. Standardene gir informasjon som er nødvendig for å holde ledelsen ansvarlige for deres handlinger. IFRS-standarder bidrar til økonomisk *effektivitet* i kapitalmarkeder ved å hjelpe investorer å identifisere muligheter og risikofaktorer, og derav oppnå en bedre kapitalallokering. Bruk av ett enkelt regnskapsspråk internasjonalt senker kapitalkostnader og reduserer rapporteringskostnader for bedriftene (IFRS Foundation, 2021).

2.1.2. Det Konseptuelle Rammeverk

Både IASB, FASB og andre ledende standardsettere har alle utviklet egne konseptuelle rammeverk (Kvifte og Johnsen, 2008). Vi fokuserer i vår oppgave primært på IASB sitt konseptuelle rammeverk, ettersom problemstillingen vår dreier seg om IFRS-rapportering av goodwill. IASB sitt gjeldende rammeverk ble utgitt i 2018, etter 14 år med utarbeidelse. Dette prosjektet startet som et samarbeid mellom IASB og den amerikanske standardsetteren FASB, med mål om å videreutvikle og konvergere sine respektive rammeverk. Prosjektet var en slags direkte respons på regnskapsskandalene ved begynnelsen på 2000-tallet (Kinserdal, 2019). Selv om fokuset i oppgaven retter seg mot IFRS, kommer man ikke unna at FASB har vært toneangivende i

utviklingen av konseptuelle rammeverk, og at mye av litteraturen på området stammer fra USA (Kvifte og Johnsen, 2008). Konseptuelle rammeverk har sin opprinnelse nettopp i USA, hvor FASB var den første standardsetter som utviklet et eget rammeverk. Andre standardsettere på verdensbasis, deriblant IASB, har langt på vei kopiert dette rammeverket. IASBs rammeverk bærer preg av å være en komprimert utgave av FASBs rammeverk (Kvifte og Johnsen, 2008).

Konseptuelle rammeverk hadde sin spede start tidlig i 1970-årene. En arbeidsgruppe kjent som «Trueblood-komiteen» ble nedsatt for å utvikle ett sett grunnleggende målsetninger, som skulle være tilgjengelige og relevante ut fra regnskapsbrukernes behov. Dette ledet til 12 spesifiserte målsetninger og 7 kvalitative karakteristikk for finansiell rapportering (Riahi-Belkaoui, 2004). FASB, som ble grunnlagt på samme tid, så viktigheten av dette og adopterte målsetningene i sine regnskapsstandarder. I tillegg oppstod behovet og erkjennelsen av at standardsetting ikke bare kan skje på grunnlag av målsetninger, men og krever en etablert ramme av konsepter og mål for mer rigid utledning av standarder. Som følge av flere problematiske sider ved finansiell rapportering og frykt for å miste sin kredibilitet, satte FASB da i gang sitt konseptuelle rammeverk-prosjekt, og introduserte samtidig benevnelsen konseptuelt rammeverk (Riahi-Belkaoui, 2004). I dette prosjektet ble følgende definisjon tatt i bruk (Kvifte og Johnsen, 2008, s. 32):

«Et enhetlig system av sammenfallende målsetninger og underliggende forutsetninger som kan lede til konsistente regnskapsstandarder og som avgrensar og beskriver regnskapsføring og årsregnskap.»

Det finnes mange avvik fra denne definisjonen. FASB sin tidlige definisjon kan sies å være vanskelig tilgjengelig, og definisjonene av konseptuelt rammeverk har utviklet seg med tiden frem til i dag. Ifølge Kristoffersen (2019) fastlegger et konseptuelt rammeverk de grunnleggende begreper som ligger til grunn for utarbeidelse og presentasjon av et finansregnskap beregnet for eksterne regnskapsbrukere. Baksaas og Stenheim (2015b, s. 97) hevder det konseptuelle rammeverket er en regnskapsteoretisk ramme til utledning av løsninger på praktiske regnskapsproblemer, og definerer det på følgende vis:

“Det konseptuelle rammeverket skal gi rettleiding med hensyn til hvilke regnskapsmessige løsninger som bør aksepteres og ikke.”

Det understrekes at formålet med konseptuelle rammeverk først og fremst er å være en rettesnor for utarbeidelse av regnskapsstandarder. Samtidig hevder IASB at ikke bare standardsettere er målgruppen, men også at regnskapsprodusentene skal finne en rettesnor i rammeverket ved utarbeidelse av regnskap, ved mangel av regnskapsstandard eller anbefaling (Baksaas og Stenheim, 2015b). I tillegg skal det bidra til harmonisering av regulering, standarder og praksis (Kristoffersen, 2019). En viktig presisering er at rammeverket har lavere status og autoritet enn regnskapsstandardene. Det vil si at der det er konflikt mellom standard og rammeverk, vil rammeverket bli overstyrt. Dette har ført til at mange er skeptiske til den praktiske anvendelsen av et slikt konsept (Kvifte og Johnsen, 2008).

Det skilles mellom to hovedklasser av konseptuelle rammeverk: normative og deskriptive rammeverk. Deskriptive rammeverk forsøker å forklare sammenhenger som faktisk eksisterer, mens et normativt beskriver hvordan regnskapet bør utformes (Kristoffersen, 2019). Deskriptive rammeverk dominerte frem til 1960-årene, hvor prinsipper ble utledet på bakgrunn av hypoteser som forklarte gjeldende praksis (Kvifte og Johnsen, 2008). Et normativt rammeverk danner grunnlaget for anbefalte regnskapsmessige løsninger på bakgrunn av brukerens informasjonsbehov, kvalitetskrav, og definisjoner av elementene i finansregnskapet (Kristoffersen, 2019). IASB sitt rammeverk er ved fokus på formål, brukergrupper og kvalitetskrav tydelig normativt. Til sammenligning er den norske regnskapsloven et deskriptivt rammeverk, gjennom sine prinsipper for regnskapsføring, hvor formål, brukere og kvalitetskrav heller ligger implisitt i dette (Baksaas og Stenheim, 2015b).

Det overordnede målet i IFRS sitt konseptuelle rammeverk er at finansregnskapet skal gi en *dekkende fremstilling* av foretakets finansielle stilling, inntjening og kontantstrøm, jf. IAS 1 pkt. 15. En dekkende fremstilling forutsetter at den finansielle informasjonen innehar en pålitelig representasjon av transaksjoner, andre hendelser og forhold, som samsvarer med definisjoner og innregningskriteriene etter rammeverket (Kvifte og Johnsen, 2008). Finansielle rapporter representerer økonomiske realiteter i ord og tall. For at rapportene skal være nyttige, må den

finansielle informasjonen ikke bare gjenspeile relevante fenomener, men den må også være trofast i representasjonen av substansen i fenomenene som den påstår (CF, 2018, pkt. 2.12).

2.1.2.1. Prinsipp- vs. regelbaserte regelverk

Regnskapsmessige løsninger kan være enten prinsipp- eller regelbaserte. Prinsippbaserte regnskapsløsninger er løsninger som involverer større grad av egne vurderinger og bruk av profesjonelt skjønn (Baksaas og Stenheim, 2015a). Man etablerer kun noen generelle prinsipper, og stoler på at en profesjonell skjønnsutøvelse sikrer at anvendelse av standarder ikke er villedende. På den andre siden prøver regelbaserte standarder å nedlegge detaljerte føringer for regnskapsløsninger (Scott og O'Brien, 2020).

IASB-stiftelsen forplikter sine standarder å være prinsippbaserte, og det hersker en forståelse av IASB-standarder som mer prinsippbaserte enn hva tilfellet er i US-GAAP (Scott og O'Brien, 2020). Imidlertid blir det hevdet at begge regelsettene er prinsippbaserte i kraft av å være forankret i konseptuelle rammeverk. Likevel er hverken IFRS eller US-GAAP gjennomført prinsippbaserte, og spesielt US-GAAP fremstår som mer regelstyrt. En forklaring på dette ligger i at man ikke har klart å gjennomføre den normative og deduktive strukturen i rammeverkene, som har gjort dem mindre egnet for å utlede regnskapsmessige løsninger. I tillegg har manglende evne og vilje til å bruke det konseptuelle rammeverket i standardsetting, ført til større innslag av regler (Kvifte og Johnsen, 2008; Johnsen 2005). En naturlig årsak til at US-GAAP er mer detaljert og voluminøs enn IFRS kan være så enkel som at de har en mye lenger historie med å utarbeide regnskapsregler. I US-GAAPs tilfelle er det de store mengdene underliggende standarder og retningslinjer, virkeområdeunntak, autorative implementerings-veiledninger og innslag av terskelverdier for ulike bransjer og områder, som har ført til den høye graden av detaljregler (Scott og O'Brien, 2020; Baksaas og Stenheim, 2015a).

Høy detaljregulering førte til at det ble mulig å avlegge regnskap som tilsynelatende var i tråd med reglene, men som åpenbart ikke reflekterte virksomhetens reelle økonomiske forhold, og dermed var i strid med grunnleggende prinsipper. Når rapporteringen samsvarte med gjeldende regler, ble det vanskeligere å stille spørsmål ved den og rette et kritisk søkelys. Det er denne situasjonen, med mangel på prinsippbasert regulering, som gjerne tilskrives når en skal forklare hvordan

regnskapsskandalene tidlig på 2000-tallet kunne skje (Gjesdal, 2003). På et tidspunkt var reguleringen i USA så preget av tekniske regler og prosedyrer at enkelte stilte spørsmål ved om regnskapsproduksjon kunne kalles en profesjon, som følge av fraværet av intellektuell forankring (West, 2003). Som følge av skandalene og svekket tillit til finansiell rapportering oppstod en brytningstid, hvor oppslutningen om prinsippbaserte regelverk økte. I finansiell rapportering skulle fokuset nå endres mot å vektlegge økonomisk substans over form i enhver transaksjon (Baksaas og Stenheim, 2015a).

IFRS på sin side er til dels regelbasert og dels prinsippbasert. Slik IFRS praktiseres er det en oppfattelse om at det har et regelbasert preg, en karakteristikk som IASB selv ikke vil være enig i. En sentral årsak til denne oppfattelsen er omfanget av unntak for virksomhetsområder i standardene (Kvifte og Johnsen, 2008). Til sammenligning er den norske regnskapslovgivningen klart prinsippbasert, gjennom vurderingsreglene i kapittel 5 som er utledet av prinsippene i Kapittel 4, samt NRS standardene som inneholder langt mindre regler (Gjesdal, 2003).

En av fordelene med prinsippbaserte regelverk er at de er mer robuste og dynamiske når det gjelder å løse nye regnskapsmessige problemer, noe som er viktig i et næringsliv i kontinuerlig endring. Det er imidlertid noen ulemper med prinsipper også. Det blir mer åpning for skjønn og valgfriheter for regnskapsprodusentene. Hensikten med dette er at reglene brukes til å gi mer relevant og troverdig informasjon (Baksaas og Stenheim, 2015a). Samtidig kan skjønn utnyttes av skruppelløse næringslivsaktører ved muligheter til å manipulere, og føre investorer bak lyset ved å gi villedende regnskapsinformasjon (Gjesdal, 2003). Et prinsippbasert regelverk forutsetter at produsentene ikke opptrer opportunistisk, og utnytter rapporteringsrommet til å oppnå urettmessige fordeler. I tillegg krever en slik regulering store krav til kompetanse hos regnskapsprodusent og revisor (Baksaas og Stenheim, 2015a).

2.1.3. Goodwill-konseptet

Goodwill er først og fremst et regnskapsbegrep. Den kjente definisjonen av goodwill i regnskapssammenheng er beløpet som overstiger den virkelige verdien av identifiserbare eiendeler ved en virksomhetssammenslutning. Hvilke verdier begrepet representerer er imidlertid ofte vanskelig å identifisere, i natur av sin abstrakte og immaterielle form (Sellhorn, 2018). IASB

definerer goodwill i IFRS 3 som «en eiendel som representerer fremtidige økonomiske fordeler som oppstår av andre eiendeler som anskaffes ved en virksomhetssammenslutning og som ikke kan identifiseres og innregnes separat», jf. IFRS 3 vedlegg A.

Goodwill-konseptet i finansregnskapet strekker seg langt tilbake i tid. Tidlig i det 20. århundre ble goodwill beskrevet som noe som tillegger en virksomhet verdi på grunnlag av situasjon, navn, omdømme, nettverk, kundeporteføljer og mange andre mulige faktorer (Dicksee og Tillyard, 1906). Med den teknologiske utviklingen mot slutten av 20. århundre endret perspektivet på goodwill seg noe, og Canibao et al. (2000) hevdet at goodwill er forbundet med investeringer i immaterielle verdier som humankapital, ny teknologi, forskning og utvikling, og markedsføring. I jus-litteraturen blir goodwill sett på som en verdi som bygger på rettigheter og privilegier, hvor innehaver av en virksomhet har full rett til å utnytte de attraktive kreftene ved en immateriell eiendel, til å generere fortjeneste eller verdier (Wen og Moehrle, 2016).

Goodwill kan også bli betraktet som et vidt ledelseskonsept. Dette kommer av at det er ledelsens oppgave og ansvar å utnytte disse kildene til verdi, slik at det materialiserer seg i form av fremtidige merinntekter for bedriften. Når årsaken til den tekniske regnskapsresidualen skal forklares, er det mange faktorer som kan nevnes. Eksempler på faktorer som utgjør goodwill-verdien kan være restruktureringspotensial, synergier mellom bedriften i overtakende og overtatte virksomhet, kreative evner i en forskningsgruppe, en lojal kundebase, spesifikke markedsforhold rundt oppkjøpet, gunstige lokasjoner, en premie betalt for å oppnå kontroll, med videre (Sellhorn, 2018).

2.1.4. Regnskapsmessig behandling av goodwill etter IFRS

Vi skal i dette delkapittelet gi en redegjørelse av hvordan goodwill rapporteres i regnskapet etter IFRS-reglene. Vi begynner med å presentere hvordan førstegangsinnregning og målingen av goodwill er, før vi videre viser etterfølgende måling av regnskapsposten. Avslutningsvis gir vi en presentasjon av notekravene til nedskrivningstesten av goodwill.

2.1.4.1. Måling og innregning

Det går et skille mellom goodwill som oppstår gjennom virksomhetssammenslutninger, og goodwill som er internt utviklet. Internt utviklet goodwill er en samlebetegnelse for foretakets

varemerke, ansattes kompetanse, effektivisering av prosesser, kundeportefølje, patenter, forskning og utvikling, med videre (Bernhoft et al., 2018). Etter dagens regler skal denne ikke balanseføres som en eiendel, men kostnadsføres løpende etter hvert som den blir opparbeidet eller anskaffet, jf. IAS 38 pkt. 48. Dette på grunn av måleproblemene knyttet til identifisering og innregning av egenutviklet goodwill (Stenheim, 2008a). Inkluderingen av kjøpt goodwill, samtidig som internt utviklet goodwill utelates, blir regnet som en av de største uregelmessighetene i regnskapet. Dette forsterkes ytterligere i takt med at aktiviteten innenfor virksomhetssammenslutninger øker (Meeks og Amal-Zadeh, 2020).

Virksomhetsoverdragelser, fusjoner eller andre hendelser, der et overtakende selskap oppnår kontroll over en eller flere virksomheter, blir omfattet av IFRS 3, jf. IFRS 3 vedlegg A. Alle transaksjoner som blir omfattet av standarden skal regnskapsføres etter oppkjøpsmetoden, jf. IFRS 3 pkt. 4. Sentrale elementer gjennom denne metoden er identifisering av overtakende part, fastsettelse av overtakelsestidspunktet og prinsippene for innregning og måling av vederlag, anskaffede eiendeler, overtatte forpliktelser og goodwill, jf. IFRS 3 pkt. 5. Når virksomhetssammenslutningen finner sted skal eiendeler og tilhørende forpliktelser identifiseres til virkelig verdi, jf. IFRS 3 pkt. 18. Det vil normalt komme til uttrykk en differanse mellom anskaffelseskostnaden og virkelig verdi på nettoverdier til eiendelene og gjeldspostene ved det overdragende selskapet, jf. IFRS 3 pkt. 32. Differansen blir omtalt som en residualpost og balanseføres som goodwill, eller inntektsføres dersom den er negativ (Stenheim, 2009). I tilfeller hvor det oppstår en negativ residual, blir den tradisjonelt omtalt som en negativ goodwill eller ”badwill” i regnskapslitteraturen, som innebærer at det overtakende selskapet har gjennomført en transaksjon på gunstige vilkår (Kvifte, 2004). Et kjøp på gunstig vilkår kan for eksempel være forbundet med en virksomhetssammenslutning som et resultat av et tvunget salg, der selgeren handler under tvang, jf. IFRS 3 pkt. 35.

Videre skal man henføre goodwill til forhåndsdefinerte kontantgenerendeenheter (KGE) av virksomheten, enten det er den kjøpte delen eller andre deler av konsernet som drar nytte av synergieffektene av residualposten (Bernhoft et al., 2018). En KGE er *det laveste nivået* i foretaket, hvor inngående kontantstrømmer er uavhengig fra andre eiendeler eller grupper av eiendeler kan identifiseres, jf. IAS 36 pkt. 80 bokstav (a). Det innebærer at man skal definere den minste gruppen

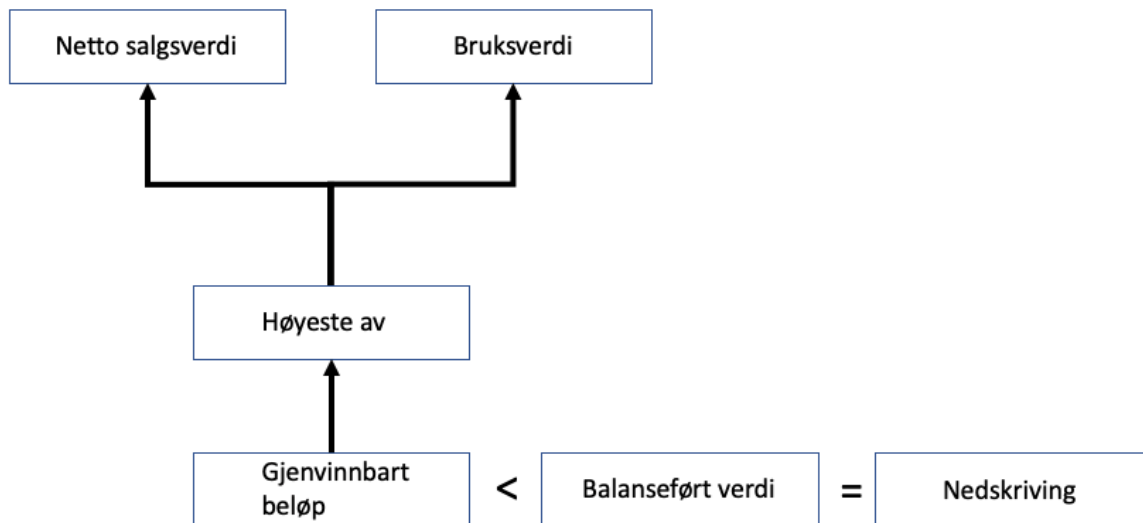
av eiendeler som genererer felles kontantstrømmer. Dette kan for eksempel være oljerigger i Nordsjøen, hvor man definerer hver enkelt oljerigg som en egen kontantgenerende enhet. Verdianalysen er en omfattende prosess hvor det er viktig å følge en strukturert metodikk for å unngå feil i merverdiallokeringen (Ernst & Young, 2011). Det kan i praksis være et problem at ledelsen i det overtakende selskapet forsøker å allokere mest mulig til goodwill, som følge av at denne regnskapsposten ikke er underlagt avskrivninger (Shalev et al., 2013).

2.1.4.2. Etterfølgende måling

Vi har nå presentert hvordan goodwill oppstår og innregnes i regnskapet. Videre gjennomgås de etterfølgende målingene av goodwill etter IAS 36 – Verdifall på eiendeler. Formålet med standarden er å unngå at balanseførte eiendeler blir værende i regnskapet til en høyere verdi enn det som kan forsvares gjennom fremtidig bruk eller salg (Agdesteen, 2015). Standarden omfatter anleggsmidler, immaterielle eiendeler og goodwill, og det er nokså ulike fremgangsmetoder basert på deres estimerte levetid (Bernhoft et al., 2018). For anleggsmidler og immaterielle eiendeler med bestemt levetid, skal selskapet vurdere hvorvidt det foreligger indikasjoner på verdifall ved slutten av hver rapporteringsperiode. Hyppigheten et foretak skal vurdere om det foreligger indikasjoner på et verdifall avhenger av rapporteringsregime en er underlagt, jf. IAS 36 pkt. 9. Eksempelvis har børsnoterte foretak kvartalsvis rapporteringsregime, og må dermed vurdere for indikasjoner hvert kvartal. Indikasjoner kan være både interne og eksterne informasjonskilder som blir omtalt i IAS 36 pkt. 12 bokstav (a-g). I det tilfelle det blir avdekket indikasjoner på et verdifall skal det gjennomføres en nedskrivningstest av eiendelen(e) (Bernhoft et al., 2018).

Fremgangsmetoden for goodwill og immaterielle eiendeler med ubestemt levetid er imidlertid noe ulik. Det er krav om gjennomføring av årlig nedskrivningstest for goodwill, uavhengig av om det foreligger indikasjoner, eller ikke, jf. IAS 36 pkt. 20 bokstav (b). Goodwill som er ervervet gjennom en virksomhetssammenslutning genererer isolert sett ikke kontantstrømmer på egenhånd, og må derfor verdi-testes basert på en, eller grupper, av KGEer som drar nytte av residualposten (Bernhoft et al., 2018). Dersom et verdifall identifiseres for eiendelen, hvor gjenvinnbart beløp faller under det balanseførte beløpet, skal det umiddelbart innregnes i resultatet, jf. IAS 36 pkt. 59 og 60. Et gjenvinnbart beløp blir definert som det høyeste av enten eiendelens netto salgsverdi eller bruksverdi, jf. IAS 36 pkt. 18. Ved verdifall skal tapet fordeles på eiendelen(e) i følgende

rekkefølge: Først nedskrives goodwill, og deretter fordeles det resterende nedskrivingsbeløpet proratarisk på eiendelen(e)s bokførte beløp, jf. IAS 36 pkt. 104. Et tap ved verdifall som er innregnet for goodwill er ikke mulig å reversere i etterfølgende perioder, jf. IAS 36 pkt. 124. Vi kan illustrere nedskrivningsreglene av goodwill med følgende figur:

Figur 1: Illustrasjon av nedskrivningsreglene av goodwill. Kilde: Bernhoft et al. (2018, s.305).

Som tidligere nevnt skilles gjenvinnbart beløp mellom netto salgsverdi og bruksverdi. Netto salgsverdi blir definert som det beløpet man ville ha oppnådd ved salg av en eiendel, eller betalt for å overføre en forpliktelse, i en armlengdes avstand mellom velinformerte og frivillige parter, med fradrag for salgsutgifter, jf. IAS 36 pkt. 28 og 29. Estimeringen av virkelig verdi er et vanskelig område på grunn av måleproblemer, hvor en tilgjengelig markedsverdi ofte ikke er til stede. I praksis vil selskap ofte ikke velge denne tilnærmingen, da den ofte ikke representerer de reelle økonomiske verdiene til eiendelen(e), og på grunn av at IFRS gir lite veiledning i hvordan man skal estimere den (Stenheim, 2008b; Agdesteen 2015).

Bruksverdi-tilnærmingen er i korte trekk en metode hvor en estimerer fremtidige kontantstrømmer, og diskonterer disse til en nåverdi med et markedsbasert avkastningskrav (Bernhoft et al., 2018). Sentrale elementer som skal gjenspeiles i prosessen er prognostisering av fremtidig kontantstrøm som selskapet forventer å motta fra eiendelen, og forventninger om mulig variasjoner i beløpet

eller tidsplanen for den, jf. IAS 36 pkt. 30 bokstav (a) og (b). Diskonteringsrenten skal være en sats som tar høyde for tidsverdien av penger, usikkerheten som ligger i eiendelen, og eventuelle andre faktorer deltakerne vil gjenspeile ved prisingen på de fremtidige kontantstrømmene, som for eksempel illikviditet, jf. IAS 36 pkt. 30 bokstav (c-e) og pkt. 56. Uavhengig av hvilken metode som blir anvendt for å vise sine forventninger om mulig variasjon i beløpet eller tidsplanen, skal resultatet gjenspeile det veide gjennomsnittet av alle mulige utfall, jf. IAS 36 pkt. 32.

Når ledelsen utarbeider de fremtidige kontantstrømmene skal de bruke sitt *beste estimat*, jf. IAS 36 pkt. 33 bokstav (a). Hva som ligger i beste estimat blir ikke direkte forklart i IFRS, men det innebærer at ledelsens forutsetninger skal gi en dekkende fremstilling av foretaket og eiendelen. Prognosene bygger på selskapsledelsens godkjente budsjetter, justert for eventuelle avvik mellom historiske budsjetter og faktiske resultater (Agdesteen, 2015). Den fremtidige kontantstrøm prognosen deles inn i en eksplisitt periode, som ikke kan strekke seg lenger enn fem år med mindre en lengre periode er berettiget, og et terminalledd med tilhørende vekstforutsetning, jf. IAS 36 pkt. 33 bokstav (b og c). Standarden vektlegger selskapsspesifikke forutsetninger, men disse forutsetningene skal være etterprøvbare og dokumenterte. Dette for at det ikke skal være grunnlag for å erstatte et markedssyn med et eget mer optimistisk syn på fremtidig bransjeutvikling (Bernhoft et al., 2018).

2.1.4.3. Noteopplysninger

Etter å ha gjennomgått hvordan de etterfølgende målingene for goodwill er, skal vi nå presentere tilhørende notekrav. Notekravene for nedskrivningstesten og verdifall av goodwill blir regulert av IAS 36 pkt. 126-137. Punktene omfatter goodwill og immaterielle eiendeler med ubestemt utnyttbar levetid, men vi kommer kun til å ta for oss goodwill. Noteopplysningene om nedskrivingsvurderinger blir ansett for å være omfattende, men kan fortrinnsvis deles inn i to kategorier (Agdesteen, 2015); opplysningskravet når det har blitt gjennomført en nedskrivning, og opplysninger knyttet til den årlige nedskrivningstesten av goodwill, jf. IAS 36 pkt. 130 og 134-135.

Ved innregnet verdifall i perioden går krav til opplysninger frem av IAS 36 pkt. 130 (a-g). Selskapet skal avgi en forklaring på hva som ligger til grunn for nedskrivning, og hvilke eiendeler eller KGEer som er blitt påvirket av verdifallet, og nedskrivingsbeløpet for hver enhet, jf. bokstav

(a-d). Videre skal det opplyses hvilke av gjenvinnbart beløp tilnærmingene som er brukt: bruksverdi eller netto salgsverdi, jf. bokstav (e). Dersom det er brukt netto salgsverdi, skal det opplyses om hvilket nivå enheten ligger på i virkelig-verdi-hierarkiet etter IFRS 13. Befinner enheten seg på nivå 2 eller 3, skal det gis opplysninger om metode og forutsetninger, jf. bokstav (f). Ved den andre tilnærmingen, bruksverdi-metoden, er selskapet pliktig til å oppgi diskonteringsrente, og eventuelle tidligere brukte estimer, jf. bokstav (g). Selskapet oppfordres til å oppgi hvilke nøkkelforutsetninger som er lagt til grunn ved beregningen av gjenvinnbart beløp, men er imidlertid ikke pliktig til dette, jf. IAS 36 pkt. 132. Dette er informasjon som er til stor hjelp for eksterne regnskapsbrukere, for å etterse hvilke forutsetninger som er lagt til grunn ved estimatene, og om disse er rimelige (Husebø og Mikalsen, 2011).

Ovenfor ble det redegjort for notekravene ved realisert nedskrivning i perioden. Videre tar vi for oss noteopplysninger knyttet til den årlige nedskrivningstesten. Det skilles her mellom notekravene ut i fra om goodwill tilknyttet en KGE utgjør en *betydelig*, eller *ikke-betydelig*, del sammenlignet med foretakets samlede balanseførte verdi av goodwill, jf. IAS 36 pkt. 134 og 135. Dersom selskapet har allokert goodwill til en gruppe KGE som ikke er betydelig sammenlignet med balanseført goodwill, kan selskapet velge å teste disse som en helhet, istedenfor å teste hver enkelt, men dette skal opplyses om i notene, jf. IAS 36 pkt. 135.

Når goodwill for en KGE er *betydelig* sammenlignet med totalt balanseført goodwill, er kravet til opplysninger gitt i IAS 36 pkt. 134. Et foretak er pliktig til å opplyse om den balanseførte goodwill-verdien, og hvilke KGEer den er fordelt til. Videre skal det opplyses om hvilken tilnærming det er brukt for å finne gjenvinnbart beløp. Notekravene skiller seg imidlertid noe ut fra hvilke av metodene som er brukt, jf. IAS 36 pkt. 134 bokstav (d) og (e):

- Om det er lagt til grunn **bruksverdi**, skal følgende informasjon opplyses om;
  - o hver av de viktigste forutsetningene, og en beskrivelse av ledelsens metodevalg for å beregne verdiene. Det er disse forutsetningene gjenvinnbart beløp er mest sensitive for;
  - o forutsetningene som gjenspeiler tidligere erfaring og eksterne informasjonskilder, og eventuelt hvorfor de skiller seg ut. Dette kan være for eksempel være

nøkkelforutsetninger om salgsvolum, investeringsnivå, og kontrakter, med videre (Husabø og Mikalsen, 2015);

- lengden som er lagt til grunn ved den eksplisitte prognoseperioden. Dersom denne går utover 5 år, skal dette opplyses om og begrunnes;
  - hvilken vekstrate som er lagt til grunn for terminalleddet;
  - diskonteringsrenten som er brukt til å finne nåverdien av de fremtidige kontantstrømmene.
- Om det er lagt til grunn **netto salgsverdi**, skal følgende informasjon opplyses om:
- de viktigste forutsetningene som er lagt til grunn, og hvilke(n) verdsettelsesmetode(r) som er brukt;
  - forutsetningene gjenspeiler tidligere erfaring og eksterne informasjonskilder, og eventuelt om hvorfor de skiller seg ut;
  - om netto salgsverdi er målt ved hjelp av noterte priser på en identisk eiendel, eller om det blir utarbeidet diskonterte prognoser for kontantstrømmer. Noterte priser tar utgangspunktet i de 2 første punktene til bruksverdi, samt hvilket nivå enheten ligger i virkelig-verdi-hierarkiet. Om det er diskonterte prognoser, skal det opplyses om lengden på prognoseperioden, vekstraten og diskonteringsrenten.

Uavhengig av hvilken tilnærming som er brukt for å finne gjenvinnbart beløp, kreves det at selskapet skal utarbeide en sensitivitetsanalyse, dersom en endring innenfor et *rimelig mulighetsområde* på de viktigste forutsetningene ville ha ført til en nedskrivning av en eiendel eller KGE, jf. IAS pkt. 134 bokstav (f). Selskapet skal i slike tilfelle opplyse om hvor mye det gjenvinnbare beløpet overstiger det bokførte beløpet, og hvor mye de viktigste forutsetningene må endres før de havner i en nedskrivings situasjon. Begrepet *rimelig mulighetsrom* er ikke eksplisitt beskrevet i standarden, men i praksis blir det omtalt som en «sikkerhetsmargin», og er forholdet mellom det høyeste av gjenvinnbart beløp og balanseført goodwill. En tommelfingerregel vil være at denne sikkerhetsmarginen er på 25-30% (Agdesteen, 2015). Det innebærer at dersom marginen som gjenvinnbartbeløp overstiger bokført verdi med, er under 25-30%, skal selskapet utarbeide en sensitivitetsanalyse.

2.1.5. Tidligere forskning

Vi skal i dette kapitlet vise til tidligere forskning. Temaet i oppgaven er nedskrivningstesten av goodwill og skjønnsutøvelsen involvert i dette, og vi vil her legge frem litteratur som har vært aktuell for å forme problemstillingen vår og forskningsspørsmålene.

2.1.5.1. Skjønnsutøvelse, optimisme og opportunistikk

Bens et al. (2011) understreker at det er vanskelig for standardsettere å utarbeide en standard for goodwill, og andre immaterielle eiendeler, hvor det er balanse mellom pålitelighet og relevans i den finansielle rapporteringen. Imidlertid vil virkelige verdier reflektere mer relevant informasjon for eksterne regnskapsbrukere. På den andre siden, vil det i mange tilfeller være vanskelig å verifisere den virkelige verdien som er lagt til grunn, og påliteligheten av den finansielle informasjonen vil da reduseres.

Khokan og Taher (2017) finner at ved å gi ledelsen tilgang til å bruke skjønn ved nedskrivningstesting vil kunne bidra til å forbedre informasjonsinnholdet av goodwill i finansiell rapportering. Studien antyder også at ved å gi en passende fleksibilitet gjennom regnskapsstandarder, fremfor å stipulere systematiske og mekaniske regler, vil informasjonsverdien av regnskapsmålingen kunne forbedres. Pettersen og Plenborg (2010) understreker at en forutsetning for at den finansielle rapporteringen skal bli bedre, er at den som skal utøve skjønnen i nedskrivningstesten har betydelig kompetanse og erfaring innenfor verdsettelse og økonomi.

Li og Sloan (2017) finner at nedskrivningstesten har en god intensjon ved å forbedre beslutningsnytteten av finansiell informasjon, men bakdelen er at man åpner opp for et mulighetsrom for skjønn. Studien finner at ledelsen tenderer til å dra skjønnen i en opportunistisk retning, som kan føre til inflaterte inntjening eller aksjekurser. Dette vil kunne resultere i fravær av nedskrivninger.

Filip et al. (2021) undersøker hvorvidt håndhevelse fra tilsynsmyndighetene påvirker den optimistiske tilnærmingen blant ledere på nedskrivningstesten av goodwill. Det blir poengtert at ledelsen kan bruke to tilnærminger for å øke den virkelige verdien til goodwill for å unngå en

nedskrivings situasjon: legge til grunn optimistiske forutsetninger for verdsettelsen, eller øke fremtidig kontantstrøm ved å inflatere nåværende kontantstrøm. Det blir gjort funn på at foretak som befinner seg i et land med høy håndhevelse tenderer selskapene til å bruke en høyere diskonteringsrente enn land med lav håndhevelse fra myndigheter.

AbuGhazaleh et al. (2011) gjennomførte en kvantitativ undersøkelse av 500 selskaper i England fra 2005 til 2006. Studien undersøkte hvorvidt ledernes utøvde skjønn ved fastsettelse av verdifall på goodwill ved standarden IAS 36, etter innføringen av IFRS 3, er brukt opportunistisk. Formålet med IFRS 3 var å forbedre regnskapsmessig behandling av goodwill, og gi regnskapsbrukerne nyttig og relevant informasjon om underliggende goodwill-verdier. Det har imidlertid blitt kritisert på grunnlag av skjønnet som det gir til ledelsen i nedskrivningstesten. Resultatene indikerer at goodwillnedskrivning er sterkt assosiert med effektive styringsmekanismer, hvor ledelsen har større sannsynlighet til å utøve skjønn for å formidle privat informasjon om den underliggende prestasjonen til selskapet, heller enn å opptre opportunistisk. I motsetning til AbudGhazaleh et al. (2011), finner Ramanna (2008) og Schatt et al. (2016) at skjønnet til ledelsen tenderer til å bli dratt i en opportunistisk retning.

Killins et al. (2021) undersøker hvorvidt ledelsens overkonfidens påvirker goodwill-nedskrivninger etter innføringen av SFAS 142 i amerikanske bedrifter. Studien finner at ved en økende overkonfidens vil sannsynligheten for en nedskrivning falle, og at standarden ikke blir brukt konsistent av samtlige bedrifter. Det kommer av at overmodige ledere vil ha en iboende motvilje til å gjennomføre en nedskrivning av goodwill. Studien understreker at bias og mindre transparente finansielle rapporteringer som følge av at selskapet har en overkonfident leder, er en utilsiktet konsekvens av standarden.

2.5.1.2. Hva som påvirker skjønnet?

Mye av kritikken mot virkelig verdi-regnskapet er at ledelsen er utsatt for bias som kan resultere i feilaktige verdimalinger og videre til feilinformasjon om resultater og egenkapital (Beatty og Beaver, 2006). Videre hevder Watts (2003) at nedskrivningstesten av goodwill krever at ledelsen gjør estimater som er vanskelig verifiserbare, og at beslutningene knyttet til dette tillater ledelsen å være partisk, i avgjørelsen om goodwill nedskrives eller ikke. Standardsetterne sitt motiv for å

innføre dette regimet er at enhetene skal ha mulighet til å kunne dele større mengder privat informasjon om underliggende økonomiske forhold (Giner and Pardo, 2015).

Ramanna og Watts (2012) undersøkte ved et utvalg bedrifter hypotesen om at ledere på bakgrunn av agent-teori, vil bruke det ikke-verifiserbare skjønnet ved standarden SFAS 142 konsistent med sine private insentiver. FASB antydte ved innføring av nedskrivningstesten at ledere lettere kan dele privat informasjon til eksterne, og dermed redusere informasjonsasymmetrien. Studien viser assosiasjoner mellom ikke-nedskrivninger av goodwill og lederkompensasjon, lederomdømme, og problemer med å etterleve lånevilkår. Med andre ord vil selskap som står i fare for å komme i konflikt med gjeldende krav i låneavtaler mer sannsynlig opptre opportunistisk. Det blir funnet bevis for at ledere bruker standarden til å unngå rettidige nedskrivninger i situasjoner hvor de har agent-baserte insentiver til å gjøre det.

Masters-Stout et al. (2008) går ut fra hypotesen om at ledelsen vil innregne en nedskrivning i tidlige deler av ledertiden sin. Skylden kan da legges på tidligere ledere sine beslutninger, det kan være motiv om kostnadsføring av goodwill slik at fremtidige resultater ser bedre ut, eller det kan være at en mer objektiv vurdering av ny ledelse øker nedskrivningene. Resultat i studien er overbevisende funn om at en ny CEO gjør flere goodwillnedskrivninger enn foregående part. Dessuten er det en klar differanse i nedskrivingsbeslutningen avhengig av fartstiden til ledelsen. Andre studier underbygger også at en ledelse med lang fartstid er forbundet med lavere goodwill-nedskrivninger (Beatty og Beaver, 2006).

Giner og Pardo (2015) viser ved sin studie utført i Spania, at regnskapsmessig behandling av nedskrivning av goodwill er preget av uetisk atferd, hvor man utnytter reglene for å oppnå ett gitt mål. Resultatene viser at ledere utøver skjønn manipulerende i nedskrivningstesting. Det er en tendens at goodwill-nedskrivninger innregnes når man har et dårlig år. Dessuten blir resultater forsøkt holdt stabile over tid, og at nedskrivninger kan bli gjort for å unngå overraskende resultatoverskudd. Funnene kan imidlertid være vanskelig å generalisere da den er utført i et land med svak håndhevelse fra myndigheter.

Avallone & Quagli (2015) adresserer hvordan ledelsen bruker skjønnet til sin fordel under nedskrivningstesten i IAS 36. Nedskrivningstesten introduserte flere faktorer som kan påvirkes av ledelsens subjektive skjønn, for eksempel estimeringen av fremtidige kontantstrømmer, vekstrate og diskonteringsrente. Funn i undersøkelsen tyder på at ledelsen tenderer til å bruke høyere vekstrate i prognosene på fremtidige kontantstrømmer for å unngå at en nedskrivning blir identifisert. Beviset i undersøkelsen relateres til informasjonsasymmetrien mellom selskapsledelsen og markedet. Det kommer frem at interne estimater er bedre enn markedsestimatene, men på samme tid kan asymmetrien fremme *moral hazard* fra lederne. Ahn et al. (2019) sin studie finner at det kan være flere bakenforliggende insitamenter for dette, for eksempel kredittvurderinger og vilkår i låneavtaler, som kan resultere i en informasjonsasymmetri mellom ledelsen/selskapet og eksterne.

Varici (2013) poengterer at den beste mekanismen mot asymmetri er revisjon. Det er revisors rolle, i oppgaven med å bekrefte at finansiell rapportering er i tråd med regnskapsstandarder, å forsikre seg om at nedskrivningstesten er adekvat gjennomført, og at underliggende forutsetninger for de subjektive estimatene ikke er overdrevent optimistiske. I tillegg spiller lokale markedsregulatorer en viktig rolle for å sikre at nedskrivningstesting skjer i tråd med god regnskapsskikk. Det å hindre optimistiske forutsetninger i verddivurderinger er en ting, men å hindre ledelsen i å drive kontantstrøms-styring eller manipulering, er ofte verre. Likevel, nedskrivningstesting er utsatt for manipulering som følge av at det kan være vanskelig for utenforstående å verifisere virkelig-verdi estimatene (Filip et al., 2020).

Flynn and Straw (2004) hevder at karismatiske ledere kan påvirke tilgangen av kapital til virksomheten, ved å få virksomheten til å framstå mer attraktiv for investor. Effekten av denne karismaen blir forsterket under vanskelige økonomiske forhold, hvor ledelsen i disse tilfellene har mer å skjule. På det mest ekstreme kan en karismatisk leder snu en vanskelig økonomisk situasjon til å kunne bli tolket som positiv av eksterne regnskapsbrukere.

2.5.1.3. Noteinformasjonen

Andreicovici et al. (2020) undersøker hvorvidt mer transparens i notene til nedskrivningstesten rundt ulike parameter og forutsetninger, vil gi beslutningsnyttig informasjon til analytikere. Det blir gjort

funn om at kombinasjonen av ledelsens opportunistiske og generiske noteinformasjon, hemmer mulighetene for å løse informasjonsasymmetri og informasjonssikkerhet. Videre blir det poengtert at transparensen i notene relatert til nedskrivningstidspunktet, og beløpet, er nyttig informasjon for analytikerne. Men, på grunn av den ulike anvendelsen av standarden og kvaliteten i det som rapporteres, vil det kunne hindre effisiens i kapitalmarkedet. Lignende resultat kommer Carvalho et al. (2016) frem til også. I studien tenderer selskaper til å gjenfortelle/reprodusere standardiserte krav til opplysninger om nedskrivningstesten. Dette resulterer i at informasjonen blir unyttig, lite detaljert og for generell. Noteverket ser ut til å ikke tjene til hensikten om å gi regnskapsbrukere beslutningsnyttig informasjon. Kabir et al. (2020) finner en bakenforliggende årsak om hvorfor selskapene er tilbakeholdene med informasjon i notene, ved at det kan skyldes at informasjonen er konkurransesensitiv.

Schatt et al. (2016) gjør funn på at IAS 36 i spesifikke tilfeller kan hjelpe investor med å justere sine forventninger om selskapets fremtidige inntjening og kontantstrømmer, og redusere informasjonsasymmetri. Nærmere bestemt er informasjon ved en goodwill-nedskrivning relevant for investor når a) det er sterk informasjonsasymmetri mellom ledere og investor, b) når ledere oppgir detaljert informasjon i noter, om egne antakelser om fremtidige kontantstrømmer, og c) når ledere ikke driver resultatstyring, men formidler pålitelig informasjon til investor. Likevel kan ledere utnytte skjønnet i standarden til å manipulere eller påvirke regnskapet opportunistisk. I det perspektivet kan investor vurdere nedskrivning av goodwill til å gi upålitelig og ikke brukende informasjon. Knauer og Wöhrmann (2016) finner en negativ kapitalmarkedsreaksjon ved kunngjøring av en uventet goodwill-nedskrivning. Hvorvidt markedet reagerer avhenger i stor grad av kommunikasjonen i noteinformasjonen om hva som forårsaket det, og om det er verifiserbart. Om kommunikasjonen ikke er pålitelig vil det kunne gi negative effekter. Det blir imidlertid vist av Cheng et al. (2017) at en nedskrivning av goodwill vil kunne gi en negativ reaksjon på kapitalmarkedet på kort sikt, mens på lengre sikt vil det bli ansett for å være positivt.

Hartwig (2015) på sin side poengterer at det er viktig at selskapene opplyser om sensitiviteter i noteinformasjonen, og at den nåværende økonomiske situasjonen til selskapet er sentral i forhold til hva som bør bli oppgitt i noteverket. Dersom selskapet har en høy gjeldsgrad, innebærer det at

selskapet er sårbar for nedskrivninger, og det er derfor viktig at selskapet gir opplysninger om alle mulige faktorer. Dette er informasjon som ikke bare er viktig for investorer, men også allmenheten.

Davalle og Rizzato (2012) gjennomførte en empirisk analyse om selskaper tilfredsstillende notekravene etter IFRS om nedskrivning av goodwill blant noterte foretak i Italia, Frankrike og Spania, med et utvalg på 141 foretak i 2010. Det ble gjort funn på at det bare var 27% av utvalget som tilfredsstilte kravene til IFRS om goodwill. Det er imidlertid store forskjeller mellom selskapene i de ulike landene. Lignende studie ble utarbeidet av Gros og Koch (2018), hvor det ble tatt utgangspunkt i et utvalg på 654 selskaper i Europa fra 2011-2012. Funn tyder på at det bare var 31,59% av dem som oppfylte alle notekravene i IAS 36. Det kommer også frem at noteinformasjonen rundt ledelsens forklaringer om forutsetninger, for eksempel vekstrate og diskonteringsrente, er svært generiske.

2.2. Skjønn og beslutninger

I denne delen vil vi presentere aktuell teori som belyser det å utøve et skjønn og ta beslutninger i forbindelse med finansiell rapportering. Innen økonomistyring ønsker en gjerne å finne svar på hvordan regnskap og regnskapsinformasjon påvirker individers atferd i organisasjoner. Vår oppgave snur på sett og vis dette på hodet, og tar heller vinklingen hvordan individers skjønn og beslutninger påvirker regnskapet. I regnskapsforskningen er det å adoptere teorier fra andre disipliner en utbredt praksis. Noen få har klart å bygge egne teoretiske modeller, men de fleste er lånere av etablerte teorier fra andre fagfelt (Dyckman & Zeff, 1984). I beslutningsteori blir det tatt til orde for at økonomi og organisasjon bør lære mer av hverandre som fagfelt, ved at nyklassisk økonomisk valghandlingsteori i større grad skal ta hensyn til empirisk forskning i organisasjoner (Fallan og Pettersen, 2016).

Strukturen på dette kapitlet er satt opp med et skille mellom domene- og metodeteori. Først vil vi forklare hva som ligger i begrepet skjønn, i delkapittel 2.2.1. Videre legger vi frem teori relatert til skjønn og beslutninger som skal fungere som et verktøy for videre analyse, i delkapittel 2.2.2.

2.2.1. Hva er skjønn?

I forbindelse med finansiell rapportering og regnskap snakker man ofte om vurderingsposter og at enkelte disposisjoner krever bruk av skjønn. I denne delen vil vi gå noe inn på hva det betyr å utøve et skjønn og dennes posisjon knyttet til regnskapsrapporteringen, og mer spesifikt i nedskrivingsvurderingene av goodwill i vårt tilfelle.

Det å utøve skjønn er noe vi alle gjør i det daglige. For mange er det å utøve skjønn en del av yrkeslivet, på tvers av mange fagfelt, og ofte har dette skjønn og beslutningene en tar store konsekvenser. Til tross for at skjønn er en svært viktig del av store og små beslutninger vi tar, blir det ofte oversett som verktøy og tenkemåte (Heum, 2014). Er man i stand til å beherske skjønn, og kjenne hvilke begrensninger og muligheter som ligger i skjønnsutøvelsen, vil man kunne utøve sitt yrke med bedre kvalitet og treffsikkerhet. Skjønnstenking er nært relatert til filosofiens verden og hvordan vi resonnerer oss frem til en beslutning (Heum, 2014). Skjønn kan tillegges ulike betydninger og det finnes flere ulike definisjoner av begrepet. Bonner (2008, s. 2) definerer skjønn (judgement) som:

«The term judgement refers to forming an idea, opinion, or estimate about an object, an event, a state, or another type of phenomenon.»

Bonnors definisjon av skjønn relateres det å forme en idé, mening eller estimat om et objekt eller et fenomen. Ifølge Heum (2014, s.12) vil utøvelse av skjønn si:

«Vurderingene vi gjør når vi skal fatte beslutninger på områder som er komplekse og kanskje uoversiktlige. Skjønn utøver vi for å finne det beste svaret blant mange mulige når det ikke finnes eksakt oppskrift på hva som er riktig.»

Innholdsmessig er skjønn tett knyttet til begrepet vurdering. På svensk bruker man ordet «värdering» som er avledet av ordet «värde», altså verdi på norsk. Med andre ord handler skjønn om å gjøre seg opp en mening om verdien av en gjenstand, et fenomen, en handling eller et mulig resultat (Heum, 2014).

Under skjønnsutøvelse kan det trekkes et skille mellom en privat kontekst og profesjonell yrkesutøvelse. Hovedsakelig går skillet i at det dagligdagse skjønn vi utøver i det private

gjenspeiler våre preferanser som individer, mens skjønn vi utøver i en profesjonell rolle typisk gjenspeiler preferansene til andre individer, et fellesskap eller en kommersiell interesse. For å utøve et skjønn må det foreligge valgmuligheter, et mulighetsrom. Dette mulighetsrommet kan begrenses av flere faktorer, som økonomi, kompetanse, tilgang på relevant informasjon og eksperthjelp, samhandlingsmønstre, organisering, lovreguleringer og forordninger. Et skjønn som har et stort mulighetsrom er vanlig å kalle et fritt skjønn, mens et mer snevert skjønn, der lovregler gir eksakt rettledning, kalles lovbundet skjønn (Heum, 2014).

To ytterpunkter av skjønn innen yrkesutøvelse er forvaltningsskjønn og profesjonelt skjønn. Hvem av disse ytterpunktene man tilhører beror på omfanget av formelle rammer, lover, økonomi eller andre ting som begrenser skjønn. Forvaltningsskjønnet er det skjønn som er direkte hjemlet i lov, mens profesjonelt skjønn er hjemlet i en profesjonsutøvelse. Skjønn skal da ivareta profesjonens retningslinjer og etikk (Heum, 2014). Det er dette skjønn vi er mest opptatt av relatert til oppgavens problemstilling. Mens forvaltningsskjønnet representerer de gjeldene lovene og fellesskapets vilje, er det profesjonelle skjønn gjerne friere med færre juridiske innskrenkninger og der målet kun er å finne den beste løsningen. Den som utøver profesjonelt skjønn er typisk en aktør utdannet innen et bestemt fag og helst innenfor dilemmaer og utfordringer i det aktuelle skjønn – men i vid forstand trenger ikke utøveren ha spesialutdanning (Heum, 2014).

2.2.1.1. Hvordan måle kvalitet i utøvelse av skjønn og beslutninger?

Det å beherske skjønnsutøvelse vil som nevnt kunne hjelpe profesjonsutøvere og utøve sitt yrke med bedre kvalitet. Men hvordan måler en kvalitet i skjønn og beslutninger? Det er en iboende kompleks oppgave å definere kvalitet i skjønn og beslutningstaking, da det er flere problemer som må løses for å finne en enkelt definisjon. Individer av interesse møter ofte mange bestanddeler i sitt skjønn, og det at disse varierer etter deres karakterisering av skjønn- og beslutningskvalitet, bidrar ytterligere til å komplisere dette (Bonner, 2008). Kvalitet i skjønn- og beslutningstaking er mye debattert i psykologien. Dette går hovedsakelig på om en skal ta et prestasjons- eller prosessperspektiv. Førstnevnte definerer kvalitet ut fra et individ sitt endelige svar – resultatet, mens sistnevnte definerer det ut fra hvordan man kommer frem til svaret – prosessen. Videre kan det være mange ulike kriterier for å evaluere enten prestasjonen eller

prosessen, som dermed skaper flere mulige dimensjoner å måle dette langs. For eksempel i hvilken grad et gitt svar samsvarer med andres svar, eller øvrige reelle utfall, med andre ord en etablert standard for å måle prosessen eller prestasjonen til en persons skjønnsetteelse. En annen dimensjon i samband med regnskapsforskning er å måle i hvilken grad et skjønn eller en beslutning korresponderer med en etablert teori, modell eller kunnskapsramme. Eksempelvis kan en revisors skjønn rettferdiggjøres ved å innsamle tilstrekkelig, og hensiktsmessig, revisjonsbevis som er krevd av god revisjonsskikk (Bonner, 2008).

2.2.1.2. Skjønnsetteelse og finansiell rapportering

Skjønnsetteelse preger mange av problemstillingene i finansiell rapportering i dag, og subjektivt skjønn er en forutsetning for regnskapsrapportering (Bonner, 2008). Skjønnsettet blir preget av en rekke ulike faktorer som kultur, politikk, økonomi og psykologi, og er dessuten utsatt for ulike bias, historisk kontekst og egeninteresse avhengig av ståsted (Shapiro, 1997). I regnskapsammenheng blir mulighetsrommet for skjønn først og fremst berammet av de lover og regler som lovgiver og standardsettere vedtar. For eksempel gir et kontantbasert regnskap ingen rom for skjønn, mens et virkelig-verdi regnskap åpner for mye skjønn (Baksaas og Stenheim, 2015b). Skjønnsettet har en tendens til å relatere seg til prediksjoner av fremtidige situasjoner eller tilstander, eller evaluering av nåværende, men ikke fullstendig kjente situasjoner eller tilstander (Bonner, 2008). IASB fremhever også at skjønnsetteelsen har en rolle i finansiell rapportering: «*finansiell rapportering er i stor utstrekning basert på estimer, skjønn og modeller snarere enn eksakte fremstillinger*» (CF, 2018, pkt. 1.11). For øvrig i IFRS går det frem gjennom IAS 8 pkt. 10 noen krav til utøvelse av skjønn og bruk av estimer, i tilfellet fravær av standard som gir eksakt rettledning. Denne bestemmelsen viser i hovedtrekk at skjønn skal bidra til relevant og pålitelig informasjon ved gjenspeiling av økonomisk innhold, være nøytralt, forsiktig og uten systematiske skjevheter.

Begrepet skjønn er ikke veldig innarbeidet i IFRS-landskapet (Mamelund, 2008). I mange tilfeller er det snakk om estimer, som IAS 8 pkt. 32 og 33, hvor det krever at estimer er rimelig og baseres på siste tilgjengelige informasjon. Standarden IAS 36 trekker frem bruk av «beste estimat» om bruksverdieregning og kontantstrømsanslag, jf. IAS 36 pkt. 33 bokstav (a). I annen litteratur forekommer termen profesjonelt skjønn hyppigere, og det syntes å være sammenfallende med en

del av det som legges i begrepet etter IFRS (Johnsen, 2005; Mamelund, 2008). En presisering vil være at man i IFRS ikke bare snakker om en skjønnsutøvelse, men en profesjonell skjønnsutøvelse. En profesjonell skjønnsutøvelse er faglig fundamentert, nøye vurdert og dokumentert. Ikke-faglige hensyn skal ikke påvirke utfallet, og man skal være lojal til det overordnede målet om å sikre aksjonærene finansiell informasjon i samsvar med IFRS-reglene (Mamelund, 2008).

I korte trekk er fraværet av perfekte eller sanne regnskapskonsepter, og standarder, hovedgrunnen til at regnskaps-sfæren oppleves utfordrende og kompleks. En interessant konklusjon i regnskapsteori er at i virkelighetens verden eksisterer ikke netto inntekt, eller resultat, som en veldefinert økonomisk konstruksjon. Dette som en konsekvens av fraværet av regnskapsutarbeidelse i effisiente markeder og under ideelle forhold, der all informasjon om fremtidige hendelser og tilknyttede sannsynligheter eksisterer. Det er nettopp denne situasjonen som medfører at det er behov for å utøve en stor del skjønn knyttet til resultatmålinger og verdivurdering av eiendeler – som goodwill (Scott, 2015).

2.2.2. Perspektiver på skjønn og beslutninger

Basert på skjønnsmessige vurderinger blir beslutninger fattet. Termen beslutning refererer til å gjøre seg opp en mening, og å velge en bestemt handlemåte. Typisk følger en beslutning et skjønn, hvor flere alternativer er vurdert basert på skjønnsvurderinger om alternativene og tilhørende preferanser for ulike faktorer som blant annet risiko og penger. Sagt på annen måte, reflekterer skjønn en oppfatning, mens en beslutning reflekterer både oppfatning og preferanser (Bonner, 2008). Som vi ser, er skjønnsutøvelse og beslutninger tett sammenvevd. Skjønnen er som regel foranledningen til det å fatte en beslutning, altså dreier skjønn seg i stor grad om å ta valg.

Med bakgrunn i dette vil det være nyttig for oss å trekke inn teorier om beslutning for å analysere funn og besvare vår problemstilling. Videre vil vi først gjøre rede for rasjonalitetsbegrepet, før vi går inn på beslutningsteoriene nyklassisk økonomisk teori og administrativ teori.

2.2.2.1. Rasjonalitetsbegrepet

Rasjonalitet handler om det som er fornuftsmessig, og som kan begrunnes gjennom et logisk resonnement. Handlinger, tanker, mål og ønsker kan være, eller ikke være, i tråd med fornuften,

og kan dermed være både rasjonelle og irrasjonelle (Heum, 2014). Weber (1971) utvider perspektivet på rasjonalitet i to ulike typer handlinger, formålsrasjonelle og verdirasjonelle. Formålsrasjonelle handlinger er når man velger det mest effektive middelet for å realisere et mål. Verdirasjonelle er handlinger begrunnet i at handlingen i seg selv har en egenverdi gjennom for eksempel religiøse, estetiske eller etiske forklaringer. Videre har man også to andre typer handlinger som ikke er rasjonelle: affektive handlinger, som er handlinger som styres av følelser og instinkter, og tradisjonelle handlinger, som er tradisjons- og vanestyrte handlinger (Weber, 1971). Formålsrasjonalitet er typisk idealet for en som utøver skjønn i kraft av et yrke. Denne typen rasjonalitet er også den som er lagt til grunn for den økonomiske rasjonaliteten vi kjenner som forutsetningen for den markedsøkonomiske tankegangen som Adam Smith forbindes med. En skjønnsutøver i Smith's idé om det frie markedet forutsettes å være en gjennomført rasjonell aktør, som konkluderer logisk og fornuftig ut fra innhenting av all nødvendig og relevant informasjon (Heum, 2014). Hvorvidt det i det hele tatt er mulig å være fullt ut rasjonell er imidlertid omdiskutert. På bakgrunn av dette er begrepet begrenset rasjonalitet innført. Begrenset rasjonalitet innebærer at det ligger begrensinger eller delvis irrasjonelle deler i beslutningen. Dette bygger på at beslutningstakeren har manglende kapasitet og evne til å se løsninger, sammenhenger eller konsekvenser ut fra informasjonen. Man kan typisk ha tidspress og derav velge å kun innhente informasjon på et ufullstendig vis, eller kun se på enkelte sider av saken (Heum, 2014).

2.2.2.2. Nyklassisk økonomisk beslutningsteori

Det underliggende som økonomisk teori forsøker å forklare er de kompliserte mekanismene om produksjon og priser, og hvordan inntekter tjenes og disponeres til konsum (Neumann og Morgenstern, 1944). For å utvikle forståelse for dette er det en bred enighet om at en hensiktsmessig tilnærming er ved å analysere atferden til individene som utgjør det økonomiske samfunnet. Det er imidlertid noen utfordringer, mellom annet med å etablere de rette forutsetningene om motivene til individet. Det tradisjonelle har vært å anta at konsumenten ønsker å oppnå maksimal nytte eller tilfredsstillelse, og at entreprenøren ønsker å maksimere profitt (Neumann og Morgenstern, 1944). En sentral antagelse i økonomisk teori hadde lenge vært at økonomiske aktører opptrer rasjonelt. Neumann og Morgenstern ville med sin forskning avklare hva rasjonalitet egentlig betydde, noe som ledet frem til den matematiske teorien om forventet nytte (Kirkebøen, 2007). De tradisjonelle

økonomiske modellene vi kjenner fra mikroøkonomien bygger på denne nytteforventningsteorien, og er utviklet for å kunne predikere rasjonell atferd under usikkerhet (Fallan og Pettersen, 2016).

Det nyklassiske økonomiske perspektivet antar individer som nyttemaksimerende, rasjonelle og egoistiske aktører, også omtalt som *economic man*, det økonomiske mennesket (Douma og Schreuder, 2017). Perfekt rasjonalitet innebærer at aktøren har fullstendig informasjon og kjenner konsekvensene ved alle mulige utfall. Nyklassisk teori bygger på noen rigide forutsetninger, hvor det økonomiske mennesket sine valg bygger på følgende forutsetninger (Fallan og Pettersen, 2016, s. 44):

- Individer forsøker å maksimalisere sin nytte, ved å velge slik at behov blir mest mulig tilfredsstillt.
- Maksimaliseringen skjer under begrensede ressurser, som tid, penger, med videre.
- Har full informasjon om beslutningsrelevante forhold og alternativer.
- Har egne preferanser som er stabile over tid.

Det er utvilsomt mange tilfeller hvor menneskelig atferd passer bra til de forutsetningene man gjør i den klassiske teorien, og teorien om rasjonalitet kan derfor være et nyttig og kraftfullt verktøy. Imidlertid er det tvilsomt hvor godt denne modellen inkluderer sentrale utfordringer knyttet til konflikter og dynamikker som blir mer og mer sentrale i økonomien. Som følge av at økonomien utvikler seg, blir kompleksitet og ustabilitet i omgivelsene faktorer det økonomiske mennesket står ovenfor i sine valg, noe vi bygger videre på i neste avsnitt (Simon, 1959).

2.2.2.3. Administrativ teori

Den nyklassiske økonomiske teorien om individers beslutninger og tilknyttede forutsetninger, er senere hyppig kritisert og utfordret for manglende realisme. Dette bygger på at teoriene manglet rot i virkeligheten og burde forankres bedre i empiriske observasjoner (Fallan og Pettersen, 2016). Til tross for at teorien om valg under full rasjonalitet er nyttig for kvalitative spådommer, er det vanskelig å akseptere rasjonelle valg som en troverdig representasjon av faktiske individer eller organisasjoner (March, 1994).

Som en konsekvens av dette lanserte blant andre Simon (1976) den mer virkelighetsnære teorien om «administrative man». Dette bygger på forutsetningen om mennesket som begrenset rasjonell, og ikke fullstendig rasjonell, slik som den nyklassiske teorien legger til grunn. Ved begrenset rasjonalitet har individet fremdeles intensjon om å maksimere sin velferd, men er ikke kapabel til å gjøre det (Simon, 1976). Man har begrenset kapasitet til å løse komplekse problemer, ved at en befinner seg i omgivelser som er preget av usikkerhet, og vil dermed kun oppnå en sub-optimal løsning. Ut ifra denne teorien vil en aktør typisk ta i bruk et forenklet bilde av situasjonen en står i, og kun ta med i betraktningen noen få av faktorene som fremstår som mest relevante eller kritiske. Teorien sår altså tvil om menneskets maksimerende atferd, og vektlegger mer det «satisfiserende», hvor mennesket søker å tilfredsstille behov best mulig ut fra tilgjengelig informasjon, og velger et alternativ som er godt nok ut fra et aspirasjonsnivå eller kriterium (Simon, 1976).

Basert på teorien om den administrative personen og begrenset rasjonalitet, fant Kahnemann og Tversky at mye av skjønn og beslutninger under usikkerhet er utsatt for bias, og blir ofte løst ved hjelp av heuristikker. Heuristikker, eller tommelfingerregler, er teknikker som forenkler den kognitive prosessen, men svekker rasjonalitet (Douma and Schreuder, 2017). I psykologisk litteratur er det flere ulike tommelfingerregler. I vår oppgave tar vi for oss heuristikker og beslutningsskjevheter som er relevant til å beskrive den kognitive prosessen knyttet til skjønnsutøvelse: tilgjengelighetsheuristikken og overkonfidens-bias.

I tilfeller hvor man ser mot etablerte prosedyrer eller rutiner for en spesifikk oppgave vil dette kunne forklares av *tilgjengelighetsheuristikken*. Den handler om at mennesker har en tendens til å basere beslutninger etter hva som er lettest tilgjengelig i hukommelsen. Dette fungerer da som en mental snarvei, og er i mange tilfeller effektivt og formålstjenlig. Man anser informasjonen som er lettest tilgjengelig i minnet som den mest sannsynlige, relevante og viktige. Dette strider med konseptet om å være fullt rasjonell (Kahneman og Tversky, 1974). Bonner (2008) understreker at dersom individer har motiver for å nå en spesifikk konklusjon, vil de kunne utelukke eller neglisjere den informasjonen som ikke styrker eller ikke er i tråd med etablerte preferanser eller fastsatte mål. Som en konsekvens kan det føre til at vesentlig informasjon blir oversett, noe som fører til bias i skjønnet.

En årsak til begrenset rasjonalitet kan være i form av en psykologisk mekanisme kalt overkonfidens. Det er en kognitiv bias hvor man overvurderer sannsynligheten for et positivt utfall for en bestemt hendelse, sammenlignet sannsynligheten for å oppnå et negativt utfall av samme hendelse (Busenitz og Barney, 1997). Denne type bias vil kunne påvirke utøvelsen av et skjønn, ved at man vurderer sine egne evner som best, ved fastslåing av sannsynligheter, og ved å overse, eller ikke ta inn over seg usikkerheten som finnes. Har man et tankesett som innebærer overkonfidens vil man legge mest vekt til den kunnskapen man allerede har i minnet, og begrense søke for ekstern informasjon, eller overvurdere den kunnskapen man allerede besitter vis-a-vis ekstern tilgjengelig informasjon (Bonner, 2008). En mulig konsekvens av at et individ er overkonfident er at skjønnene kan bli dratt i en optimistisk retning (Kirkebøen, 2007).

2.3. Interessenter og agent-problemer

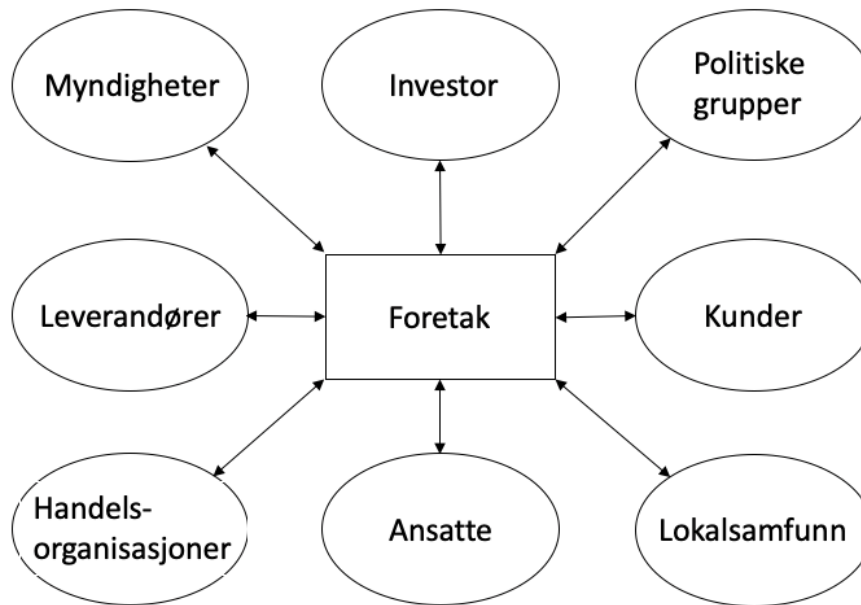
Vi skal i denne delen presentere interessentteorien og prinsippal-agent teorien som skal brukes som fungerer som metodeteori på forskningsområdet vårt. Det er teorier som skal hjelpe oss å forstå og forklare hvordan interaksjonene er mellom ulike aktører, og hvordan skjønnene blir påvirket av dette.

2.3.1. Interessentteorien

De forskjellige brukerne av årsregnskapene kan vi betrakte som interessenter til selskaper sin finansielle rapportering. På bakgrunn av dette vil interessentteori være aktuelt for å diskutere hvordan ulike aktører påvirker nedskrivingsvurderingene av goodwill. Teorien ble først introdusert av Edward Freeman, som et alternativ til aksjonærmodellen, «shareholder-theory», som ble utarbeidet av Milton Friedman. Aksjonærmodellen tar utgangspunktet i at selskapet kun har ansvar ovenfor aksjonærer (Laplume et al., 2008). Interessentteorien skiller seg imidlertid fra Friedmans teori, hvor foretaket står ansvarlig ovenfor en rekke andre interessenter enn aksjonæren (Freeman og Reed, 1999). Foretakets interessenter er definert som:

”...(by definition) any group or individual who can affect or is affected by the achievement of the organization’s objective” (Freeman, 1984, s. 46).

Freemans definisjon av interessenter legger vekt på enhver person eller gruppe som kan påvirke eller blir påvirket av organisasjons målsettinger. Ethvert foretak må ha et sunt forhold til enhver ekstern interessent for å oppnå overlevelse og en vinn-vinn-situasjon (Freeman, 1984; Wang, 2010). Interessentteorien illustreres i følgende modell:

Figur 2: Constrating Models of the Corporation: The Stakeholder Model. Kilde: Donaldson og Preston (1995, s. 69).

Som figuren viser, er foretaket omkranset av flere eksterne interessenter, hvor disse har egne individuelle interesser i selskapet (Freeman, 1984). Interessentteorien baserer seg på input-output fra selskapet til de øvrige interessentene, og motsatt (Donaldson og Preston, 1995). Selskapets eiere har investert kapital i foretaket, og disse har en forventning om å oppnå en mer-avkastning på investeringene deres. De ansatte ventes å følge sin egeninteresse om å motta lønn og frynsegoder, mens selskapets eiere og ledere i retur forventer arbeidskraft, avkastning og at målsetninger blir nådd. Myndighetene sin interesse er at selskapet betaler skatter og avgifter, mot at selskapet på sin side får tillatelse å drive virksomhet. Bankene ønsker at selskapene har betjeningsevne og oppfyller lånevilkårene, mens selskapet forventer å få innvilget lån i retur og lave lånekostnader. Øvrige interessenter er typisk kunder og leverandører, som forventer at man betaler eller får betalt for produktene som blir omsatt.

I forbindelse med studien vår har vi til hensikt å bruke interessentteori som et rammeverk for å analysere hvordan samhandlingen med de ulike aktørene påvirker skjønnsutøvelsen i nedskrivingsvurderingene av goodwill. Den sentrale aktøren i modellen er selskapet, representert av ledelsen og styret, som er rapporteringspliktig av verdi-testingen av goodwill. Interessentene i vår studie er revisorer, finstilsynet og investorer. Det er interessenter som *kan* være eksterne interessenter for et rapporteringspliktig foretak. Hvorvidt disse påvirker skjønnsutøvelsen/vurderingene til regnskapsprodusenten, er individuelt. Revisorer og Finanstilsynet fungerer som kontrollinstanser, og har oppgaven med å vurdere skjønnnet som ledelsen har lagt til grunn i verdi-testingen. Investorer blir regnet som primærbrukere av den finansielle informasjonen, og skal kunne ta informerte beslutninger på grunnlag av regnskapet (CF 2018 pkt. 1.2 og 1.5.) Skal dette være tilfelle, er det en forutsetning at selskapets finansielle rapporter ikke inneholder feilinformasjon, og at skjønnsutøvelsen til regnskapsprodusenten er rimelig. Investorer har ikke en direkte påvirkningskraft på hvordan skjønnnet blir utøvd, men heller indirekte. Det kommer av at selskapet skal følge interessentenes målsetting, så vel som sine egne, og på denne måten skal de utøve et rimelig skjønn for å oppnå en vinn-vinn situasjon mellom alle aktørene (Freeman, 1984).

2.3.2. Prinsipal-agent-teorien

Som følge av at finansiell informasjon ofte er en kritisk faktor i kontrakter mellom ulike parter, hevdes det at prinsipal-agent teorien prøver å gi en teoretisk forklaring på hele regnskapsprofesjonen (Kam, 1990, s. 550). Teorien er en velkjent kunnskapsramme for å forklare interessekonflikter og insentiver ulike parter i en transaksjon eller en kontrakt har. I vår sammenheng vil teorien benyttes til å belyse hvilke motiver og interesser som kan spille inn i individer sin skjønnsutøvelse. Prinsipal-agent problemer oppstår som følge av at individer i rollen som prinsipal engasjerer andre, i rollen som agent, til å utføre oppgaver på vegne av seg selv (Whittred et al., 2004). En forutsetning for teorien er at både prinsipal og agent er rasjonelle aktører utelukkende motivert av egeninteresse, men at de kan ha ulike preferanser, trossyn og informasjon (Collier, 2012).

I samfunnet finner vi i praksis mange prinsipal-agent relasjoner, som pasient-lege, klient-advokat og trener-fotballspiller. I organisasjonssammenheng er det som regel to prinsipal-agent relasjoner

som er av interesse: kontrakter mellom bedriftseiere og bedriftsledere, og kontrakter mellom bedriften og långiver. Felles for disse relasjonene er at prinsipalen ønsker at agenten skal jobbe hardt for prinsipalen sine mål. For agenten kan hardt arbeid kreve mer enn agenten er villig til å yte, noe som er i konflikt med prinsipalen sitt ønske. I mange tilfeller vil oppgaven være vanskelig eller for kompleks å overvåke for prinsipalen, noe som leder til at agenten kan handle mer i sin egen enn prinsipalen sin interesse (Scott og O'Brien, 2020). Som følge av dette oppstår agentkostnader for prinsipalen. For å redusere agentkostnader og styre agenten til å handle i prinsipalens interesse, vil man innføre enten incentivordninger eller innføre strengere overvåkning, eventuelt en kombinasjon av disse (Whittred et al., 2004).

Kjernen i det som gjør prinsipal-agent relasjonene problematiske er omfanget av asymmetrisk informasjon og usikkerhet mellom partene. Asymmetrisk informasjon vil si at kunnskapen er ulikt fordelt mellom prinsipalen og agenten, og som regel er det agenten som har mest informasjon – informasjonsfortrinnet – i saksforholdet eller om oppfyllelsen av kontrakten (Opstad, 2020). Det er hovedsakelig to former for problemer dette gir for prinsipalen. *Adverse selection*, skjult informasjon, er en form for informasjonsasymmetri der den ene parten i en transaksjon eller kontrakt har overlegen informasjon i forhold til den andre (Scott og O'Brien, 2020). Typisk er dette når prinsipalen ikke kjenner informasjonen agenten baserer sine handlinger på. *Moral Hazard*, skjult handling, er en type informasjonsasymmetri der kun den ene parten i en kontrakt kan observere handlingene for å oppfylle denne kontrakten. Et vanlig eksempel på moral hazard er at ledere (agent) selv vet hvor mye innsats de legger ned, noe investorene (prinsipalen) ikke vet (Scott og O'Brien, 2020). Utfordringen med informasjonsasymmetrien er noe som vanskelig kan løses av markedet alene. På grunnlag av dette er det innført detaljert regulering og strenge krav til at regnskaper skal revideres, for å redusere problemet med informasjonsasymmetri (Stenheim og Blakstad, 2007; Eilifsen et al., 2014).

Årsaken til prinsipal-agent teorien sin nytte for regnskapsfaget er fordi disse formelle eller uformelle kontraktene mellom partene, ofte er avhengige av rapporterte resultater og regnskapsstørrelser (Scott og O'Brien, 2020). Finansiell rapportering skal bidra til effektivitet i kapitalmarkeder ved å minimere tap som følge av *moral hazard* og *adverse selection* (Collier, 2012). I problemstillingen vår søker vi å gå nærmere inn på hvilke motiver og interesser som har

potensial til å påvirke skjønnet regnskapsprodusentene utøver. Utfallet ved en nedskrivningstest av goodwill vil kunne gi implikasjoner for ulike regnskapsstørrelser. Det er derfor interessant å vurdere hvordan informasjonsasymmetri kan påvirke verdi-testing prosessen av goodwill, når vi ser selskapet og interessenter i en prinsipal-agent setting.

3. Metode

I dette kapitlet redegjøres det for forskningsmetoden vi har brukt for å hente inn data og svare på oppgavens problemstilling. Vi vil forklare valg av forskningsdesign, strategi for datainnhenting, og avslutningsvis evaluere metoden som er brukt.

3.1. Tilnærming til forskningsprosessen og design

Utgangspunktet i vitenskapen er hensikten om å bidra med kunnskap om virkeligheten (Johannesen et al., 2011). Vi innledet forskningsprosjektet vårt med en idé om å undersøke prosessene rundt nedskrivningstesting av goodwill nærmere. Som følge av situasjonens uklarhet og kompleksitet, ble formålet å beskrive og danne en utdypende forståelse for hvordan menneskers holdninger, erfaringer og fortolkninger preger denne situasjonen. I natur av studien sin beskrivende og forstående form ble følgende problemstilling utformet: *«Hvordan påvirker skjønnsutøvelse nedskrivningstesten av goodwill i norske børsnoterte foretak etter IAS 36?»*.

Synet på virkeligheten skilles i vitenskapsteorien mellom det ontologiske og epistemologiske. Ontologi er læren om det som faktisk er, og som finnes som substanser. Epistemologi er erkjennelsesteori og dreier seg om hva som skiller holdbare oppfatninger om verden, fra de uholdbare (Nyeng, 2017). Det finnes flere ulike vitenskapsfilosofiske tilnærminger til forskning, som mellom annet logisk positivisme, realisme og sosial-konstruktivisme (Ringdal, 2018). Sosial konstruktivisme er en form for ontologi om hvordan sosiale forhold blir til gjennom handling. Det er en posisjon som analyserer det vi gjerne tar for å være objektive størrelser, sosiale konstruksjoner om mentale forestillinger som styrer handling (Nyeng, 2017). En fordel ved sosial konstruktivisme er at den kan skjerpe vår kritiske sans ovenfor etablerte sannheter (Ringdal, 2018). Fagområdet finansregnskap slik vi kjenner det i dag er et resultat av samhandling mellom individer over tid, og en mulig metodisk forankring er å betrakte det som et sosialt fenomen – noe som er sosialt konstruert (Gaëtan, 2019). Sosial konstruktivisme handler om hvordan språklige diskurser og praktisk samhandling er med å skape virkelige fenomener og vår faglige kunnskap om dem, noe som åpenbart har likheter med fenomenologien. I fenomenologien blir det klargjort hvordan strukturer med basis i vår forståelsesevne og væremåte former bevisstheten om verden (Nyeng, 2017). Nedskrivningstesting av goodwill er en prosess hvor individers egne erfaringer og forståelse,

samt interaksjon med andre, er sentralt. I lys av en sosial-konstruktivistisk tilnærming vil et fenomenologisk design være dekkende og hensiktsmessig for forskningen vår. Et fenomenologisk design vil si å beskrive menneskers erfaring og forståelse av et fenomen (Johannessen et al., 2011).

I arbeidet med teori og empiri, og hvordan man trekker slutninger ut fra dette, skilles hovedsakelig i induksjon og deduksjon. Induksjon vil si å generalisere ut fra det spesielle, å gå fra «empiri til teori». Motsatt, er deduksjon det å gå ifra teori til empiri, fra det generelle til det konkrete, hvor man ved empirien tester det generelle (Johannesen et al., 2011). Noen forskningsopplegg kan imidlertid pendle frem og tilbake mellom disse to hovedretningene, som da gjerne kalles abduksjon. Forskningen blir da gjerne en kontinuerlig problemløsende prosess (Jacobsen, 2015). Vårt forskningsopplegg karakteriseres best av en slik tilnærming. Grunnet mange spørsmål og et uklart og komplisert tema, ble det nødvendig å veksle fra empiri til teori for å avdekke de reelle problemene, for så å gjennom teori finne utdypende forklaringer på disse.

3.2. Litteratursøk

For å forme det teoretiske fundamentet ble det foretatt litteratursøk. Vi begynte prosessen med å velge temaet vi kunne tenkt oss å forske på, og kom deretter frem til en foreløpig problemstilling. Ifølge Ringdal (2018) er det viktigste inntaket til forskningslitteratur bibliotekets databaser. Gjennom NTNUs universitetsbibliotek har vi tilgang til flere ulike forskningsdatabaser innenfor økonomi, noe som åpner for at vi får tilgang til store mengder forskning og litteratur, både nasjonalt og internasjonalt. I denne prosessen ble søkemotorer som Science Direct, Proquest One Business og Google Scholar benyttet. Det ble foretatt søk med den hensikt å finne tidligere forskning som er gjort rundt nedskrivning av goodwill, hvordan skjønnsutøvelsen påvirker beslutningen, og hvordan noteverket i regnskapet gjenspeiler skjønnnet som er blitt lagt til grunn. Goodwill som fagområde er ganske utforsket, og vi måtte derfor gjennomføre et grundig litteratursøk for å finne et område som ikke er utbrodert, med potensial for å fremskaffe ny innsikt. I søkemotorene ble det brukt funksjonen avansert søk, da det er det beste vinduet for å gjøre systematisk litteratur søk (Ringdal, 2018). Ettersom mye av litteraturen er internasjonal, ble det hovedsakelig brukt engelske søketermer som: ”*goodwill impairment*”, ”*discretion and impairment test of goodwill*”, ”*judgment and decisions in impairment of goodwill*” og ”*disclosures on impairment test of goodwill*”. Søkene resulterte i funn av relevante forskningsartikler og teorier, som er presentert i kapittel 2 – Teoretisk

Fundament. Videre kunne vi avdekke et forsknings gap og identifisere et område hvor det fantes lite empirisk forskning, for at oppgaven skal være relevant og gi et bidrag til fremtidig forskning.

3.3. Forskningsstrategi: Kvalitativ metode

I vitenskapelig terminologi blir forskningsstrategi omtalt som metode, og det referer til de konkrete fremgangsmåtene for opplegg og gjennomføring av spesifikke vitenskapelige studier (Grønmo, 2004). I valg av type data til undersøkelsen skilles det mellom kvantitative og kvalitative data. En kvantitativ metode er en fremgangsmåte hvor man gir beskrivelse av virkeligheten gjennom statistiske tabeller, mens en kvalitativ metode gir en tekstlig beskrivelse (Ringdal, 2018).

Problemstillingen bør være styrende for valg av metode (Jacobsen, 2015). Et intensivt opplegg med få analyseenheter kler forskningsspørsmålet vårt godt, i natur av sitt komplekse og uklare preg. Situasjonen er kjennetegnet ved at det er mange spørsmål, og at den enkelte informant besitter mye informasjon. Med en fenomenologisk tilnærming blir en kvalitativ strategi for datainnsamling mest aktuell i vårt konkrete tilfelle (Johannessen et al., 2011). Kvalitativ metode innebærer teknikker som gir forskeren mulighet til å gi utdypede tolkninger om fenomener, uten å være avhengig av tallfestede data. Den er gunstig når man vil danne forståelse for et problem på en detaljert og grundig måte. Forskingen har ikke til hensikt å gi en bestemt konklusjon eller bevis ut fra problemstillingen, men heller bane veien for videre forskning på temaet (Zikmund et al., 2013). Grunnet mangfoldigheten i kvalitative metoder, og at det finnes mange forskjellige fremgangsmåter, er transparens ved rapportering av forskningsresultatene viktig (Johannessen et al., 2011). Derfor vil vi i de påfølgende avsnittene redegjøre for teknikk benyttet ved datainnsamling, hvordan utvalget av informanter er gjort, intervjuprosessen og presentasjon av informanter.

3.3.1. Datainnsamlingsteknikk

I kvalitativ metode står forfatteren fritt til å velge metode for å samle inn data. Ringdal (2018) beskriver hovedsakelig tre ulike datainnsamlingsteknikker: spørreundersøkelser, intervju og observasjon. Spørreundersøkelse innebærer en systematisk metode for å samle inn data fra et utvalg, for å gi en statistisk beskrivelse av den populasjonen utvalget er trukket ut fra. Observasjon bygger på å studere et fenomen i sine naturlige omgivelser, hvor forskeren har distanse fra dem

som observeres (Ringdal, 2018). Det åpne individuelle intervjuet egner seg når det a) er relativt få enheter som undersøkes, b) når vi er interessert i hva den enkelte sier, og c) når vi er ute etter hvordan den enkelte fortolker og legger mening i et spesielt fenomen (Jacobsen, 2015, s. 146). En fenomenologisk tilnærming til kvalitative studier bygger i stor grad på bruk intervjuer (Zikmund et al., 2013). På bakgrunn av det vil det være naturlig for oss å benytte åpne, individuelle intervjuer som datainnsamlingsmetode. Bruk av denne innsamlingsmetoden vil gi oss en innsikt i informantenes verden gjennom meninger, persepsjoner, virkelighetskonstruksjoner og situasjoner (Mehmetoglu, 2004).

Formålet med intervju er å innhente informasjon for å belyse oppgavens problemstilling (Ringdal, 2018). Gjennom intervju av informanter har vi til hensikt å innhente subjektive meninger og tanker om hvorvidt skjønnet til regnskapsprodusenten påvirker utfallet av nedskrivningstesten, og hvordan dagens regelverk åpner for skjønn. I gjennomføringen av intervjuene valgte vi en semi-strukturert form, med åpne og fleksible spørsmål med åpenhet for det nye. Noen grad av struktur var nødvendig for å få stilt de sentrale spørsmålene, innhente data som faktisk egnet seg for problemstillingen, og for å sikre at svar kunne sammenlignes. I tillegg gav det trygghet å ha noen ferdig formulerte spørsmål på forhånd. Intervjuene bar preg av en uformell tone, hvor det å stille utdypende oppfølgingsspørsmål var en viktig del, samtidig som intervjuguiden ikke alltid ble fulgt slavisk (Ringdal, 2018).

3.3.2. Utvalg av analyseenheter

Å velge ut informanter har stor betydning for forskningsprosjektet. Et kjennetegn ved kvalitative undersøkelser er at vi ønsker å hente ut mye data fra et begrenset antall informanter. Dermed kan en ikke velge ut alle enhetene man ønsker, men må gjøre et utvalg (Johannesen et al., 2011). Jacobsen (2015, s.179) poengterer at det er viktig å være oppmerksom på hvilke personer man trekker inn i studien, og skiller utvalgsprosessen inn i 3 steg:

1. Skaffe oversikt over hvem man ønsker å undersøke
2. Spesifiser inkluderings- og ekskluderingskriterier
3. Velge kriterier for utvelgelse av respondenter

Prosesen begynte med å finne de riktige informantene til forskningsprosjektet vårt. Et viktig kriterium for utvelgelsen av informantene var god kunnskap og erfaring knyttet til IFRS, og spesielt nedskrivningstesten av goodwill etter IAS 36. For å få et helhetlig perspektiv på hvordan nedskrivingsvurderingene er, og for å besvare problemstillingen, har vi gjort et utvalg blant børsnoterte foretak, revisorer, Finanstilsynet, kapitalyttere og fagpersoner. I de påfølgende avsnittene blir utvalgsgruppene presentert, med en begrunnelse om hvorfor disse er aktuelle og hvordan vi kontaktet dem.

Børsnoterte selskaper ble valgt på bakgrunn av at disse er underlagt IFRS-rapportering, og er pliktig til å gjennomføre den årlige nedskrivningstesten, i den utstrekning det er balanseført goodwill. Disse er nærmest prosessen og de skjønnsmessige vurderingene som blir lagt til grunn, og har en sentral posisjon i hvordan utfallet blir. For å foreta utvalg av foretakene benyttet vi oss av finansdatabasen Orbis. Gjennom søk i databasen kunne vi filtrere ut norske børsnoterte foretak som har balanseført goodwill. Søket ga oss et treff på 96 selskaper. Videre hentet vi ut en oversikt med talldata for balanseført goodwill i perioden 2016-2019, samt totale eiendeler i 2019 som et referansepunkt for goodwillstørrelsen. Vi brukte denne oversikten som et utgangspunkt for utsending av intervjuforespørsler til børsnoterte foretak. Fremgangsmåten videre var at vi startet på toppen av selskapslisten, og kontaktet dem via e-post, LinkedIn og telefon. Responsen uteble imidlertid – med et unntak. Årsaken kan være at temaet oppleves sensitivt å uttale seg om, og at de store selskapene har strukturer som gjør det vanskelig å nå frem til de rette instansene. Dermed valgte vi å snu litt om på strategien vår, ved at vi heller fokuserte på nedre halvdel av listen over selskaper, hvor de mindre børsnoterte befant seg. Formuleringen av informasjonsskrivet ble også endret, hvor vi presiserte at vi ikke var ute etter selskapsspesifikk informasjon, men at vi ville ha deres subjektive meninger. Vi opplevde da mer respons, og flere selskaper meldte interesse for å stille opp til intervju.

Revisorer har som oppgave å kontrollere at selskapenes regnskap gir en rettvise fremstilling av deres økonomiske situasjon, og at det ikke foreligger noen brudd på lover og regler. Nedskrivningstesten av goodwill etter IFRS er et komplekst fagområde, og det er ikke alle revisorer som har god kjennskap og praktisk erfaring på området. Det setter derfor sine begrensninger for hvem som kan være aktuelle å bruke som informanter. Det ble da vurdert at partnere i de store

revisjonsselskapene var de rette informantene for studie vårt, som følge av at disse har en lang fartstid innenfor revisjon. For å nå frem til aktuelle revisorer benyttet vi selskapenes hjemmesider, og kontaktet dem gjennom telefon eller e-post.

Finanstilsynet er et statlig organ som kontrollerer alle norske foretak på Oslo Børs. Organets formål er å kontrollere at selskapene rapporterer korrekt økonomisk informasjon, for å sikre stabile og velfungerende kapitalmarkeder (Finanstilsynet, 2020). Finanstilsynet er et relevant intervjuobjekt med tanke på deres ekspertise innenfor IFRS, og kunnskap og erfaring om hvordan selskapene gjennomfører og rapporterer om nedskrivningstesting av goodwill. For å nå frem til disse tok vi kontakt på e-post.

Kapitalyttere blir definert som investorer og bankvirksomheter, som bidrar med kapital enten gjennom investeringer, eller ved å utstede lån. Det vil være aktuelt å supplere med synspunkter fra denne gruppen, og hvilke meninger de har om skjønnsutøvelsen og den lite konservative reguleringen som er av goodwill etter IFRS. Vi kontaktet da større investerings- og bankvirksomheter. For å nå frem til disse tok vi i bruk hjemmesidene til de ulike selskapene, og henvendte oss via e-post og telefon.

Fagperson ansees som en med bakgrunn fra yrkeslivet, som har god faglig og akademisk innsikt. Det vil på bakgrunn av dette være et godt supplement med synspunktene fra en uavhengig ekspert på IFRS-regelverk. Vi kontaktet dem gjennom e-post.

3.3.3. Intervjuprosessen

Formålet med intervju av informanter er å la oss få innsikt i deres perspektiver på et fenomen. Det kommer av at vi har til hensikt å undersøke noe som ikke kan direkte observeres, som subjektive tanker og synspunkter (Patton, 1990). Intervjuprosessen begynte med å gjennomføre to uformelle samtaler med en revisor, og en fagperson. Det var for å få en innsikt og forståelse over hvor «skoen trykker», og hvordan problemstillingen kan spisses og angripes ved intervjuene.

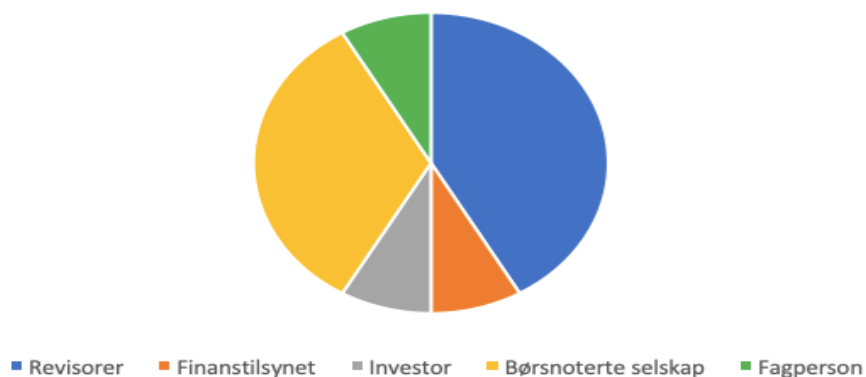
Disse samtalene ga oss grunnlag for hvordan intervjuguiden skulle utarbeides. Ifølge Grønmo (2004) er utformingen av intervjuguide en viktig del av datainnsamlingen. Guiden bør være

tilstrekkelig omfattende og spesifikk nok til at vi får den informasjonen som er relevant for studiet vårt, men samtidig følge en forutsetning om at den er enkel og fleksibel nok til at informantene klarer å svare fornuftig. Vi har et bredt utvalg fra ulike ståsted og erfaringsbakgrunner, og på bakgrunn av dette tilpasset vi individuelle intervjuguider for hver utvalgs-gruppe (Se Appendiks C). Intervjuguiden ble utformet med en innledning, hoveddel og en avslutning. De viktigste spørsmålene ble stilt i hoveddelen, hvor spørsmål her ble utledet og kategorisert ut ifra forskningsspørsmålene.

Intervjuene bar mer preg av en fast struktur i begynnelsen av intervjuprosessen enn på slutten, noe som kommer av at vi utviklet kunnskap og trygghet rundt temaet utover i prosjektet. På denne måten skapte det en snøballeffekt, hvor det ene intervjuet bygget på det andre, slik at vi kunne få frem kontraster blant informantene og stille mer utdypende og presise spørsmål. På grunn av omstendighetene med Covid-19, ble intervjuene gjennomført digitalt over Zoom og Microsoft Teams. Flertallet av intervjuene ble gjennomført som engangsintervju med en deltakende part, mens i ett av intervjuene var det to deltakere. Intervjuenes varighet har et snitt på 40 min, og informantenes svar ble tatt opp bånd etter å ha mottatt muntlig samtykke, i henhold til NTNUs retningslinjer for personvern.

3.3.4. Presentasjon av informantene

Vi har i den foregående delen presentert hvordan intervjuprosessen foregikk, og skal nå presentere hvilke informanter som deltok i studiet vårt. Utvalgsprosessen resulterte i at vi fikk 12 informanter, som besto av 4 børsnoterte foretak, 1 fra Finanstilsynet, 5 revisorer, 1 fagperson og 1 investor. Vi illustrerer fordelingen mellom informantgruppene gjennom et kakediagram:

Figur 3: Andelsoversikt over informantgruppene

Som vi ser ovenfor i *Figur 3*, er tyngden av informantene revisorer. På grunn av årsoppgjøret valgte vi å være tidlig ute med denne målgruppen, noe som bidro til at vi fikk god oppslutning her. Det gikk noe tregt å få andre informanter fra øvrige utvalgsgrupper, men det endret seg utover prosessen. Etter hvert fikk vi bedre respons, og måtte til slutt takke nei til nye intervjuobjekt. Vi måtte ta høyde for ressursene vi hadde tilgjengelig innenfor prosjektets rammer, og kunne ikke risikere at intervjuprosessen gikk utover kvaliteten på øvrige deler av forskningsarbeidet vårt (Jacobsen, 2015). Vi satte derfor en grense på 12 intervjuer.

I *Tabell 1*, på neste side, presenterer vi de ulike informantene. Alle informanter er anonymisert, og presenteres med tittel, antall års erfaring, dato intervjuet ble gjennomført og varigheten, samt benevnelsen de har videre i empiri og analyse. Alle partnere i revisjon, samt informanten fra finanstilsynet og intervju-nummer 9, er statsautoriserte revisorer. Et tilleggsmoment er at intervju-nummer 10 ble representert av to individer fra ett selskap, og for å gjøre det mer oversiktlig for leser presenteres disse med nummering (1 og 2).

Intervju-nummer	Tittel	Erfaring	Dato	Varighet	Betegnelse i oppgaven
1	Partner Revisjon	23 år	16.02.2021	43min	Revisor 1
2	Kontrollør og tidligere revisor	29 år	16.02.2021	40min	Finanstilsynet
3	Partner Revisjon	26 år	18.02.2021	50min	Revisor 2
4	Partner Revisjon	18 år	23.02.2021	42 min	Revisor 3
5	Tidligere Revisor og Fagdirektør	16 år	24.02.2021	50 min	Fagperson
6	Partner Revisjon	30 år	01.03.2021	46 min	Revisor 4
7	Manager Porteføljeforvalter	10 år	09.03.2021	55 min	Investor
8	Tidligere Partner Revisjon	20 år	12.03.2021	53 min	Revisor 5
9	Konsernregnskapssjef og tidligere revisor	7 år	18.03.2021	33 min	Selskap 1
10	1: Lead Controlling 2: VP Accounting and Controlling	1: 12 år 2: 20 år	18.03.2021	32 min	Selskap 2
11	Økonomisjef	1 år	24.03.2021	41 min	Selskap 3
12	Konsernregnskapssjef	9 år	15.04.2021	41 min	Selskap 4

Tabell 1: Oversikt over informanter

3.4. Behandling av Data

Steget etter å ha gjennomført intervjuene ble videre å behandle datamaterialet. Intervjuene ble tatt opp på lydbånd, og all data var dermed oppbevart på lyd-form. Oppgaven videre var da å transkribere lydopptakene fra lyd til tekstreferater, for hvert enkelt intervju. Dette for å klargjøre intervjumaterialet for analysen (Johannessen et al., 2011). Når data var ferdig transkribert til tekstform, sto vi ovenfor et omfattende tekstmateriale. For å bli i stand til å se meninger, sammenhenger og trekke konklusjoner ut fra dette materialet, måtte vi videre bearbeide all informasjonen. En oversikt kan dannes ved å organisere og dele inn data på tre ulike måter (Mason, 2002, s. 165):

- Kontekstuell dataorganisering
- Tverrsnittbasert og kategorisk inndeling av data
- Bruk av diagrammer og tabeller

Disse er ikke gjensidig utelukkende, og kan flettes inn på ulike måter i et forskningsprosjekt, men den teknikken vi hovedsakelig nyttet oss av var tverrsnittbasert og kategorisk inndeling av data. En tverrsnittbasert inndeling av data er en prosess som ofte kalles for kategorisk inndeling, som innebærer at man konstruerer et system for å indeksere temaer i datamaterialet (Johannessen et al., 2011). For å gjøre behandlingen av datamaterialet mer oversiktlig ble det tatt i bruk programvaren NVivo. Det er et analyseprogram for kvalitative data, hvor man kan organisere og kategorisere datamaterialet, basert på egne preferanser og metode. En vanlig måte å kategorisere materialet på er gjennom koding, noe som ble aktivt brukt gjennom behandlingen av våre data. Når vi skulle kategorisere og kode datamaterialet tok vi utgangspunktet i de tre forskningsspørsmålene og kodet basert på disse. Videre ble disse tre hovedkategoriene inndelt inn i underkategorier for å avdekke og identifisere relevante tema og utsnitt fra datamaterialet (Johannessen et al., 2011). Gjennom denne tilnærmingen ble datamaterialet mer oversiktlig, og enklere å bearbeide for videre analyse.

3.5. Evaluering av Metode

I dette delkapittelet skal vi evaluere kvaliteten på metodevalget og data som er samlet inn i prosjektet. Kort fortalt går det ut på å vurdere om det vi har funnet og presentert, er sant. Empirien som samles inn bør hovedsakelig tilfredsstillende 2 krav: at den er gyldig og relevant

(valid), og at den er pålitelig og troverdig (reliabel) (Jacobsen, 2015). Det blir brukt ulike begreper i ulike sammenhenger ved evaluering av datakvalitet, og Lincoln og Guba (1985) tar til ordet for at kvalitative undersøkelser må vurderes på en annen måte enn kvantitative. Det vil likevel være hensiktsmessig å forholde seg kritisk til kvaliteten i kvalitative studier, ved å drøfte reliabilitet og validitet (Jacobsen, 2015). Vi har derfor valgt å drøfte forskningskvalitet opp mot *reliabilitet, intern validitet, ekstern validitet og bekreftbarhet* av empiriske data.

3.5.1. Reliabilitet

Reliabilitet er hvor pålitelig datamaterialet er, og refererer til hvilket datamateriale som brukes, hvordan det blir innhentet og behandlet i undersøkelsen (Johannessen et al., 2011). Reliabilitet dreier seg om hvorvidt forskningens konklusjoner er konsistente og kan reproduseres. Det er basert på en forutsetning om at ulike forskere vil kunne gjøre samme tolkning av datamaterialet og komme frem til samme konklusjon i en spesifikk studie (Mehmetoglu, 2004). Innenfor kvalitativ forskning er det ikke alltid like hensiktsmessig med et krav om reliabilitet. Teknikken som er brukt for datainnsamling er gjerne mindre strukturert, data blir gjerne preget av samtalen som føres og blir lett kontekstavhengig. Ulike forskere vil tvilsomt kunne gjenskape samme datamateriale med samme undersøkelsesopplegg, og dermed ikke komme frem til samme konklusjon. I kvalitative oppgaver bruker forskeren seg selv som instrument, og som følge av at ingen har nøyaktig samme erfaringsbakgrunn, vil ikke andre forskere nøyaktig kunne innta samme posisjon (Johannessen et al., 2011).

I vår studie ble det brukt semi-strukturerte intervju for å samle inn data. Det ble utarbeidet en ganske detaljert intervjuguide for å strukturere intervjuet. Samtidig forløp de 12 intervjuene som en ganske flytende samtale, uten at spørsmål ble stilt slavisk og med fast struktur. Det ble vekslet mellom ulike spørsmål, og stilt en del oppfølgingsspørsmål underveis. Basert på et slikt opplegg vil andre forskere vanskelig kunne nøyaktig gjenskape den samme empirien, kun til en viss grad. Vi som intervjuere vil lett tilføre intervjuobjektet ulike signaler og stimuli, og dermed kunne få ulik respons i forhold til andre (Jacobsen, 2015). Dessuten kan svarene blant informantene bli påvirket av flere ulike variabler, en mening kan endre seg over tid, ut ifra dagsform, og blir farget av hvem som er dialogmotpart. Hensikten med undersøkelsen er ikke nødvendigvis at data skal kunne gjenskapes, ergo er ikke kravet til reliabilitet så relevant (Johannessen et al., 2011).

3.5.2. Intern validitet

Validitet relateres til datamaterialets gyldighet i forskningsundersøkelsen. Begrepet Intern validitet referer til troverdigheten til undersøkelsen (Johannessen et al., 2011). I praksis er det nesten umulig å oppnå en perfekt validitet. Ved vurdering av intern validitet kan en spørre seg om man faktisk har målt det som var til hensikt å måle (Grønmo, 2004). I kvalitative undersøkelser kan ikke målingen kvantifiseres, og vurderingen av validitet kan derfor bli noe mer vag enn i kvantitative undersøkelser (Ringdal, 2018). Intern gyldighet i kvalitative oppgaver innebærer hvorvidt det er sammenheng mellom virkeligheten og vår beskrivelse av denne virkeligheten. Dette kan skilles i tre hovedpunkter (Jacobsen, 2015):

1) Gir informantene enn sann representasjon av data? En mulig svakhet ved validiteten i studiet er at informantene ikke har gitt en riktig representasjon av virkeligheten vi undersøker. Som forskere er det derfor viktig at vi er kritiske til det som blir sagt, og hvem det kommer fra (Jacobsen, 2015). Dette går mye på om vi har fått tak i de riktige kildene til data for vår problemstilling. Kildene våre er 12 informanter med både praktisk og akademisk erfaring med temaet i studien. Det er noe spenn i erfaringsbakgrunn og faglig tyngde, men alle har kjennskap til praktisering av IFRS og mer spesifikt IAS 36-standard. Samtlige informanter har flere års relevant erfaring, og flere til dels lang erfaring. For å oppnå data som speilet forskningsspørsmålet vårt godt, er det brukt kilder som representerer ulike roller med ulike perspektiv på regler og praksis rundt nedskrivningstesting av goodwill. Informantene er nær det som undersøkes, og er å betrakte som førstehåndskilde. Vi fikk tak i de kildene vi ønsket for studien vår. Intervjuspørsmålene ble også sendt til informantene på forhånd, slik at de kunne gjøre seg opp noen tanker og meninger i forkant av intervjuet. Vi mistet da muligens noe av spontaniteten i responsen, men fikk heller mer veloverveide og grundige svar, noe som var viktig for vår problemstilling. Dette er med på å underbygge validiteten av resultatene i avhandlingen. Noe som kan svekke datagrunnlaget for oppgaven er at nedskrivingsvurderingene av goodwill kan være et følsomt tema hos noen informanter. Som følge av dette kan viljen og evnen til å fortelle sannheten bli svekket. Ikke alle informanter er uavhengige, og det kan være at enkelte har motiver til å ikke fortelle alt, noe som kan svekke validiteten.

2) *Gir forskeren en sann representasjon av data?* Etter hvert som data behandles og analyseres ved systematisering, forenkling og å kutte detaljer, kan forskeren bevege seg bort fra kildene til data og dermed virkeligheten. Data kan også gis større gyldighet etter innsamling ved respondentvalidering, hvor dem vi har intervjuet konfronteres med funn vi har kommet frem til (Jacobsen, 2015). Vi har sendt funn i form av sitater til en av respondentene for validering. Ved å få funn gjennomgått av flere informanter kunne validiteten ytterligere blitt styrket. For å ivareta data sin validitet er det forsøkt brukt en kritisk tilnærming til alle funn, ved å ikke ta for gitt at de vi snakker med nødvendigvis har den riktige oppfatningen av hva som er forklaringen eller årsaken. Fokuset har vært å la funnene tale, og være forsiktig med å tillegge vår egen tolkning eller forklaring. Dette styrker den indre validiteten i datamaterialet vårt.

3) *Gjenspeiler resultatene virkeligheten?* Måten dette kan undersøkes på er om funnene i undersøkelsen vår er sammenfallende med annen forskning (Jacobsen, 2015). Vi har gjennomført et omfattende litteratursøk, og vi ser at tema er forsket mye på tidligere. Gjennom delkapittelet 2.5.1, Tidligere forskning, viser vi til flere tidligere studier som gjør funn som sammenfaller eller støtter funn i vår studie. Dette er noe som styrker validiteten i studiet ved at det gjenspeiler virkeligheten.

3.5.3. Ekstern validitet

Videre har vil vi diskutere hvorvidt det er mulig å generalisere funnene våre til andre lignende studier, også kalt *ekstern validitet* (Jacobsen, 2015). Ved kvalitative undersøkelser er det mer aktuelt å snakke om overføring av kunnskap fremfor generalisering, som er vanlig ved kvantitative studier (Johannesen et al., 2011). Graden av overførbarhet avhenger hovedsakelig av antall enheter undersøkt, og hvordan enhetene er valgt ut. Et vanlig kriterium for antall analyseenheter er det som kalles metning, hvor nye intervju eller observasjoner ikke gir nye interessante data (Jacobsen, 2015). Vi gjennomførte 12 intervjuer og opplevde for noen spørsmål god metning. Utover i intervjuprosessen opplevde vi for noen av spørsmålene at responsen og meningene stemte overens, og at nye intervju ikke ga særlig ny innsikt. Samtidig kunne vi oppnådd bedre metning innenfor en informantgruppe, *børsnoterte selskaper*, hvor det var mer sprik og nyanser i svar, og hvor noen flere intervju kunne styrket ekstern validitet. Det at vi har en bredde i ulike interessenter til en

nedskrivningstest indikerer spredning i data, noe som bidrar til bedre representativitet i det som studeres, og derav styrker ekstern validitet.

3.5.4. Bekreftbarhet

Bekreftbarhet handler om hvorvidt forskerne har opprettholdt en objektiv posisjon under forskningsprosessen, og ikke latt sine subjektive synspunkter påvirke. Et virkemiddel for å oppnå en objektiv holdning er at man dokumenterer godt for hva som er blitt gjort, og hvorfor (Johannessen et al., 2011). I forskningsprosessen har vi redegjort grundig i dette kapittelet for alle valg og metoder som er brukt i studien. Vi har vært kritiske til egne metoder for hvordan vi har gjennomført prosjektet, og opprettholdt en objektiv holdning, noe som skal bidra til å gjøre forskningen mer transparent og troverdig for leserne. Vi har gjort et omfattende litteratursøk som har vært med å danne det teoretiske fundamentet vårt. Dette skal være med å styrke bekreftbarhet i forskningen vår.

3.6. Forskningsetikk

Etikk dreier seg om prinsipper, regler og retningslinjer for vurdering av om handlinger er riktige eller gale. Ethiske problemstillinger oppstår når forskningen berører mennesker direkte, og da spesielt i datainnsamlingen (Johannessen et al., 2011). På bakgrunn av at vi ville gjennomføre en kvalitativ studie, ved bruk av intervju og lydopptak av informanter, begynte vi prosessen med å sende søknad om godkjenning til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). NSD vurderer hvorvidt vi ivaretar personvernet til informantene på en tilfredsstillende måte i det planlagte forskningsprosjektet vårt (Grønmo, 2004). Godkjenningen fra NSD ligger vedlagt (Se Appendiks A).

Utgangspunktet for forskningsetikken kan skilles i tre grunnleggende krav, knyttet til forholdet mellom forskere og dem det forskes på: informert samtykke, krav på privatliv og krav på å bli korrekt gjengitt (Jacobsen, 2015). For å oppfylle det grunnleggende kravet om informert samtykke, utarbeidet vi et informasjonsskriv som vi sendte som vedlegg ved forespørsel til informanter (se Appendiks B). Det er en beskrivelse av prosjektet, hvordan datamaterialet blir behandlet og personvernet blir ivaretatt, og at det er en frivillig deltakelse – slik at informantene kunne gi et

informert samtykke. For å oppfylle kravet om privatliv har vi valgt å holde alle informanter anonyme gjennom hele prosjektet. Data er behandlet konfidensielt, for at det som kommer frem i oppgaven ikke skal kunne spores tilbake til informanter, eller medføre ulempe for informantene eller selskapet de representerer. Det siste grunnleggende kravet omhandler hvorvidt vi har gjengitt informantenes utsagn korrekt. Informanter har i noen tilfeller etterspurt datamaterialet fra intervjuene, eller bedt om å få enkelte utsagn strøket eller endret. På forespørsel har vi derfor fjernet eller endret aktuelle utsagn, for å ivareta rettighetene til informantene og deres personvern. Vi har også vært konsekvente på å gjengi informantenes utsagn korrekt, gjennom å sikre at data ble presentert autentisk og mest mulig i sin originale form. Det ble innhentet muntlig samtykke til lydopptak fra intervjuobjektene i forkant av alle intervjuer.

3.7. Begrensninger

Det er noen faktorer som kan begrense resultatet av forskningsprosjektet vårt. Dersom vi hadde hatt mer tid og ressurser kunne vi ha brukt andre metoder for å hente inn data og brukt mer tid på å analysere materialet. Flere intervjuer kunne blitt gjennomført for å få mer likevekt blant informantgruppene.

Temaet vi undersøker i nedskrivningstesten kan oppleves som et sensitivt område, noe som kan påvirke informasjonen vi har fått, spesielt fra de børsnoterte foretakene. Dette kommer av at det er disse som er ansvarlig for å utarbeide nedskrivningstesten av goodwill, og at de gjerne er forsiktige med å gi følsom eller selskapsspesifikk informasjon. Informantgruppen *revisorer* er underlagt taushetsplikt, noe som setter begrensninger ved at de ikke kan uttale seg om revisjonsklienter. Som en konsekvens av dette har vi kun innhentet data rundt informantenes subjektive meninger om dagens regelverk. Dette blir omtalt som «myk»-data og relaterer seg til at data og fremstilling ikke er virkeligheten, men en representasjon av virkeligheten (Johannessen et al., 2011). Resultatet av datainnsamlingen vil derfor være påvirket av informantenes subjektive meninger, og det kan påvirkes av forskeren gjennom databehandlingen.

En mulig svakhet med studien er at vi utformet ulike intervjuguider til utvalgsgruppene med tanke på ulike ståsted og erfaringsbakgrunn. Dette er noe som kan ha påvirket responsen fra informanter, som igjen kan svekke sammenlignbarheten på tvers av datamaterialet.

En annen begrensning kan være at undersøkelsen er basert på nåværende regnskapsstandarder i IFRS. Det er derfor viktig at leseren tar forbehold om at regler, og standarder kan endre seg i ettertid, da dette vil ha konsekvenser for aktualiteten ved våre funn.

4. Empiriske Funn

Vi har nå tatt for oss valg av forskningsmetode, hvordan data er samlet inn, og gjort en evaluering av datainnsamlingen. I dette kapittelet har vi til hensikt å presentere empiriske funn fra den kvalitative undersøkelsen vi har gjennomført. Funnene vi velger å presentere i dette kapittelet, er de som etter vår mening er mest relevante og best egnet å belyse forskningsspørsmålene i studien. Det tas sikte på å få frem variasjoner i ulike synspunkt, og bruke de sitatene som gjenspeiler datamaterialet vårt best.

Hovedproblemstilling: *Hvordan påvirker skjønnsutøvelse nedskrivningstesten av goodwill i norske børsnoterte foretak etter IAS 36?*

Kapittelet struktureres videre hovedsakelig i tre deler, hvor empiri relatert til de tre forskningsspørsmålene presenteres separat:

- *Hvordan utøves skjønnnet?*
- *Hva påvirker skjønnnet?*
- *Hvordan gjenspeiler noteinformasjon de skjønnsmessige vurderingene?*

4.1 Hvordan utøves skjønnnet?

Her vil vi presentere funn relatert til forskningsspørsmål 1, om hvordan skjønnnet utøves. Som følge av at IFRS-standardene utledes fra et konseptuelt rammeverk kan en si at de tar en prinsippbasert form, en type regulering som innebærer mer bruk av egne vurderinger og skjønn, som vi var inne på i kapittel 2. Først i denne delen trekker vi frem funn som beskriver omfanget av skjønn, og dennes posisjon, i vurderingene. Deretter viser vi meninger om hvorvidt dagens standardiseringsnivå er hensiktsmessig, eller om mer detaljregulering trengs. Avslutningsvis viser vi til relevante funn på hvordan skjønnnet til ledelsen utøves i praksis.

4.1.1. Skjønnsrommet i nedskrivningstesten

Innledningsvis viser fellestrekk i data at mulighetsrommet for skjønn i nedskrivningstesten er vidt. Skjønnsmessige vurderinger er gjennomgående sentrale, da det er en prosess som involverer mange parameter og estimer som må anslås. Informanter vektlegger at en styrke ved årlig

nedskrivningstesting er at det krever at regnskapsprodusenten tar stilling til verdivurderingene, noe som kan gi bedre finansiell informasjon til brukerne. Grunnet stort spenn i bransjer og selskaper som regelverket skal dekke, blir det vanskelig å komme utenom mye skjønn i nedskrivningstesting. Hovedtrekkene blant informantenes synspunkter er representert ved følgende utsagn:

”Jeg tenker at skjønnsutøvelsen er veldig viktig, fordi når man skal gjøre en nedskrivingsvurdering så skal man gjøre en vurdering av fremtidige forventninger til kontantstrømmer. Det finnes ingen fasit på hvordan fremtiden blir, og det betyr at man er helt nødt til å utøve et skjønn. ... Om ikke vil man fort få arbitrære effekter og tilfeldigheter, der en ikke klarer å lage et presist regelverk som treffer alle, fordi selskapene er såpass forskjellige og ulike forutsetninger må legges til grunn. Jeg tror skjønnsutøvelsen er helt sentral for å få en riktig regnskapsrapportering.” – Revisor 1

”Det er enormt mange parametere som kan diskuteres og justeres på, når man skal beregne virkelig verdi goodwill. Det blir nødvendigvis en enorm skjønnsmessig øvelse. Når man først har nedskrivningstesten etter IAS 36, så er det jo bra det blir fremprovosert en årlig test i hvert fall, slik at selskapene må tenke på det.” – Revisor 3

Det blir av en informant utdypet at usikkerheten rundt fremtidige kontantstrømmer og verdiskaping gjerne er større i yngre bransjer og selskaper, og at dermed omfanget av skjønn er større her:

”Så er det slik at til mer modent et selskap og industrien er, jo mindre skjønn er det kanskje sammenlignet med et selskap som er relativt tidlig i utviklingen.” – Revisor 2

Fra **Finanstilsynets** ståsted er også oppfatningen at det er behov for utstrakt bruk av skjønn når selskapers balanseførte goodwill-verdier skal vurderes, knyttet til fremtidige kontantstrømmer spesielt:

”Veldig ofte så er det neddiskontert fremtidig kontantstrøm som foreligger for goodwillvurderingene, og man må se inn i fremtiden. ... Jeg tenker at foretakene må utøve mye skjønn her. Det å bestemme sannsynlighetene for de ulike kontantstrømmene er veldig skjønnsmessig. Her må man være edruelige.” – Finanstilsynet

At man må være edruelige når man skal ta vurderinger innebærer at man skal ta rimelige forutsetninger for å sikre det beste estimat/skjønn. Det vil si at selskapene skal ha forventningsrette estimater, hvor ulike scenarier vektet på en balansert måte.

I likhet med flere uttrykker **Selskap 4** at skjønnnet utgjør en viktig rolle, men erkjenner samtidig at skjønnnet potensielt kan bli misbrukt av uærlige aktører:

”Skjønn er viktig, men det som er utfordrende er at man gir alle tilgang til utøvelse av skjønn – både de som har til hensikt å lure deg, og de som ikke har det.” – Selskap 4

Følgende utsagn fra **Selskap 1** er et godt bilde på subjektiviteten i skjønnnet og hvilken effekt det kan ha på nedskrivingsvurderingene:

”Dersom man hadde gitt samme tallene til tre forskjellige regnskapssjefer, så kan det hende at man hadde fått tre forskjellige resultat på Net-Present-Value (Netto Nåverdi) i nedskrivingsvurderingene.” – Selskap 1

Som vi ser innebærer skjønnnet at estimater lagt til grunn i prognoser og for diskonteringsrente vil avhenge av hvilken person, eller hvilken gruppe, som utarbeider disse. Det vil da kunne medføre at en transaksjon kan få ulikt utfall alt etter hvem som utfører den. Følgende sitat underbygger også dette:

“Samme transaksjon i samme selskap kan få ulikt utfall ut fra hvem den revideres av, eller hvem som rapporterer det. Det avhenger av selskapets ledelse og hvordan det går i samfunnet for øvrig. ... Det at det er mulig å ha 4 forskjellige syn på blant annet KGEer og hvordan goodwill skal innregnes, og at det ikke er en felles oppfattelse, tyder på at IFRS er veldig vanskelig å forstå. Skjønnsutøvelsen er ganske stor i anvendelsen i IFRS blant de forskjellige regnskapsprodusentene òg. Det er i hvert fall mitt syn på dette, med tanke på at jeg har erfaring fra to av de fire store revisjonsselskapene, og sett hvor forskjellig det egentlig er.” – Fagperson

Informanten **Finanstilsynet** poengterer at de har et overordnet mål at standarden skal forstås og anvendes på en homogen måte av regnskapsprodusentene:

”Alle børsnoterte selskaper skal bruke internasjonale regnskapsprinsipper, og de skal forstå og bruke det regelverket på samme måte. Det er EUs intensjon” – Finanstilsynet

Basert på **Selskap 1** og **Fagperson** sine meninger sås det tvil om hvor langt man er kommet mot målet om en lik forståelse og bruk av standarden. I en perfekt verden, med en lik anvendelse, vil samme transaksjon eller nedskrivningstest fått samme utfall – uavhengig av hvem som utfører den. Med det i mente er det oppsiktsvekkende at 4 av de store revisjonsfirmaene har ulik oppfattelse av reglene, slik **Fagperson** antyder. Dette tyder på at man har en vei å gå for å oppnå finanstilsynet og EU sitt mål om lik bruk av regelverket.

Et interessant funn er at en informant hevder at god forståelse av IFRS kan gi makt, og man kan på denne måten dra nytte av det i sin favør:

”Det der med hvor mye makt man kan ha ved å forstå IFRS ... På grunn av at IFRS er så stort, dynamisk og subtilt, så kan man egentlig få det resultatet man ønsker selv, bare ved å argumentere eller organisere det på en bestemt måte.” – Fagperson

Det er noen nyanser i våre data, og **de børsnoterte selskapene** vi har som informanter er noe mer moderate i sin karakterisering av skjønnet som standarden åpner opp for. Dette vises ved følgende utsagn:

”Det er på et passe nivå egentlig. Vi opplever at det er relativt begrensede muligheter for skjønn.” – Selskap 2

Sistnevnte funn går lengst i å hevde at skjønnet er mer begrenset. Øvrige selskaper uttrykker ikke eksplisitt at skjønnsrommet er lite eller stort. Funn tyder likevel på at skjønnet er til stede, i form av en indirekte innrømmelse av at det er fleksibilitet og valgmuligheter, og at mindre skjønn kunne styrket sammenlignbarhet:

”Med alt som har med skjønn å gjøre blir det fort at man tar det som er enklest å gjøre, ut fra opplysningene man har. Dersom det hadde vært mindre skjønn og mer fastsatt hvordan man skal gjøre ting, så ville det kanskje ha blitt mer riktig, og sammenlignbart på tvers av andre selskaper.” – Selskap 3

Vi finner videre at *Investor* klarer å luke ut mye av tilfeldighetene og uregelmessighetene som et regnskap preget av skjønn kan innebære. For å ta informerte beslutninger tas det utgangspunkt i historiske regnskapstall, og man baserer seg i stor grad på egne analyser av selskapene. På denne måten klarer man å redusere mye av usikkerheten i det rapporterte gjennom å ta et bredt utvalg og analysere historiske trender:

”Det jeg gjør er å måle selskapene på så lang historikk jeg kan. Det vil si at jeg pleier å ha 10 årsregnskap med kvartaler, slik at jeg får 40 observasjoner. Grunnen til jeg gjør det er for at jeg ønsker å luke ut tilfeldigheter” – Investor

4.1.2. Standardisering: for lite eller for rigid?

Våre funn innledningsvis underbygger at skjønnsutøvelsen i nedskrivningstesten har et stort mulighetsrom, er sentral for regnskapsrapporteringen, og avhenger av enkeltindividet. Omfanget av skjønnsmessige vurderinger styres av hvilket regnskapsregime man er underlagt, og i hvilken grad et regelverk er detaljstyrt eller prinsippbasert, eller orientert mot historisk kost eller virkelig verdi. Hvorvidt man åpner for, eller begrenser, skjønnsutøvelse avhenger mye av graden av standardisering og detaljstyring i regnskapsregler. Videre vil vi presentere funn relatert til informantenes meninger om hvorvidt man kan oppnå mer eller mindre standardisering i regler, og hvorvidt det skjønnnet man åpner for i IAS 36 er en god praksis.

For å presisere når det er snakk om standardisering i nedskrivningstesten av goodwill, så går det i denne sammenheng ut på hvorvidt man har et sterkt prinsippbasert (lite standardisert) eller sterkt detaljstyrt (mye standardisert) regelverk. Mer standardisering i nedskrivningstester vil gjerne være i form av å gjeninnføre systematisk avskrivning over levetid, eller å detaljstyre verdsettelsesmetoder i større grad. Hovedtrekkene i funn innhentet ved informantene er at den graden av standardisering man ser i dag, blant IAS 36-rapporterende foretak, er et standardiseringsnivå og et regnskapsprinsipp som fungerer godt. Flere innrømmer at utvidet standardisering, i form av systematisk avskrivning, kunne gjort hverdagen enklere. Det ville gjort verdien lettere å forholde seg til, samt mer pålitelig og sammenlignbar. Det blir imidlertid fremhevet flere utfordringer knyttet til dette. Eksempelvis vil ikke systematiske avskrivninger gjenspeile de økonomiske realitetene, eller gi noen konstruktiv informasjon til brukerne. En avskrivingsmodell vil dessuten også involvere noe skjønn, ved usikkerheten knyttet til valg av avskrivningstid. Dessuten vil man

lett få vilkårlige resultatrapporteringer. Man har også problemer med å se for seg hvordan et mer standardisert regelverk skal klare å omfavne hele spekteret av ulike bransjer og organisasjoner. Hovedtrekkene i informantenes meninger kan vises ved følgende utsagn:

”Jeg mener at når du tar et utgangspunkt, en basis, for å lage et regnskapsregelverk så tar man en del valg, og det valget som er gjort for å ha fokus på balanseførte verdier, gjør at goodwill er en post som skiller seg litt ut fra andre poster i og med at den ikke er identifiserbar. Det gjør at jeg tror den måten de har valgt å gjøre det på nå er en bra måte å håndtere det på.” – **Revisor 1**

”Jeg tror at dersom man skulle ha fått en helt objektiv vurdering, burde IASB ha sagt at det er en bestemt metode det skal vurderes på. Det kommer derimot IASB aldri til å gjøre, fordi at IFRS er prinsippbasert, og ikke sånn som USGAAP som er detaljorientert. Dersom man detaljregulerer et regelverk, så øker mengden av standarder drastisk. ... Jeg har mer troa på en prinsippbasert standard enn en detaljstyrt standard, fordi at skjønnsrommet blir mye mindre i en detaljorientert verden. På denne måten tror jeg at den ikke er like dynamisk. ... Jeg mener at de reglene som er på plass i dag er veldig gode.” – **Fagperson**

Funn blant de **børsnoterte selskapene** taler for at selskapene er av den oppfatning at den fleksibiliteten og subjektiviteten som ligger i dagens regulering er bra, den er nødvendig, og at man ser lite for seg gode alternativer til den praksisen man har i dag:

”Jeg mener det at den fleksibiliteten i regelverket er ganske bra ... Jeg tror man må ha den subjektiviteten i standarden, eller bli flinkere til å få sammenlignbar informasjon med i årsregnskapet på andre måter. At man da har litt fleksibilitet i forhold til å kunne gjøre justeringer tror jeg er viktig, slik at det ikke blir et A4-regelverk. Da ville mange ha ansett det som lite brukervennlig, tror jeg.” – **Selskap 1**

”Samtidig, så må jeg si at som utøver av nedskrivningstesten, så er det veldig greit at vi har det skjønnet. Det vil i mange tilfeller gjøre det vanskeligere å gjennomføre om man har veldig strikse retningslinjer, men det åpner jo opp for at man kan tilpasse seg veldig.” – **Selskap 3**

Et interessant funn er at enkelte informanter, **Revisor 5** og **Selskap 1**, i likhet med de fleste andre i utvalget, mener at man må ha en viss subjektivitet og skjønn i rapporteringen, men at det utstrakte skjønnet og subjektiviteten fordrer ekstra åpenhet, transparens og krav til noteinformasjon:

”Jeg tror på en måte at det ikke hjelper det fundamentale problemet om man standardiserer det mer. Jeg tror mer på transparens, hvor det skal være et ganske stort skjønnsrom, men at selskapene skal være åpne med det. På denne måten kan den som leser regnskapet trekke sine egne slutninger.” – **Revisor 5**

”Jeg mener det at den fleksibiliteten i regelverket er ganske bra, og at den heller kanskje bør jobbe med å få mer klare krav til noteinformasjonen på forutsetningene som er gjort og eventuelle sensitiviteter på utslag ved endringer i input. For eksempel hvis neddiskonteringsrenten øker med så og så mye, så havner man i en nedskrivings situasjon. På den måten vil oppgående brukere av regnskap kunne klare å se litt fremover, hvis rentebanen stiger sånn fremover, så kan det potensielt komme en nedskrivning om noen år, og justere forventningene basert på det.” – **Selskap 1**

Blant fordelene med en avskrivingsmodell er at regnskapsprodusentene vil oppnå relativt store tids- og kostnadsbesparelser. Utvikling og endring i regelverket som går i retning av forenkling og arbeidsbesparende er flere informanter positive til:

”Generelt sett er jeg ganske for forenklinger, og gjerne litt skreddersøm i forhold til bransjer. Det er vel kanskje å se etter slike muligheter, og om det er noen forenklinger man kan gjøre. Alt som gjør det enklere, gjør det ofte bedre.” – **Selskap 4**

Likevel er de **børsnoterte selskapene** samstemte om at standardisering i form av re-introduksjon av planmessige avskrivninger ikke er hensiktsmessig, og det synes viktig for regnskapsprodusentene å få reflektert goodwill-verdier relatert til investeringer, i årsregnskapet:

”Nei, avskrivning vil jeg ikke gjeninnført, for det gjør man etter NGAAP. Jeg tror det at regnskapet da vil bli fullstendig utkjørt. ... Det blir jo litt sånn som oss da, om vi skulle kjøpt noe og har enormt mye goodwill, så i løpet av 5 år så er den goodwillen avskrevet og borte. Så har vi ingenting i balansen, men vi tjener flere milliarder. Det er jo ingen som

gidder å bruke tid på regnskapet da. Sånn sett mener jeg at IFRS er bedre ved at man i hvert fall prøver.” – **Selskap 4**

Helhetsinntrykket blant funn er at det er en skepsis til å bruke en avskrivingsmodell for goodwill, og at en standardisering i den retningen ikke er noen god løsning. Nedskrivningstesten man gjør i dag er i og for seg en verdsettelse av virksomheten. Høy grad av kompleksitet og subjektivitet i verdsettelsesmetodene er en bekymring blant interessenter (DP, 2020, pkt. 1.5). En standardisering av selve verdsettelsen stiller imidlertid våre informanter seg negative til:

”Det er ikke så enkelt å standardisere det, for når man skal teste goodwill så må man verdsette hele virksomheten, og det er noe som er en skreddersøm. Verdsettelse av et selskap vil aldri være lik verdsettelse av et annet selskap. Det skyldes at det foreligger andre inntjeningsmodeller, forskjellige diskonteringskrav, mv. Det er nok ikke så enkelt å standardisere en verdsettelse av en virksomhet, for det er veldig mange metoder for verdsettelse.” – **Revisor 3**

På den andre siden oppleves det at reguleringen av verdsettelsen i noen tilfeller heller kan virke for rigid:

”Det eneste jeg tenker er at den er litt rigid på er når man fastsetter diskonteringsrenten, så må man ha ganske faste holdepunkt i makrobildet på det som går på risikofri rente, og hvordan utsiktene i verdensøkonomien er ellers. ... For du kan ha et selskap som forventer ekstrem vekst fremover, men som blir dratt litt ned av de generelle makrobildene, spesielt relevant er det nå med covid-19 og alt det fører med seg.” – **Selskap 1**

Ved informanten fra et investeringsselskap suppleres det at grad av standardisering, i dette tilfellet ved gjeninnføring av amortisering, har liten betydning når brukergruppen han representerer, leser regnskapet:

”Men det hadde egentlig ikke vært noe problem for de som leser regnskapene, analytikere og forvaltere, som skal forstå regnskapene. De klarer jo å se gjennom det, og de klarer å fokusere på kontantstrømmene” – **Investor**

Samtidig er det noen funn som tilsier at den standardiseringen vi ser i reglene i dag, ikke alltid fungerer optimalt. Noe av problematikken kan relateres til det å skape en lik tolkning og praktisk anvendelse av standarden:

”På en goodwill er det jo en bruksverdi-beregning som kan legges til grunn. Jeg mener at de reglene som er på plass i dag er veldig gode. Utfordringen er at de kanskje ikke utøves likt i praksis. Jeg har veldig tro på det med at regnskapsteorien møter finansteorien. Når man skal verdsette goodwill så må man se til finansteorien og la den avgjøre hvilken modell man skal anvende i regnskapsteorien, så man ikke utvikler noe eget, det er jeg total motstander av. ... At det ikke er en felles oppfattelse, tyder på at IFRS er veldig vanskelig å forstå” – **Fagperson**

Finanstilsynet tegner opp et bilde hvor man er noe mer kritisk til den reguleringen man ser i dag. Det blir fremhevet at ikke alle nedskrivings situasjoner blir fanget godt nok opp i regnskapene, og at det kanskje ikke hadde vært så mye dårligere med løpende avskrivninger. Dette bygger også på at en goodwill-verdi forringes over tid, noe som en avskrivingsmodell bedre vil kunne gjenspeile. Finanstilsynet ser også en del fordeler med den prinsippbaserte tilnærmingen kontra en regelstyrt, men utfordringen som poengteres er balansegangen her:

”Slik systemet er i dag, så er det ikke sikkert det er så mye dårligere med avskrivninger av goodwill. Fordi det ofte blir gjort for lite nedskrivninger i forhold til hva som er realiteten. Men man vil få en annen vurdering da. For da må man ta stilling til hvor lang avskrivningstid skal man ha. Jeg tror at goodwill ofte forringes over tid. Den blir i beste fall erstattet med ny goodwill, men for andre eiendeler så tar man ikke hensyn til fornyelse når man bestemmer avskrivningstid. ... Det er nok få som ønsker seg et mer standardisert regelverk, eller mer regelbaserte regnskapsregler. Det å finne en balanse er en utfordring. Det er blant annet det IASB sitter og vurderer nå.” – **Finanstilsynet**

4.1.3. Overoptimisme og opportuniste

Blant de største ankepunktene mot nedskrivningstesten i dag er at nedskrivninger av goodwill blir innregnet for sent, og for lenge etter hendelsen som førte til det aktuelle verditapet (DP, 2020, pkt. 3.2). IASB har identifisert at ledelsen i selskapet handler overoptimistisk (DP, 2020, pkt. 3.20 bokstav (a)), og da først og fremst optimistiske knyttet til forutsetninger i verdivurderingsmetodene

i nedskrivningstesten. Gjennom våre funn ser vi at selskapenes estimater ofte er preget av å være optimistiske. Det blir tatt til orde for at dette er situasjonsavhengig, men og at det kan forklares som en konsekvens av at de som utfører vurderingene er preget av den rollen de besitter i selskapet, og nærmest skjer ikke-intensjonelt eller ubevisst. Kontantstrømmer er ofte basert på vedtatte budsjetter, som igjen er basert på de mål og visjoner som ledelsen og styret i selskapet har satt seg, og streber for å oppnå. Hovedtrekkene i funn blant informantene kan vises med følgende utsagn:

”Veldig ofte legges det optimistiske forutsetninger om fremtidige kontantstrømmer til grunn, noe som kan medføre at man ikke får en nedskrivning. ... Det ligger i ledelsens natur at man har tro på egen virksomhet og ønsker å oppnå budsjettene sine. Etter IAS 36 så skal kontantstrømmene være forventningsrette. Da skal det være det vektete snittet av disse scenarioene, som legges til grunn i kontantstrømmene, og det gjøres ikke alltid. ... Ofte så legger man til grunn styregodkjente budsjetter, så det er jo noe de tror på. Det er ikke for å lure noen. Det har mer med hvordan de styrer egen virksomhet.” – Finanstilsynet

Dette støttes ved bruk av en luftspeilings-metafor:

”Når du kryper ute i ørkenen og lengter etter vann, og så får du plutselig en luftspeiling og ser en oase med frodige frukttrær og vannet som bare sildrer og bobler, og alt kommer bare til å bli bra. Hvis du er ledelsen i et selskap som gjerne sliter litt gran, så er din rolle i alle sammenhenger å jobbe for å finne veien ut av uføret. Jobben din er å motivere de ansatte til å stå på, og ha trua på framtidvisjonen. Og det betyr at i alle andre sammenhenger enn når det kommer til å gjøre nedskrivingsvurderinger, så snakker du om et optimistisk fremtidsbilde, du snakker om hva som er mulighetene, og hvordan vi skal løse dette her. Hvordan vi skal klare å fikse det. Når du da skal gjøre nedskrivingsvurderinger så er du i samme modus.” – Revisor 1

Det er tydelig at et optimistisk fremtidsbilde kan svekke ledelsens evne til å objektivt og balansert gjøre disse vurderingene. Det er ikke nødvendigvis en intensjon om å føre noen bak lyset, men man blir påvirket av det å ha troen på virksomheten og strekke seg etter mål og budsjetter, som **Finanstilsynet** påpeker. At ledelsen ikke klarer å løsrive seg fra tankesettet i den daglige driften underbygges av flere informanter:

”De klarer ikke være uavhengige og objektive nok, for de har så stor tro på sine kontantstrømmer, og for noen går det nok over fra å være kontantstrømmer til å bli kontantdrømmer. Og da blir det problematisk.” – Fagperson

”Det er ingen som er så optimister som de selskapene som går dårlig i nedskrivings situasjoner. Det er helt fascinerende, der det er opportunist og overoptimister.” – Revisor 2

Noen informanter uttrykker at skjønnsutøvelsen og graden av optimisme vil være situasjonsavhengig. I motsetning til den nærmest iboende og ubevisste optimismen vi viste til over, fremstår det også som at man kan bli mer bevisst på skjønnsutøvelsen når ulike insentiver slår inn, og i de tilfellene regnskapstallene får virkning for den operative driften:

”Det er på en måte en post man kan dra i, vurderingsmessig. Jeg opplever at det er veldig situasjonsavhengig i forhold til hvilken agenda de har. Ledelser rundt om er ofte operativt orientert, regnskap er et nødvendig onde. Hvis regnskapet gjør at du ikke kan få bankfinansieringen så preger det det operative, og da blir det plutselig en mening om det.” – Revisor 5

”Det skinner gjennom i praksis i de tilfellene det betyr noe. Dersom man har et spesielt lånevilkår fra banken, eller et spesielt oppkjøp som man ønsker å fremstå for å være bra, så skinner det definitivt gjennom i et eller annet.” – Revisor 3

Fra et brukerperspektiv av regnskapet blir det poengtert at man må være orientert mot tallverdiene til selskapet, men også ta med i betraktningen hensynet til hvordan ledelsen fremstår og hvor tillitvekkende den er:

”Noen ledere er veldig karismatiske, flinke og dyktige, som gjør og sier alt riktig. Da får man kanskje en positiv bias til det, men så viser tallene kanskje noe litt annet da, også blir det en sum i det hele.” – Investor

Blant informantene er det noe ulikt hva en legger i de ulike begrepene, da optimisme, overoptimisme og opportuniste blir brukt noe om hverandre. Grensedragningene mellom disse er

noe uklar, og det kan være vanskelig å vite eksakt hva den enkelte legger i uttrykket, og noen av informantene poengterer at det er et skille her. Det blir antydning at noen kan oppfattes som mer opportunistiske enn andre, og at man blir mer strategisk, når man ser at utfallet av vurderingene rundt goodwillposten vil kunne medføre konsekvenser for bedriften:

”Det vil nok være noen som vil hevde at de har en oppfatning om fremtiden som kanskje er mer opportunistisk, enn andre sammenlignbare virksomheter.... Men de vil gjerne være mer strategiske dersom de først skal jobbe inn mot denne type vurderingspost, ved at de tar posisjoner og observerer ting ganske tidlig, i en prosess vil jeg tro. De skjønner at dette vil påvirke resultatene, og de er da tidlig på ballen.” – Revisor 4

Videre er et funn om at opportunistisme sjelden forekommer knyttet til goodwillvurderingene. Som vi så over, kan selskapsledelsen ofte tilskrives egenskapen å ha en optimistisk tilnærming, men ikke i den utstrekningen at det kan kalles opportunistisk. Dette bygger på at det kan være vanskelig for revisor å bastant hevde at ledelsens prognoser er for optimistiske, men kan si noe om hvilken ende av skalaen man befinner seg i:

”Det oppstår mindre opportunistisme i nedskrivningsscenarioene. Der snakker du om fremtiden, hvor du ikke har mulighet til å være bastant og si at ledelsen definitivt tar feil. Jeg kan si at du ligger i den enden av skalaen på å være optimistisk, eller at du gjør det motsatte av det jeg mener. Men jeg har ikke en sånn type faktumforståelse som gjør at jeg kan gå inn i veldig sånne klare diskusjoner. Diskusjonene blir ofte lettere å sette på spissen i oppkjøpsscenarioene, for da kan jeg si mer om verdien på eiendelene er annerledes ... Opportunistisme er sjelden at jeg kan si at det skjer knyttet til goodwillposten når det gjelder nedskrivingsvurderingene.” – Revisor 1

4.2. Hva påvirker skjønnnet?

Vi har sett i foregående del at nedskrivningstesten av goodwill involverer utstrakt bruk av skjønn, og ledelsen virker til å dra det i en optimistisk retning. Det kommer også frem at graden av optimisme, og hvor bevisst man er på skjønnsutøvelsen, gjerne er forbundet med de følgene og konsekvensene en eventuell goodwill-nedskrivning vil ha på for den operative driften i selskapene.

At skjønnnet er situasjonsavhengig kan vi forstå som at man gjerne blir mer aktsom og utøver skjønnnet i en eller annen retning når man blir utsatt for incentiveeffekter. I denne delen beveger vi oss inn på de incitamenter og mekanismer som kan ha effekt på en slik vurdering.

4.2.1. Incitamenter til overoptimisme og opportunistisme

Vi vil nå gå grundigere inn på å presentere funn relatert til konkrete incitamenter som ligger til grunn for det skjønnnet som utøves. Basert på nevnte funn over, kan vi stille oss følgende spørsmål for den videre utredningen: *Hvorfor blir ledelsen optimistisk på selskapets vegne, og bruker et optimistisk skjønn?*

Sentrale funn i tilknytning til dette, som vi skal se, er at regnskapsprodusentene ofte har en bonus og avlønningsstruktur som er basert på resultat og prestasjoner, typisk målt i regnskapsmessige størrelser. Det kan videre være krav fra kapitulyter om å tilfredsstille vilkår for finansiering, eller at man står ovenfor et salg og ønsker å holde oppe aksjekursen. I hvilken grad ledelsen har vært involvert i oppkjøpet som har generert goodwillen, ser ut til å være et sterkt insentiv til å forsvare goodwillen ved nedskrivningstest. Har ledelsen som skal vurdere goodwillen også vært delaktig i oppkjøpsbeslutningen, vil man kanskje strekke seg lenger for å unngå en nedskrivning, da dette oppleves som en innrømmelse av et mislykket oppkjøp. Følgende utsagn gjenspeiler noen interessante elementer i hva som trekker i retning av å gi et optimistisk bias:

”Det er en del av risikovurdering vi gjør sant. Skal de selges? Skal de på børse? Covenant? Har daglig leder en bonus, eller er det andre ting her som gjør at de har incitament til å bli litt optimistiske? ... Når du har et skjønn og et grunnlag kan det være at du ønsker å strekke det skjønnnet i en eller annen retning. Det kan være en aggressiv eier som sitter og sier: «nei, jeg skal ikke nedskrive», på grunn av et eller annet.” – Revisor 2

”Det avhenger av om man har vært med å gjøre beslutningen knyttet til selve oppkjøpet. Det har jo en betydning på om man har et eierskap i forhold til investeringen som man skal bli vurdert mot, så forsterkes det i tillegg om du har aksje-opsjons program eller bonusprogrammer som er resultatavhengig. Det er jo ikke tvil om at ledelsen vet godt om sine egne avlønninger og bonusprogrammer.” – Revisor 4

”Man skal gjerne oppfylle egenkapitalkrav, eller det kan være at ledelsen har gjennomført et oppkjøp som ga goodwill, og dermed vil de gjerne kjempe om å beholde den. Nedskrivning av goodwill er en form for innrømmelse av en feil, på sett og vis, at man har betalt for mye for noe som viser seg å ikke være så mye verdt.” – Revisor 3

Flere trekker frem big bath-teorien relatert til incitamenten som påvirker skjønnnet. Det innebærer at ledelsen bevisst manipulerer resultatregnskapet til å se verre ut en periode, for at det skal bli tilsvarende bedre i fremtiden (Ramanna og Watts, 2012). Våre funn tyder på at man ser dette når det skjer et skifte av ledelsen, eller når man i en periode kan «gjemme bort» et tap i et ellers godt resultat, eller i et resultat som allerede er dårlig:

”Og så er det jo sånn at the Big bath-theory lever i beste velgående den, sant? Et regnskap som er godt er som regel bedre en det som faktisk viser, mens et regnskap som er dårlig er som regel dårligere enn det som faktisk viser.” – Revisor 1

Et selskap som er inne i et veldig godt år kan ha dette som påskudd for å nedskrive verdier i balansen, og drive en slags resultatstyring med sikte på å fremstå stabile med god rentabilitet:

”Noen virksomheter som går bra, klarer kanskje å drive litt management på at: «Okei, nå har vi et godt år, vi har overlevd litt, da knekker vi til å tar ned noe». Så har en liksom tatt ned eksponeringen framover.” – Revisor 5

Ved nylige endringer og utskiftninger i ledelsen kan en goodwill-post være lettere å angripe i nedskrivingsvurderingene:

”Så har man også en annen side som man gjerne ikke skal undervurdere, som er at en goodwill-post skulle vært mye mer angripelig når man får en ny leder som kommer inn, som gjerne vil rydde opp litt i balansen. Så det er jo klart at en goodwill-post er fort å rydde i, for å unngå at man får problem senere.” – Revisor 4

”Ved skifte av ledergruppen skriver en gjerne ned for mye, slik at de får tilsvarende bedre resultater de neste årene.” – Revisor 2

Tilsynsmyndigheter sin holdning til dette er at det kan karakteriseres som en form for regnskapsmanipulasjon, men at det sjelden er noe som prioriteres å slå ned på:

”Vi har sett at det skjer. Det kan være fordi den nye ledelsen er mer edruelig enn den gamle når det gjelder forutsetningene, eller det kan være at den nye ledelsen ønsker å ha litt mer å gå på fremover. Vi har ikke slått ned på det, og stort sett når selskapene gjør nedskrivninger, så har ikke vi ment at det må være feil. Det er vel heller motsatt at nedskrivningen skulle vært gjort for lenge siden. Det kan jo være en form for regnskapsmanipulasjon, for det er jo ikke nødvendigvis en realitet at goodwill mister sin verdi akkurat når det blir gjort et lederskifte. Men jeg tror heller at det er et uttrykk for at det skulle ha blitt gjort tidligere.” – Finanstilsynet.

Revisor 3 har dessuten oppfatning av at det ikke alltid finnes incentiver til å være optimistisk, for å unngå en nedskrivning:

”Noen ganger kan det være at det ikke betyr så mye. Skriver man ned goodwill så gjør man det, det betyr ikke så mye, for det er bare ett tall i regnskapet. Da snakker man nødvendigvis ikke så mye, men jeg vil si at i de tilfellene det betyr noe så skinner det gjennom.” – Revisor 3

Blant informantene er **Selskap 4** tydelig på at fokuset er på å rapportere best mulig finansiell informasjon. Det er lite insentiveffekter som utgjør en risiko for dem, samtidig som det innrømmes en frihet i goodwill-rapporteringen:

”Baksiden av medaljen er at når du gir noen frihet, så gir du alle frihet, men det er jo sånn for oss som er et stort børsnotert konsern, og har som mål om å være helt oppi der når det gjelder rapportering, så det er bare nedside for oss å prøve lure noen.” – Selskap 4

4.2.2. Mekanismer som bidrar til rimelig og balansert skjønnsutøvelse

Vi har sett at funn tyder på at ledelsen ofte tenderer til å være overoptimistiske og at mange incitamentene kan ha effekt på en skjønnsutøvelse. Den neste delen vil ta for seg den empirien som taler for at sluttproduktet i nedskrivningsprosessen gjerne blir mer rimelig og balansert. Det er allerede kjent at overoptimisme er blant hovedproblemene til at nedskrivningstesting etter IAS 36

ikke alltid fungerer etter hensikten. Ifølge IASB er den beste medisinen mot overoptimisme revisjon (DP, 2020, pkt. IN26). Dette er også noe funn i vår undersøkelse taler for.

Hovedtrekkene i meningsinnholdet blant våre informanter er at revisor spiller en avgjørende rolle. Det blir tatt til orde for at revisor sin oppgave er å utfordre, og være kritisk. Det blir understreket viktigheten av revisor sitt arbeid, for å gjerne «dra ned» selskapene sine estimater:

”Veldig ofte så legges det optimistiske forutsetninger om fremtidige kontantstrømmer til grunn. ... Det er behov for at revisorer (og tilsynsmyndigheter) utfordrer de forutsetningene som er benyttet.” – Finanstilsynet

”Det er vår jobb som revisorer å utfordre skjønnsutøvelsen ... Det jeg vil si er at det sitter litt i ryggmargen til revisor, altså jobben med å utfordre ledelsens påstander, så det føler jeg at er såpass innarbeidet. Hvordan ledelsen konkret er utfordret, må gjerne dokumenteres i referat fra møter hvor vi har diskutert, utfordret og stilt vanskelige spørsmål. Jeg opplever at det er ganske profesjonelle og fine diskusjoner, hvor det er saklige ting vi diskuterer.” – Revisor 3

Blant de børsnoterte foretakene blir det poengtert at revisor fungerer som en sparringspartner i disse situasjonene. Det tyder på at revisor er mye involvert, og at det er en tett dialog:

”I vårt tilfelle opplever vi at revisor har et stort fokus på at det skal være korrekt, og de går gjennom ganske nøye det vi har gjort i forhold til beregninger, forutsetninger og dokumentasjon. Vi diskuterer jo litt med dem òg, om forutsetninger som er rimelige og ikke. Vi opplever jo de som en sparringspartner i og med at mitt fagnivå er såpass lavt på det området, så er det veldig greit å få revisors hjelp med på det. Det er betryggende å få en bekreftelse fra revisor.” – Selskap 3

Troen på egen virksomhet og overoptimisme er noe revisor må dekke opp for, gjerne ved å se på konsistens i rapporteringen. Sett i et større perspektiv skal revisor i sitt arbeid handle både i klientens interesse, men og på vegne av hele profesjonen sine plikter:

”Det er jo derfor en skal utfordre og at de skal dokumentere det, og at en skal være konsistent over tid, sånn at du dekker opp mot overoptimisme. ... Du skal på en måte sikre firmaet sin interesse og at profesjonens plikter blir ivaretatt.” – Revisor 5

Revisorer, og Finanstilsynet, stiller store krav til informasjon og dokumentasjon når nedskrivningstesten skal etterprøves. Det store dokumentasjonskravet er i seg selv et insentiv til å gjøre en rimelig skjønnsutøvelse. En overoptimistisk tilnærming vil være vanskelig å dokumentere godt nok, da dokumentasjon må kunne forankres i eksterne parameter og markedsdata, og ikke bare internt i selskapet. **Finanstilsynet** uttaler at det er vanskelig å bedømme skjønnet som er brukt i nedskrivningstesten, og at dette fordrer god dokumentasjon, og da dokumentasjon linket til eksterne data:

”Det er jo tross alt ledelsen som kjenner virksomheten best, og er best i stand til å vurdere forutsetningene. Men forutsetningene må være dokumentert, og de må være rimelige. Å vurdere forutsetninger er en skjønnsmessig vurdering. Dersom foretaket har god dokumentasjon og drar nytte av eksterne vurderinger som kan bygge opp under de forutsetningene, vil vi sjelden ha noen innvendinger. Derimot hvis de ikke har det, og vi mener at vurderingene er for optimistiske, kan vi be foretaket gjøre nye vurderinger, hvor vi legger føringer for hvordan den nye vurderingen skal være. Men vi vil jo aldri kreve at de skal skrive ned eksempelvis 100 millioner, de må til syvende og sist gjøre det skjønnet selv, men med våre føringer.” – Finanstilsynet

Revisor 2 supplerer dette med at dokumentasjonskravet baseres noe ut fra risikovurderinger i nedskrivningstesting, og at informasjonsbehovet øker proporsjonalt med vesentlighet og usikkerhet knyttet til verdivurderingen:

”Når det går dårlig og de kommer i en nedskrivingssituasjon hvor vi ser at her er det signifikant risiko knyttet til nedskrivning av goodwill og anleggsmidler, så må vi flagge det. Og så sender en over krav til den dokumentasjonen vi trenger.” – Revisor 2

Det uttrykkes at goodwill-posten i sin abstrakte natur krever god dokumentasjon, for å underbygge skjønnsutøvelsen. En informant refererer her til tidligere erfaring som revisor, og nå som regnskapssjef:

”Goodwill er jo en litt sånn sagnomsust post, det er jo ofte forbundet med høy risiko når revisor kommer inn og skal revidere et regnskap, hvor det befinner seg en høy goodwill – da tenker man ofte at her er det mye skjønnsvurderinger som må dokumenteres opp. Det er alltid predefinert en høyere risiko forbundet med den regnskapsposten, enn med andre poster i balansen. Det ble litt motsatt når jeg ble regnskapssjef, for da var jo det viktigst å dokumentere opp i forkant av at revisor kom på besøk. For du vet av erfaring at det blir stilt mye spørsmål, og det er veldig åpent for skjønn i vurderingene, og derfor er det viktig å dokumentere de forutsetningene som man har gjort.” – Selskap 1

4.2.3. Asymmetrisk informasjon og treghet i nedskrivinger

Revisor og Finanstilsynet sitt arbeid, i tillegg til kravet til dokumentasjon, er viktige mekanismer i det å balansere estimeringsusikkerheten. Revisor blir trukket frem som den viktigste aktøren, samtidig som det òg blir fremhevet at dette er blant de mest risikofylte, og utfordrende, delene av revisjonen. Det er en sammensatt og kompleks prosess, og det krever mye tid å opparbeide seg nok sikkerhet til å gi en konklusjon. Selskapene er de som kjenner sin virksomhet best, og egentlig har best forutsetninger for å gjøre nedskrivingsvurderingene av goodwill, og at revisor dermed kan ha vanskelig for å overprøve dette. Dette kan også forklares ut fra informasjonsasymmetri. Det blir poengtert at det kan være vanskelig å gi en bestemt konklusjon ovenfor selskapet:

”Der finnes ingen fasit heller. Det er ingen som objektivt kan si at «det du tror her, det kommer ikke til å bli sånn». Det virker ofte på den måten at du argumenterer for at det her kommer til å gå bra, det ligger innenfor en «range» hvor ekstern revisor må akseptere at ja, kanskje det er på den optimistiske siden, men fremdeles er det ikke urealistisk og en må akseptere det.” – Revisor 1

”Ikke minst er det utfordrende for oss revisorer som skal revidere det. Vi skal jo drive med en uavhengig etterprøve av den økonomiske informasjonen som de kommer med, og da må du stille masse utfordrende spørsmål. Det stiller store krav til deg som revisor å, ikke bare forstå den tekniske modellen, men òg å vite hvordan bransjen er og hvordan den utvikler seg. Hvilken tilleggsinformasjon finnes om konkurransesituasjonen, og vet man hva andre konkurrenter gjør? Hvordan ser markedet ut?” – Revisor 2

En fellesnevner for flere funn er at ledelsen ofte er de som kjenner sin virksomhet best, med tanke på forutsetninger som legges til grunn. En del informanter peker også på informasjonsasymmetri som et bilde på at selskapet ofte sitter på mer informasjon enn revisor. Revisor vil aldri få like god kunnskap som selskapet. Dette kan lede til at beslutninger blir gjort på et feil eller mangelfullt grunnlag. For Finanstilsynet kan dessuten prosessen bli mer omstendelig og lang dersom de mener regnskapet er feil.

”Revisor har jo egentlig mindre forutsetninger enn selskapet selv til å si hva som er de beste estimatene” – Revisor 2

”Det er ikke så rart, fordi foretaket har jo avlagt regnskapet og står for det. Revisor har også revidert det. Det er veldig få tilfeller hvor de faktisk innrømmer feil og gjør en nedskrivning direkte, uten å argumentere mot. Det er ofte lange diskusjoner rundt hva som er rimelig. Disse prosessene kan ta opptil ett år, så det er ikke noe som er kjapt å fikse.” – Finanstilsynet

I noen sjeldne tilfeller er informasjon bevisst holdt tilbake av selskapet, noe **Fagperson** gir et eksempel på basert på sin tidligere erfaring som revisor:

”Jeg har selv blitt lurt, som revisor. ... Det er det med den asymmetriske informasjonen man ikke har tilgang til. Det var engang jeg jobbet med et selskap, hvor man faktisk ble lurt. Det kommer av at vi ikke hadde all informasjon. Selskapet hadde mistet en ganske stor kunde, som utgjorde 20% av den innregnede kontantstrømmen frem i tid. Det gjorde at det ikke ble en nedskrivning, som følge av at de hadde bevisst utelukket informasjonen om kunden, for å unngå en nedskrivning. Så viser det seg at de klarte å få tak i noen andre kunder i løpet av det året, så neste år ble det heller ingen nedskrivning. ... Det er jo fordi man blir matet med den informasjonen som kommer fra selskapet, og så er det ikke alltid det riktige bildet da, fordi de har en altfor stor tro på sitt eget selskap” – Fagperson.

Revisor 4 og **5** understreker at informasjonsasymmetrien er til stede, men at det som regel er åpenhet rundt dette, og derav sjelden er et problem:

”Informasjonsasymmetrien er der, men altså, det er sjelden jeg har opplevd at det ikke er åpenhet rundt det. Det er jo mer det der med realismen i at den kontrakten får vi, eller den

kontrakten er en positiv kontrakt, eller en tapskontrakt. Så det er jo klart at det vil de jo alltid vite det før alle andre som regel.” – **Revisor 5**

”Åpenbart kan det være informasjonsasymmetri. Nettopp fordi at man har ulike insitamenter ikke minst. En ting er jo at man sitter på ulik informasjon, men du har jo helt åpenbart insitament-strukturen som de i toppledelsen har, men ikke de som jobber på et lavere nivå, og skal dokumentere ting.” – **Revisor 4**

Videre funn er at som en konsekvens av mangelfull eller asymmetrisk informasjon, kan nedskrivinger bli identifisert og innregnet for sent. Revisorer kan oppleve ekstra utfordringer med å bedømme et selskap, hvor de har begrenset kjennskap til historikk og selskapets ledelse. Da kan man føle et behov for å «se ting an», og prøve å innhente mer informasjon før man kan konkluderer endelig. Dette er en mekanisme som kan føre til en treghet i nedskrivinger:

”Det skjer nok en viss treghet enkelte ganger, og det jo for så vidt vår jobb som revisor å få rettidige nedskrivinger. Mange ganger så sier man at det må sees litt an, slik at man får litt mer grunnlag, før man eventuelt tar en beslutning om nedskrivning av goodwill. Det er utfordringen med revisjonen.” – **Revisor 3**

Funn tyder på at det å kunne vurdere bedriften ut fra et historisk perspektiv er viktig for å ha et godt nok grunnlag. Man ønsker gjerne å vurdere selskapet sin nedskrivningstest i lys av erfaringer man har hatt med selskapet over tid, dette går på hvor pålitelige og treffsikre de har vært i sine estimer, hvor kompetente de har fremstått, og hvor aggressive eller konservative de er i rapporteringen:

”Vi har jo jobben vår når det gjelder å se på historisk nøyaktighet. Det er enkelt å si: «Okay, dette sa du på nedskrivningstesten i fjor, du skulle oppnå et EBITDA på så og så mange millioner, og du skulle vinne så og så mange kontrakter». Dette ble fasiten. Året før der sa du A, B og C, men så skjedde noe helt annet. I år sier du følgende, så hvorfor skal vi tro på deg nå?” – **Revisor 2**

Investorer, og analytikere, har som sin kanskje mest fremtredende arbeidsteknikk å vurdere selskaper ut fra historiske regnskapsdata. Dette viser seg åpenbart som et nyttig verktøy når en skal

kartlegge hvordan selskaper utøver sitt skjønn, og hvordan selskaper kan variere her. Det er lett å legge merke til de selskapene som ofte må gjøre nedskrivninger, typisk som en konsekvens av at man har lagt litt for optimistiske estimater til grunn:

”Men så ser du samtidig at noen selskaper er veldig mye bedre enn andre på å få det til. Og der kommer skjønn inn, det betyr at ledelsen av et selskap har gode rutiner, praksis osv. Det kan være kultur, hva som helst, som gjør at man estimerer noenlunde riktig, og gjerne forsiktig slik at man ikke kommer i en posisjon der man må nedskrive senere.” –

Investor

Basert på insitament-strukturen og egeninteressen til toppledelsen, blir det fra **Revisor 4** understreket viktigheten av at det er arbeidsdeling mellom de ulike nivåene i selskapene, og at nettopp de på lavere nivåer gjør vurderingene og dokumenterer det, og spesielt at vurderingene blir gjort uavhengig fra ledelsen som har stått for investeringsbeslutningen:

”Det er viktig å være oppmerksom i forhold til å skape arbeidsdeling, i forhold til de som skal gjennomføre disse vurderingene, og ha gode prosesser knyttet til skjønnsutøvelse. Det vil si som er uavhengig av ledelsen som tok investeringsbeslutningen. Det er fryktelig viktig, for ellers så sitter ledelsen der og har åpenbart muligheten og vil påvirke i forhold til sin egeninteresse også. Så det å ha gode prosesser når det kommer til arbeidsdeling i forhold til å kunne dokumentere og kunne gjøre disse vurderingene i etterkant, er kjempeviktig.” –

Revisor 4

Revisor 1 underbygger også perspektivet om arbeidsdeling, som et middel mot informasjonsasymmetri. Det er viktig at man får mest mulig objektive, og minst mulig insentivvridning i vurderingene:

*”Det vi ønsker hos selskapene er jo egentlig at de gjerne har noen som gjør vurderingen, andre som «ser over den» og godkjenner den. Sånn at du har internkontrollen både til datafangst, at data er gode, at modellene regner riktig, og at de gjerne har noen andre som ser på totaliteten, og gjør en vurdering av dem. Da får de arbeidsdeling og gjerne noen som ikke nødvendigvis sitter i toppledelsen, og har egeninteresse av dette her, men kanskje teknisk flinke folk som har god kjennskap til driften, som gjør vurderingene.” – **Revisor 1***

4.2.4. Kompetansenivå og prosesser hos regnskapsprodusent

Kompetansenivået hos regnskapsprodusentene er også et element som nevnes i det som påvirker skjønnsutøvelsen, noe vi ser ved utsagnet til **Revisor 5**. Det utdypes at det har skjedd en utvikling fra introduksjonen av dagens regler i Norge, og frem til i dag. Som vi har vært inne på tidligere er skjønnet gjerne situasjonsavhengig, men man er avhengig av kompetanse for å kjenne hvordan et skjønn kan slå ut i ulike resultat:

*”En ser etter hvert at som bedriftene blir skolert og erfarne i det, så blir de også taktiske i forhold til hvor langt de vil trekke det. Da bruker en det på samme måte som en gjør med andre regler sant. En ønsker jo å se best ut, på sin måte. ... Mitt inntrykk er at en i begynnelsen ikke visste hva det ville si. Etter hvert som kompetansen er økt, så kan man se at skjønnsutøvelsen er preget av hva resultatet blir. Dersom det er et selskap som er presset, så er det fort at det smitter over på skjønnsutøvelsen.” – **Revisor 5***

Flere har gitt uttrykk for at kompetansenivået hos bedriftene er godt, og at det dermed er høy kvalitet i det regnskapsprodusentene leverer. Dette blir presisert i følgende utsagn:

*”De aller fleste har en iver for å levere kvalitet. Som regel er det en finanssjef eller en financial controller som utfører det her, og de er veldig hengivne når de først setter i gang. Så jeg tror ikke det er problemet. Når de først ha satt i gang, så vil jeg jo si det at er av veldig høy kvalitet.” – **Fagperson***

Kompetansenivået hos regnskapsprodusentene kan tenkes å dra i flere retninger. På den ene siden er dette utelukkende positivt at selskapene har gode ferdigheter og kunnskaper om verdsettelse og regeltolkning. Dette er med på å øke nivået på rapporteringen. En mulig utfordring når selskaper blir mer kompetente, er at de også finner tilpasningsmuligheter, blir mer taktisk og kyniske, som **Revisor 5** påpeker. Når man kjenner regelverket og praktisk anvendelse av det, vil man tilpasse seg på den optimale måten. En faglig dyktig regnskapsprodusent vil dessuten kunne fremstå mer troverdig og overbevisende ovenfor revisor og øvrige interessenter, og dermed være vanskeligere å motsi. Man kan på sett og vis si at kunnskap er makt. På den andre siden tyder mye på at det er et sprik i kompetansenivået i spekteret av selskaper. Fra **Revisor 2** sitt perspektiv er nedskrivningstesten krevende å utarbeide, og det er ikke alltid tilfelle at produsentene prioriterer å bruke nok ressurser på dette:

”Når du kommer til den årlige nedskrivningstesten så er det en utfordring. For veldig mange er det vanskelig å lage en robust test, med god dokumentasjon. ... Det er tidkrevende og kanskje ikke det som blir prioritert mest i en økonomiavdeling som har en hektisk hverdag, og den har en tendens til å bli forskyvd litt. ... Så jeg tror ikke nødvendigvis det er uvilje, det er mer at en er flink nok til det og bruker nok tid på det. At regnskapsprodusentene har nok ressurser til å virkelig gjøre alt som kreves.” – Revisor 2

Funn tyder på at i en del tilfeller er det vanskelig for ledelsen å ha et aktivt forhold til goodwill-posten. Man er ikke så veldig opptatt av den, og ønsker bare å utføre de formalitetene som kreves i en nedskrivningstest. I slike situasjoner kan man ha lett for å følge en mal, en prosedyre eller en innarbeidet rutine. Dette er nok typisk der goodwill ikke er en kritisk post for selskapet. Dette ser vi av **Revisor 4** og **Selskap 3** sine utsagn:

”Det er ikke tvil om at dette er en av de postene som kanskje er vanskeligst for ledelsen å ha et aktivt forhold til, både fordi at dette er en post som ikke er identifiserbar og den er gjerne oppstått før ledelsen kom på plass.” – Revisor 4

”Det er noe man ikke forholder seg så mye til i vanlige rapporteringer i løpet av året, og gjennom perioden blir gjerne det tatt ganske lett på ... Sånn som vi har gjort det, så har vi fulgt en mal. Jeg antar at det er revisor som har hjulpet oss med dette en gang i tiden, og så har vi fortsatte å bruke denne. Sånn sett, så er det ikke så vanskelig å følge den malen, men det er jo alt det man eventuelt skulle ha tenkt utenom da, som kan gjøre at man bommer. At man blir for opphengt i malen rett og slett.” – Selskap 3

Som vi ser kan bruk av mal legge litt bånd på vurderingene og kanskje være en fallgrube, hvor man ikke fanger opp viktig input til nedskrivingsvurderingene. På den andre siden kan tenkes at en vurdering som foregår som en mer fri prosess, lett kan bli mer vilkårlig og utsatt for insentiv-effekter. Fra dette perspektivet kan etablerte maler, prosedyrer og rutiner også ha en effekt som motvirker at en får uheldige overoptimistiske innvirkninger i vurderingene. **Selskap 2** har en grundig prosess med nedskrivningstesten som bygger på dette, hvor konsistens er et mål:

”Vi har etablert en metodikk som vi følger, og en prosess for det, må vi være konsistent for det, og man kan ikke hoppe og ned på det. Vi har en nokså grundig og detaljert prosess for det her.” – **Selskap 2**

Nedskrivningstesten er ressurskrevende og kan være vanskelig å få prioritert nok i et fra før travelt årsoppgjør. En informant forklarer at han derfor gjør grunnarbeidet på høsten. I tillegg gis det uttrykk for at revisor er delaktig gjennom prosessen, og at vurderinger skjer i samråd med den:

”For vår del, så pleier vi å gjennomføre denne på høsten, for det er ikke like mye trøkk på den tiden, men jeg ser det at dersom man skulle ha gjort den i januar og februar, så ville det ha blitt ekstremt travelt. ... Vi har alltid et oppstartsmøte, der man går gjennom makroforutsetninger, budsjettprognoser, hvordan man har regnet diskonteringsraten. Så tar revisor med seg dokumentasjon og benchmarks mot andre selskaper, og ser om WACC'en er vesentlig lavere eller høyere enn andre lignende selskaper, eller om veksten i terminalleddet er vesentlig forskjellig.” – **Selskap 1**

4.3. Noteinformasjonen

Tidligere i empirien ble det presentert hvorvidt standarden åpner for skjønn, hvordan skjønnet utøves, og hvilke mekanismer som påvirker dette ved nedskrivningstesting. Som enkelte funn tidligere antyder, bør stor grad av skjønn og fleksibilitet oppveies gjennom åpenhet og transparens fra selskapene i notene. Hensikten med denne delen er videre å legge frem funn som beskriver informasjonsnivået i nedskrivningstesten i noter, og som gir oss innsikt relatert til forskningsspørsmål 3: *hvordan noteinformasjon gjenspeiler de skjønnsmessige vurderingene lagt til grunn i nedskrivningstesten.*

Først vil vi presentere funn relatert til hvordan noteinformasjonen oppleves i dag. Deretter tar vi for oss årsaker til hvorfor det er slik, før vi til slutt ser på funn som beskriver nedskrivningsinformasjon i tilfeller hvor årsregnskapet rapporterer om nedskrivning. Gjennomgående funn er at det er et stort forbedringspotensial når det kommer til opplysninger rundt nedskrivningstesten. Det oppleves lite informativt, og det som opplyses er ofte generelt og lite eksplisitt. Flere bemerker at noteinformasjon er noe finanstillsynet ofte pirker på ved kontroll. Hovedtrekkene i funn kan kobles til følgende utsagn:

”Der er det et stort forbedringspotensial, for å si det forsiktig. Det tror jeg egentlig nesten alle selskap kan bli bedre på. Det er bare å se på Equinor og Hydro for eksempel. Alle de største selskapene som har robuste og flinke folk på regnskapsavdelingene sine, og når de blir plukket ut til kontroll av Finanstilsynet, så får de gjennomgående tilbakemeldinger på nedskrivingsinformasjonen i noter. ... Standarden i seg selv er ikke problemet, men det er etterlevelsen av den. Det at folk gir nok, balansert og konstruktiv informasjon om hva som er de viktigste forutsetningene, sensitivitetsanalyser, oppbygningen til WACC, samt KGE-definisjonen. ... Slik at brukerne er i stand til å gjøre selvstendige vurderinger av regnskapet, det er hovedformålet med noteopplysningene.” – Revisor 2

I følge **Revisor 5** skal man kunne rekonstruere nedskrivningstesten basert på notene. Brukerne skal kunne sette seg inn i vurderinger som er gjort, og kunne gjøre selvstendige vurderinger ut fra dette. Basert på våre funn er det ikke slik i realiteten. For øvrig ser vi at flere informanter er kritiske til informasjonskvaliteten:

”Det er jo kanskje det som har vært dårligst. Hvis du skulle gjort det helt rett så skulle jo egentlig dere kunne tatt et hvilket som helst regnskap, og så rekonstruert nedskrivningstesten basert på notene. Og det tror jeg ikke dere klarer. Så der er det forbedringspotensiale. Det blir for generisk, og det er for lite presist det som er der.” – Revisor 5

”Jeg har et inntrykk av det som blir beskrevet ofte er veldig generelt, og det gir ikke så mye detaljer om hvordan man har tenkt og ment. Det gjør det derfor vanskelig for brukere å sette seg inn i hvordan man har vurdert det.” – Revisor 3

Det finnes noen nyanser blant funn, hvor noen utdyper at det i praksis er stor variasjon i dybden og detaljgraden i informasjon som rapporteres i noter, men ikke at det nødvendigvis alltid er dårlig. Dette bygger på at det tolkes og vurderes ulikt hvor mye opplysninger som kreves i standarden:

”Etter min erfaring, så ser jeg i hvert fall veldig ulik praksis, på dybden av hva som blir presentert, på tvers av forskjellige selskaper på nedskrivningstesten. Man kan velge å forklare et forhold inngående, eller så enkelt at det er endring i forutsetningene. Det er en enkel løsning, uten å måtte forklare hvilke parametere som slår ut. På dette området så er det nok rom for skjønn og tolkninger, men vi har lagt oss på en linje med å gi mye

opplysninger og gode forklaringer, hvor vi opplyser ganske detaljert hvilke forutsetninger som blir lagt til grunn. Vi gir nok mer opplysninger enn gjennomsnittet.” – Selskap 2

Informanter er ikke unisont enige om at noteinformasjonen alltid er så mangelfull og dårlig. Vi ser av siste del av sitatet over at **Selskap 2** hevder å gi detaljerte opplysninger og gode forklaringer i sine noter. **Fagperson** og **Selskap 4** er også av en oppfatning at informasjonen jevnt over er god:

”Jeg mener at notene rundt nedskrivningstesten er veldig bra. ”Rig og Doc” som det kalles. Det er sjekklister som må gjennomføres, og det synes jeg er veldig bra. Det er svært sjelden at det er noe å utsette på det. Da er det i så fall sammenhengen, at ikke notene går opp med det som står i resultatregnskapet eller i balansen.” – Fagperson

”Det er ofte enklest å gi generisk informasjon selvfølgelig, men vi er flinke til å gi god informasjon, både i rapporteringen i kvartaler og generelt i årsrapporten. Vi er veldig opptatt av en rød tråd, at det skal henge sammen med det vi kommuniserer i kapitalmarkedsdagen, kvartaler, bærekraft, mv.” – Selskap 4

Informantutvalget er ikke helt samstemte i hvordan notene informerer om skjønn og vurderinger i nedskrivningstesten, men tyngden av funn taler for at det er varierende og ofte knapt med informasjon. I kommende avsnitt legger vi frem funn som nærmere forklarer årsaker til at det er slik. Vi skal se at det kan skyldes konkurransesensitiv informasjon, notekrav og forståelsen av disse, samt blandet publikumsinteresse for informasjonen. **Revisor 3** fremhever sensitiviteten i informasjon som årsak til tilbakeholden atferd:

”Forklaringen er nok at det er en del ting som selskapet ikke ønsker å vise heller, for man gir ganske detaljert informasjon om selskapet ved å gi disse detaljene. For eksempel diskonteringsrenten og hvilken vekst man forventer i fremtiden.” – Revisor 3

Finanstilsynet ser også dette aspektet ved informasjonsdeling, men har inntrykk av at det ikke alltid er berettiget:

”Det er et ofte brukt argument fra selskapene at de ikke vil gå ut med informasjon grunnet sensitivitet eller konkurransemessige hensyn. Ofte syntes jeg at de drar det kortet litt langt.

Hvis det er informasjon som er kjent i markedet, er det ikke noen grunn til at man ikke skal opplyse om det i regnskapet.” – **Finanstilsynet**

I tillegg til forretningssensitivitet, får vi blant funn inntrykk av at ledelsen og styret heller er noe tilbakeholdne med informasjon, enn å avsløre for mye. Funn tyder på at administrasjonen som utarbeider årsregnskapet havner i en slags «skvis» hvor de har mulighet til å opplyse mer, men blir begrenset fra høyere hold:

”Man har store muligheter innenfor standarden til å kunne gi mer opplysninger. Ofte, det merker jeg litt her og, at konsernledelsen og rundt omkring så er det ofte et ønske om at man ikke trenger å gi for mye informasjon. ... Det hadde vært enklere for meg om standarden hadde vært mer spesifikk på hva som skal være med som et minimum. Eksempelvis på huset her, er det ikke et ønske om å vise konkret hvor de havner i en nedskrivning, med mindre man må gjøre det” – **Selskap 1**

Det at notene ofte er såpass begrenset kan også forklares ut fra at det er etablert en slags norm, eller aksept for at dette er greit. Når ikke noen går foran, setter krav eller tar initiativ, så skjer det heller ingen endringer. Den praksisen man allerede ser da vil lett kunne vedvare:

”Det går en grense hvor noen føler at enkelte av tingene og informasjonen som skal inn der er forretningssensitiv. Da har du på en måte motstridende interesser, og når ikke alle gjør det, så er det ingen som har lyst å begynne med det. ... Det er liksom en praksis som har festet seg.” – **Revisor 5**

Har man gode nok marginer til å unngå nedskrivning av goodwill, faller noen opplysningskrav bort, og dermed har man lett for å utelate det fra noten. Dette til tross for at man ser at det kunne vært interessant informasjon for investor:

”Vi har i samråd med revisor ikke bestandig vist til beregnede verdier av testen. Dette skyldes at det avslører for mye informasjon. ... Tidligere har vi vist til sensitivitetsanalysen på nedskrivningstesten, men det har vi gått vekk fra i år. Det var en tilbakemelding om at sensitivitetsanalysen var mest hensiktsmessig i de tilfellene det var begynt å nærme seg en nedskrivning. For vi har et veldig stort «headroom» på nedskrivningstestene våre. Det har da blitt argumentert at det er så stort at det ikke er nødvendig å vise til sensitivitetsanalysen.

... Det å ha sensitivitetsanalysen som et krav kunne ha blitt kunstig. Samtidig, for å kunne gjøre det enklere for investor å kunne se, så kan jeg se at det ville vært interessant informasjon.” – **Selskap 3**

En annen mulig forklaring på hvorfor noteinformasjonen ofte er generell, viser seg i funn om at kravene i standarden er mangelfulle, eller at regnskapsprodusenter kanskje ikke har god nok forståelse for disse. Dessuten spiller delaktighet i oppkjøpet inn, ved at man gjerne har vanskelig for å gi relevant informasjon om goodwill knyttet til en investering hvor man ikke var involvert i oppkjøpet:

”Noteinformasjonen rundt nedskrivningstesten er veldig generisk. Mye handler om hva som er blitt gjort til å begynne med, fordi det er da du sitter med informasjonen. Desto dårligere man er, desto mer distansert blir man, og mindre relevant informasjon blir gitt i etterkant. Det er klart at det har vært forskjeller hele veien, men det er nok ikke alle som kjenner alle kravene godt nok. Så det er åpenbart at det kunne blitt gitt mye bedre informasjon i mange årsregnskaper.” – **Revisor 4**

Et interessant funn tyder på at det finnes en svakhet ved standarden, ved at det ikke foreligger et overordnet krav om å gi utfyllende informasjon i notene rundt nedskrivningstesten, slik det gjør i nyere standarder. Det gjør det vanskelig for brukeren av regnskapet å forstå hva som er blitt lagt til grunn:

”Jeg tenker at standarden kunne ha blitt strengere. I de nye regnskapsstandardene har vi et overordnet noteprinsipp, som sier at man skal gi informasjon som skal gjøre regnskapsbrukeren i stand til å forstå det aktuelle området. Dette foreligger per dags dato ikke i IAS 36, som er en gammel standard. Man kunne gjerne ha hatt et slikt krav, som sier at man må gi så mye informasjon at brukerne er i stand til å forstå hva som ligger til grunn for nedskrivningstesten. Da måtte man ha sagt noe om vekst, hvilke kostnader som ligger til grunn, mv.” – **Finanstilsynet**

Når vi først er inne på svakheter ved standarden, uttrykker en informant at det burde blitt klarere instruksjoner om hva som skal gå frem i notene, og spesielt rundt sensitivitetsanalysen:

”Notekravene er nok på et litt «soft» nivå, for det er jo ganske store krav allerede, men jeg kunne gjerne ha tenkt meg mer spesifikke krav, spesielt rundt sensitiviteter. Det er viktig at man er klar på hvilke forutsetninger som er lagt til grunn. For så lenge man ikke er i en nedskrivingsituasjon, så er det sensitivitetene som er mest interessante, i forhold til hva som skal til for at de kommer i en nedskrivingsituasjon.” – Selskap 1

Noen informanter ser altså forbedringspotensial i standardkravene når det kommer til noter. Ellers tyder funn blant øvrige informanter på at reglene i seg selv er tilstrekkelige, og at det ikke er her «skoen trykker» for å få en bedre rapportering. Det blir poengtert at det handler om å få selskapene til å være spesifikke nok når det kommer til rapportering. Det er vanskelig å utarbeide et sett med regler som skal treffe alle ulike variabiliteter og bransjedimensjoner. **Revisor 1** fremhever i den sammenheng vesentlighetsbegrepet i IAS 1 som en viktig faktor regnskapsprodusentene bør ta innover seg for å gi god informasjon i noter:

”Notekravene i IAS 36 er tilstrekkelige, det handler egentlig mer om å få selskapene til å være eksplisitte på hva det er for noe. Samtidig er det noen tilfeller det er vanskelig å være eksplisitt på hva som er nøkkelforutsetninger, og hva som ikke er det. I noen tilfeller er det et komplekst bilde, og det er gjerne ikke en enkelt faktor som påvirker kontantstrømmene. ... Det ble imidlertid i nyere tid innført et vesentlighetsbegrep i IAS 1. Poenget med det er egentlig at man ikke oppfyller opplysningsplikten ved å oppfylle alle de detaljerte kravene, men at du oppfyller opplysningsplikten når man gir vesentlig informasjon. Det innebærer at man ikke skal gi mer informasjon enn det som er der, og ikke pakke inn alt slik at det som er vesentlig drukner i alt annet. Hva er det som faktisk er viktigst av informasjon? Det å få regulert det er vanskelig, for man klarer ikke å ta innover seg hvor kompleks verden er, og du ville fort endt opp med å få altfor vid informasjon som ligger i regnskapene, uten at det er vesentlig nødvendigvis.” – Revisor 1

Blant de børsnoterte selskapene hevder **Selskap 4** at notekravene er på et rimelig nivå, at det generelt bare øker med informasjon i noter, og at fokuset ligger på å gi leseren best mulig informasjon:

”Jeg tenker at notekravene rundt nedskrivningstesten er ok. Det blir generelt mer og mer informasjon i notene, så det er egentlig greit. Du skal gi informasjon til leseren, og sånn generelt tenker jeg at vi derfor skal gi god informasjon.” – Selskap 4

Funn viser en annen mulig årsak til at noteinformasjonen kan bli lite spesifikk og detaljert. Dette bygger på at det er liten interesse for disse opplysningene, og dermed at det i liten grad vektlegges ved utarbeidelse av notene:

”Sånn sett, så er jo det litt med at det er ett lovkrav. De fleste aksjonærene er jo store aksjonærer, hvor vi har lite likviditet i aksjen. Det påvirker jo hvor mye informasjon det egentlig er behov for i notene blant investorene. Jeg har ikke fått noe inntrykk av et stort informasjonsbehov blant investorene. Det er jo klart at vi har noen institusjonelle investorer, så jeg ser for meg at dersom vi ikke hadde hatt det med, sett bort ifra at det er et lovpålagt krav, så ville det vært noen av disse som ville ha reagert. Brukerne av årsregnskapet er jo i stor grad interne.” – Selskap 3

Selskapene opplever å få lite henvendelser eller spørsmål rundt noteinformasjonen knyttet til nedskrivningstesten. Det blir understreket av at brukerne har sine egne arbeidsmetodikker for å finne relevante tallverdier, og at årsregnskapet gir supplerende informasjon:

”Nei, spørsmål knyttet til nedskrivingsnoten av eksterne brukere har vi aldri fått spørsmål om. Jeg tenker at i den grad man gjør større nedskrivinger, så er det nok interessant. ... Vi har X-antall analytikere og X-antall aksjonærer, som følger oss tett. Som følge av dette ønsker derfor å være compliant. ... For de har jo sine egne kontantstrøm-analyser og sitter med sine egne regneark og puncher rett inn. Det er jo mer hvis de har veldig god tid, og trenger noe mer kjøtt på beina.” – Selskap 4

”Det er svært få som sier at de bruker så mye tid på notene. Det er blitt så vanskelig etter IFRS-språket, så dreiningen er heller mer det motsatte, at de bruker mindre tid på notene, og mer tid på kontantstrømmene.” – Fagperson

Investor på sin side gir uttrykk for at noteinformasjonen blir mye brukt, og gir beslutningsnyttig informasjon for han:

”Ja, jeg bruker notene aktivt når jeg skal beslutninger. Det som du må av og til, er at man må inn i notene på årsregnskapet for å faktisk finne den informasjonen man virkelig trenger. Det er spesielt i de tilfellene hvor jeg ønsker en større en nedbryting på tallene, spesielt i balansen, at jeg bruker notene.” – **Investor**

I våre data legger vi merke til at informantene stiller seg ulikt til informasjonskvaliteten om goodwill, avhengig av om selskapet rapporterer om en nedskrivning eller ikke. Som vi har sett i det foregående blir noteinformasjonen overordnet karakterisert som knapp og intetsigende. Vi gjør imidlertid funn om at informasjon gjerne er mer detaljert og forklarende i de tilfeller selskaper har gjort goodwill-nedskrivninger. Her kommer det også frem noe blandede formeninger blant informanter. Noen ser også forbedringer på dette området, og det reflekteres at aktørene i slike situasjoner kan velge sine ord litt. Herunder utdypes det bekymring om at man kan forsøke å bortforklare eller være mindre ærlig om saken, da det er en negativ hendelse for selskapet. I tillegg tyder funn på at det er lettere å forklare når man kan legge eksterne årsaker til grunn, fremfor å si at driften går dårlig. **Revisor 5** og **Finanstilsynet**, med enkelte andre informanter, mener vi ser en mer utstrakt informasjonsdeling i nedskrivningstilfeller:

”Ja, egentlig. Når det først kommer en nedskrivning, er det for så vidt greit beskrevet altså.”
– **Revisor 5**

”Dersom det foreligger en nedskrivning så tror jeg at foretakene er flinke til å forklare hvorfor. Der tror jeg ikke at det er noe mer å hente.” – **Finanstilsynet**

Andre mener notene på dette feltet òg kan forbedres. Man ser kanskje mye informasjon i slike tilfeller, men stiller spørsmål ved om alt er like betimelig:

”Igjen så gir man informasjon om noe som du har mislyktes med, og det er vanskelig å være ærlig på det, dersom det er samme ledelse som må skrive ned. Da tenker jeg at det er vanskelig å være ærlig med hva som er årsaken i forhold til eksterne brukere.” – **Revisor 4**

”Nei, jeg syntes nok at notene kunne ha blitt litt forbedret, og at de kunne gjerne gitt mer detaljer i ofte tilfeller. Så er det gjerne ikke bare en årsak heller, for det kan være mange ting i sum som skaper en nedskrivning. Hovedårsaken til at man skriver ned en goodwill er

fordi at man har gjort et bomkjøp for å si det rett ut. Det er ikke alltid så enkelt å få ledelsen til å innrømme, og ofte så vil de gjerne begrunne det med eksterne forhold. Så det er nok en iboende motvilje for å forklare den reelle årsaken til det.” - Revisor 3

Fagperson underbygger at viljen til å gi opplysninger her er stor, men at man gjerne ser mot eksterne faktorer å begrunne det med:

”Ja der er de åpenbart veldig flinke. Har du kommet i ugreie så vil du fortelle mest mulig om at det ikke var din, selskapet eller ledelsens feil. Da er det jo om å gjøre å skrive mest mulig liksom, at det er andre ting enn deg selv sin feil, som for eksempel Covid-19. Så der kommer du til å finne massiv informasjon.” – Fagperson

4.4. Oppsummering av funn

Vi skal i denne delen presentere en oppsummering av relevante funn fra de ulike delene som har blitt presentert, som skal brukes videre i analysekapittelet.

Hvordan utøves skjønnnet?

Denne delen tok for seg empiri som beskriver potensialet for skjønnsmessige vurderinger i nedskrivningstesten av goodwill. Vi finner ved informantene våre at det er en øvelse sterkt preget av skjønn. Dette bygger på at prosessen i stor grad bygger på å anslå ikke-observerbare og fremtidige data og hendelser, og at det er svært mange usikre parameter og forutsetninger dette fundamenteres på. Videre peker funn i retning av at skjønnsutøvelsen er sentral, og nødvendig for å få en god regnskapsrapportering. Et bilde på nedskrivningstesten som en skjønnsmessig øvelse, er at verdsettelsen i denne prosessen lett kan få ulike resultat ved ulike individer som utfører og kontrollerer den, i kraft av at ingen utøver et skjønn likt.

Den graden av standardisering man opplever i dagens regler, taler våre data gjennomgående for at er fornuftig og hensiktsmessig. Blant informantene reflekteres det at en økt standardisering kunne forenklet en del, det kunne bidratt til mer pålitelige verdier og sammenlignbare regnskaper. Samtidig ville man mistet noe relevans i den finansielle rapporteringen, noe som fremheves som et mer tungtveiende argument. Skal regnskapet være relevant og gi nyttig informasjon til brukerne så bør informasjon om goodwill-verdier komme frem, og synliggjøres for regnskapsbrukerne.

Våre funn taler for at ledelsens skjønn jevnt over er optimistisk, og ofte handles det overoptimistisk i nedskrivingsvurderinger av goodwill. Flere er imidlertid forsiktige med å gå så langt å kalle det opportunisme, da dette gjerne oppfattes som mer graverende og ikke like mye gråsoner som overoptimisme gjerne er. Videre tyder funn, interessant nok, på at graden av optimisme øker jo nærmere et selskap er randen til en nedskrivning.

Hva som påvirker skjønnet

Generelt sett har man et optimistisk utgangspunkt idet styre-vedtatte budsjetter, basert på virksomhetens sine mål, legges til grunn i kontantstrømestimer. Det blir videre påpekt mer spesifikt at det er situasjonsavhengig, og at det er flere insentiver som har effekt på skjønnet og som kan fremprovosere overoptimisme. Våre funn fremhever at lønns- og bonusprogrammer basert på størrelser i regnskapet bidrar til dette. Spesielt viktig synes også det å tilfredsstille kapitalytters sine vilkår for å få tilgang på kapital. Hvilken rolle en ledelse har hatt i investeringen som var foranledningen til den goodwillen som vurderes er et sentralt moment. I mange tilfeller vil ledelsen som har stått bak oppkjøpet ha en innebygd motvilje mot å gjøre en nedskrivning og innrømme at investeringen var mislykket. I motsatt fall, hvor ledelsen er erstattet med en ny, har den nye ledelsen påskudd til å gjøre nedskrivninger – og da også overdrive dette. Vi ser at big bath-teorien står ved lag.

I utredningen finner vi også elementer som forklarer insentiver og mekanismer som forebygger og demper overoptimistisk finansiell rapportering relatert til verdi-testing av goodwill. Først og fremst blir revisjonen pekt på som en viktig instans, og dernest finanstilsynet. Også det at næringslivet etter hvert har forbedret sine IFRS kunnskaper og generelt har hevet kvaliteten på rapporteringen er noe som motvirker skjevheter i regnskapet. Vi har også funn som tyder på at innarbeidede prosedyrer, rutiner og retningslinjer i selskapene sikrer mer objektivitet, mer konsistent rapportering og derav mindre rom for en rapportering preget av overoptimisme.

Noen tankekors finner vi imidlertid i at nedskrivningstesten er krevende for revisor å revidere, da spesielt knyttet til problemet med informasjonsasymmetri. En mulig nedside ved regnskapsprodusentenes sin styrkede kompetanse, er at de da kan fremstå mer troverdige og

overbevisende, og at revisor får problemer med å overprøve ledelsen sine vurderinger. Som en konsekvens av dette ser vi at det noen ganger kan skje en treghet eller et fravær av nedskrivninger.

Noteinformasjon

I denne delen har det blitt presentert funn som beskriver hvordan noteinformasjonen gjenspeiler de skjønsmessige vurderingene som er lagt til grunn i nedskrivingstesten. Gjennomgående funn blant informantene er at det er variasjon i dybden av det som rapporteres, på tvers av selskapene. Blant funn har vi et spenn fra at informasjonsnivået i dag er tilstrekkelig, til at det er stort forbedringspotensial, hvor det oppleves lite informativt og generisk.

Våre funn taler for at det er ulike årsaker til den praksisen vi ser. Det blir gjerne tatt til orde for at en del informasjon oppleves forretningssensitiv. Kravene til opplysninger er litt løse og fleksible, hvor man opplever valgmuligheter til hva man kan opplyse om, og at det da er lett for å heller holde tilbake informasjon fremfor å gi for mye. På sett og vis kan det være en etablert bransjepraksis som gjør at det er på det nivået vi ser – det er noe som er innarbeidet og allment akseptert. Et annet funn taler for at individene som utarbeider regnskapet ikke har god nok forståelse av kravene til opplysninger. Det blir dessuten fremmet mangler eller potensiale for forbedring av notekravene. Likevel tilsier tyngden i funn at det ikke er kravene det står på, men heller etterlevelsen.

Funn tyder på at liten brukerinteresse for noteinformasjon er en årsak til den praksisen en ser. Når informasjonen er lite etterspurt, blir det heller ikke vektlagt blant produsenter å publisere. Samtidig registrerer vi at informanten investor bruker notene aktivt. Når det kommer til noteinformasjon i de tilfeller det er gjennomført nedskrivning, kan vi trekke ut fra funn at informasjonsviljen er sterkere, men at det kan være en problemstilling at den blir veldig subjektivt preget og ikke alltid rettvise.

5. Analyse

I dette kapitlet har vi til hensikt å analysere vår hovedproblemstilling, *hvordan påvirker skjønnsutøvelse nedskrivningstesten av goodwill i norske børsnoterte foretak etter IAS 36?* I denne delen vil vi trekke frem de mest relevante resultatene fra empiri og diskutere dette med utgangspunkt i det teoretiske fundamentet og problemstillingen.

Dette kapitlet struktureres videre etter de tre følgende forskningsspørsmålene:

1. *Hvordan utøves skjønnen?*
2. *Hva påvirker skjønnen?*
3. *Hvordan gjenspeiler noteinformasjonen de skønnsmessige vurderingene?*

5.1. Utøves skjønnen optimistisk?

Hensikten med denne delen er å analysere det første forskningsspørsmålet vårt: *hvordan utøves skjønnen i nedskrivningstesten av goodwill ved IAS 36?* For å analysere empiriske funn relatert til dette forskningsspørsmålet, benytter vi det konseptuelle rammeverket til IFRS, IAS 36-reglene og teorier relatert til skjønn. Til å begynne med diskuterer vi mulighetsrommet for skjønn og hvorvidt det er mulig å standardisere reguleringen, før vi avslutningsvis diskuterer om skjønnen utøves optimistisk.

En forutsetning for at man skal kunne utøve et skjønn, er at det finnes et mulighetsrom (Heum, 2014). Empiriske funn viser at nedskrivningstesten av goodwill involverer mye estimatusikkerhet og krever utstrakt bruk av skjønn. Det er mange usikre, ikke-observerbare parametere og forutsetninger som må vurderes og estimeres. Videre gis det uttrykk for at standarden er åpen, og at det er en del fleksibilitet og muligheter for å tilpasse seg. **Revisor 1**, blant andre informanter, understreker at skjønnen er viktig for regnskapsrapporteringen. Regnskapsløsninger som involverer skjønn kan bidra til mer relevant informasjon selv om usikkerheten knyttet til estimatet er høy, noe som også underbygges i det konseptuelle rammeverket til IFRS og tidligere forskning (Kohan og Taher, 2017; CF, 2018, pkt. 2.22).

Samtidig gir noen informanter, riktignok et mindretall, signaler om at mulighetsrommet for skjønn er mer snevert. Hvorvidt et skjønn oppleves vidstrakt eller snevert kan diskuteres med grunnlag i om det er et lovbundet eller fritt skjønn. Dette beror mye på i hvilken grad skjønnen er underlagt juridiske rammer (Heum, 2014). Et fritt skjønn er løselig knyttet til regelverket og har større mulighetsrom, mens ved lovbundet skjønn gis eksakte beskrivelser i lovverket. I nedskrivningstesten etter IAS 36 er det to måter å estimere gjenvinnbart beløp, nemlig bruksverdi og netto salgsverdi. Av disse to er førstnevnte mest brukt i praksis, hvor det foreligger mer veiledning og enkelte krav for bruk av denne metoden, i standarden (Agdesteen, 2015; Bernhoft et al., 2018). Ved våre data får vi inntrykk av at det er fleksibilitet og valgmuligheter, noe som kan tyde på at man i praksis ikke har den samme oppfatningen av veiledning. En forklaring kan bygge på at veiledning ikke har samme autoritet og status som eksplisitte krav, som gjør at informanter ikke opplever innskrenkning i skjønnsutøvelsen. Mye av vurderingene overlates til brukeren av standarden, for eksempel krever standarden stabil eller fallende vekstrate ved ekstrapolering av framskrivinger, men at en høyrere vekstrate kan benyttes dersom det er «berettiget», jf. IAS 36 pkt. 33 bokstav (c). Hva som ligger i uttrykket *berettiget* er ikke definert i standarden, og har da lett for å bli en skjønnsmessig vurdering.

I empiriske funn tar noen informanter til orde for at skjønnsutøvelsen er mer begrenset. En forklaring av dette kan bygge på at det er implementert interne prosedyrer og rutiner, eller en bransjepraksis, som på sett og vis har skapt en standardisering. Flere av informantene trekker nettopp frem at de har gode systemer, rutiner og prosedyrer for goodwill-vurderingene. Prosedyrer som kan innskrenke skjønnen er typiske beskrivelser av hvordan man skal hente inn opplysninger og hvilke opplysninger som trengs (Heum, 2014). Et uttalt mål fra informant **Selskap 2** er at man har en fast praksis innenfor bransjen man opererer i, for å få mer sammenlignbare regnskaper i bransjen. Det er i og for seg positivt at dette kvalitetskravet til regnskapet er i fokus (CF, 2018, pkt. 2.24). Samtidig kan utstrakte interne standardiseringstiltak innenfor selskaper eller bransjer føre til at skjønnsutøvelsen innskrenkes, og at man beveger seg bort fra intensjonen til standarden. I tillegg strider dette mot funn om at skjønnen er viktig for å ivareta øvrige kvalitetskrav i regnskapet, og da spesielt relevans. Ut fra dette betraktes skjønnen i nedskrivningstesten hverken som helt fritt, eller helt lovbundet, men en mellomting av disse. Vi ser at det gis noen generelle veiledninger i standarden, samtidig taler våre data for at fleksibiliteten finnes i reglene, og at man har et rom man

kan tilpasse seg i. På basis av standarden og våre funn tyder det på at det er et stort mulighetsrom for skjønn.

Våre funn gir et bilde på nedskrivningstesten som en skjønnsmessig øvelse, ved at verdsettelsen i denne prosessen lett kan få ulikt resultat avhengig av individet som utfører eller kontrollerer den. Dette er på grunn av at ingen utøver et skjønn likt. Shapiro (1997) hevder epistemologisk objektivitet er umulig, og at subjektivt skjønn er en forutsetning for finansiell rapportering, ved at alle skjønn blir utøvd fra ulike synsvinkel, er gjenstand for ulike mål, bias, personlige faktorer og ulike historisk kontekst. Her oppstår imidlertid et paradoks ved at profesjonelt skjønn fordrer objektivitet, og at individet som utøver det skal representere profesjonens vilje fremfor egne interesser (Heum, 2014). Informanten **Fagperson** gir uttrykk for at regnskapsavleggere ikke klarer å være objektive nok i nedskrivingsvurderingene. Imidlertid vil skjønnsutøvelsen, uavhengig av om den er objektiv eller subjektiv, kvalifisere til et profesjonelt skjønn så lenge regnskapsavlegger er lojal mot den overordnede målsetningen om å sikre aksjonærene beslutningsnyttig informasjon (Mamelund, 2008).

5.1.1. Standardisering

Denne diskusjonen leder oss videre inn på omfanget av standardisering i regelverket. Informantene gir uttrykk for at om man skulle fått en helt objektiv vurdering, måtte IASB fremmet en bestemt metode for å gjøre vurderingen. I lys av IFRS sin prinsippbaserte natur er dette imidlertid usannsynlig. Når premissene for å konkludere ut fra et regelverk blir mange og kompliserte, står man vanligvis ovenfor to valg: enten å lage et mer detaljert regelverk, eller å åpne opp for skjønn (Heum, 2014). IFRS sitt konseptuelle rammeverk slik vi kjenner i dag er på mange måter en reaksjon på de store regnskapsskandalene rundt år 2000, hvor et for detaljstyrt regelverk fikk mye av skylden. Utviklingen gikk da i retning av et mer prinsippbasert standardverk (Kinserdal, 2019).

Ved intervjuutvalget vårt er det innhentet data på hvorvidt standardiseringsnivået vi ser i dag er hensiktsmessig, om det er for rigid eller for åpent. IASB sitt grunnlag for å lage et regnskapsregelverk, er et konseptuelt rammeverk, hvor prinsippbaserte standarder utledes fra (Kinserdal, 2019). En forutsetning for en prinsippbasert standard er at regnskapsprodusenten har en evne og vilje til å utarbeide regnskapet på et prinsipielt grunnlag. Det forutsettes da at

produsenten opptrer ikke-oppportunistisk, og ikke uberettiget utnytter det mulighetsrommet som blir gitt (Baksaas og Stenheim, 2015a). Det kreves mye fra regnskapsprodusenten for å etterleve et prinsipielt regelverk, både at man har tilstrekkelig evne og at man opptrer ærlig og upåvirket av egeninteresse og andre motiver. Indirekte medfølger dette at en prinsippbasert standard kan utnyttes, og gi grobunn for opportuniste og mislighold av finansiell informasjon (Ramanna, 2008). Spørsmålet er da: «hvorfør velger man likevel å ha en slik regulering?» Svaret kan finnes i våre data, hvor tyngden av funn underbygger at dagens regulering er hensiktsmessig. Det er nødvendig med skjønn og fleksible regler for å få en regnskapsrapportering som skal tjene til grunnleggende kvalitetskrav for finansiell rapportering. Bens et al. (2011) understreker at det er vanskelig for standardsettere å utarbeide en regnskapsregulering for goodwill, hvor det er balansegang mellom både pålitelighet og relevans. Vi ser av funn at en økt standardisering i nedskrivningstesten vil medføre noen positive effekter, blant annet mindre usikkerhet i regnskapet gjennom mindre bruk av skjønn, ressursbesparelser, mer pålitelighet og sammenlignbarhet. Samtidig gjør vi funn om at brukervennligheten for regnskapsinteressenter vil bli redusert. Eksempelvis hevder **Revisor 1** at en overgang til en amortiseringsmodell lett gir arbitrære effekter i resultatrapporteringen, noe som kan være uheldig for målet om dekkende fremstilling av økonomiske realiteter i balansen. Funn viser at ytterligere veiledning eller standardisering av verdsettelsesmetoder vil gi problemer, med tanke på å omfatte bredden og variasjonen i ulike bransjer. Det kan ut fra våre funn tolkes som at behovet for relevans overstiger behovet for pålitelighet, når det kommer til goodwill i regnskapet.

5.1.2. En optimistisk skjønnsutøvelse

Det vi forsøker å besvare i denne delen er om skjønnen til ledelsen blir utøvd optimistisk. IASB antyder at flere skjønnsmessige estimer ikke vil undergrave påliteligheten til regnskapet, fordi det stilles krav til at utøveren bruker et rimelig skjønn, jf. IAS 8 pkt. 33. Vi har klare funn på at ledelsen jevnt over er optimistiske, og ofte handler over-optimistisk. Ledelsen har vansker med å bruke objektive og rimelige forutsetninger i nedskrivingsvurderingene – ”*kontantstrømmer kan bli til kontantdrømmer*”, som **Fagperson** uttrykker. Nyere forskning underbygger også at ledelsen har lett for å bli optimistiske i skjønnsutøvelsen. Enten ved å legge til grunn optimistiske forutsetninger for verdsettelsen, eller ved å inflatere nåværende kontantstrømmer, for å utsette en nedskrivning av goodwill (Li og Sloan, 2017; Killins et al., 2021).

Empiriske funn i studien underbygger at ledelsen har lett for å bli optimistisk i nedskrivingsvurderingene av goodwill, noe som også adresseres som et problem av IASB (DP, 2020, pkt. 3.20 bokstav (a)). Imidlertid er informantene mer tvetydige om at dette er i en forstand som kan karakteriseres som opportuniste. Våre funn illustrer at tendensen til å bli optimistisk ikke er bevisst eller intensjonelt. Ledelsen sin oppgave er gjerne å motivere organisasjonen sin til å prestere og ha best mulig måloppnåelse. Det innebærer at man har troen på virksomheten og at framtidsutsiktene er lyse. **Revisor 1** viste til en metafor om luftspeiling, og når slike illusjoner får fotfeste kan man lett bli villedet. Er tankesettet preget av dette i det daglige er det vanskelig, for ikke å si urealistisk, at man skal kunne løsrive seg fullstendig fra denne typen bias. Ledelsens optimisme er noe som kan forklares ut fra det å være overkonfident, hvor man overvurderer sine egne evner til å utøve skjønn, fastslå sannsynligheter, og overser eller tar ikke inn over seg den usikkerheten som finnes (Bonner, 2008; Busenitz og Barney, 1997). Dette underbygges av **Finanstilsynets** oppfatning om at ledelsens optimisme resulterer i at estimerer ikke blir forventningsrette. Man klarer ikke tildele ulike utfallsscenarier objektivt riktige sannsynlighetsvekter, og får dermed systematisk bias i estimerer. Tidligere litteratur tyder på at individer med høy overkonfidens er assosiert med begrenset rasjonalitet og lavere evne til å utøve et kvalifisert skjønn (Bonner, 2008). Gitt at våre funn om optimisme er et resultat av ledelsen sin overkonfidens, taler dette for at vi ser en effekt som er negativt for skjønnsutøvelsen i nedskrivningstesten.

5.2. Incentiver og mekanismer som påvirker skjønnnet

Denne delen har til hensikt å analysere hva som påvirker og former skjønnnet i nedskrivingsvurderingene i praksis, som er det andre forskningsspørsmålet. I finansiell rapportering gjennomsyrrer skjønnsutøvelse flere sentrale problemstillinger (CF, 2018, pkt. 1.11). Dette er noe vi ser av funn er tilfelle også for nedskrivningstesten av goodwill. Skjønnnet er viktig for å sikre regnskapet sin relevans blant regnskapsbrukere. Samtidig er et skjønn vanskelig å vurdere, det skaper usikkerhet og økt risiko for feilinformasjon i regnskapet.

Videre vil vi med utgangspunkt i interessenteori og prinsipal-agent teori drøfte ulike interessenter sin påvirkning av skjønnsutøvelsen i nedskrivningstesten av goodwill. Interessenteori skal bidra til

at selskaper bedre kan forstå sine omgivelser, og handle konstruktivt ut fra dette (Freeman, 1984). Prinsipal-agent teori vil bidra til å forklare utfordringer som kan oppstå i form av informasjonsasymmetri og interessekonflikt mellom ulike interessenter (Whittred et al., 2004). Som supplement til disse teoriene vil vi trekke inn teorier om beslutningsatferd og psykologiske aspekter til å fasilitere for analysen av våre funn.

5.2.1. Selskapet og ledelsen

Selskapet, representert ved ledelsen og styret, er den sentrale aktøren i analysen vår. Foretaket er rapporteringspliktig og har ansvar for å utarbeide finansiell informasjon, og derav nedskrivningstesting av goodwill. Fra forrige delkapittel har vi at ledelsen sitt tankesett har lett for å bli utsatt for optimistisk bias, ved nedskrivningstesting av goodwill. Videre vil vi diskutere funn og teori som kan bidra til å forklare dette. Bonner (2008) understreker viktigheten av å involvere psykologisk teori når en forsker på regnskapsproblemer som involverer skjønnsutøvelse. Ut fra dette trekker vi inn syn på rasjonell og begrenset rasjonell beslutningsatferd, og i forlengelsen av dette hvordan kognitive tommelfingerregler, heuristikker, har effekt på en skjønnsprosess.

Som vi har sett kan ledelsen blir optimistisk som følge av troen på virksomheten. Samtidig viser funn at skjønnnet kan være mer situasjonsavhengig, og bli påvirket av insentiveffekter. Insentiver til å unngå, utsette eller overdrive en goodwillnedskrivning kan være mange, noe som også underbygges av prinsipal-agent teorien (Filip et al., 2021). I hovedtrekk viser empiri at ledelsens kompensasjon, omdømme og finansieringsvilkår er elementer som kan påvirke nedskrivningstesten. Mellom annet utdyper **Revisor 4** at insentiveffektene forsterkes av ledelsens aksje-opsjonsprogram eller resultatbaserte bonuser. Det antas at ledelsen (agenten) er nyttemaksimerende, og dermed ikke alltid vil handle i eierskapet (prinsipalen) sin interesse, ved at man maksimerer egen velferd fremfor eierne sine (Scott et al., 2020). For å imøtekomme disse utfordringene inngår man gjerne kontrakter om incentivordninger eller innhenter uavhengig tredjeparts vurdering av ledelsens rapporter til aksjonærene. Dette er for å forsikre seg om at ledelsen etterstreber aksjonærene sine mål, og for å redusere mulighetene for *moral hazard* (Whittred et al., 2004). Informantene viser at bonusprogrammer sin form og utstrekning varierer i praksis, og ikke alltid vil en eventuell nedskrivning ha virkning for ledelsen sin kompensasjon. **Revisor 1** påpeker at det er ulike regnskapsstørrelser som kan legges til grunn. For eksempel dersom en EBITDA-størrelse legges

til grunn, vil ikke nedskrivninger ha betydning. Vi ser uansett at det som skal være løsningen på prinsipal-agent problemet, kan gi implikasjoner på andre områder. Når insentiver som skal sikre ledelsen å maksimere profitt for eierne blir for sterke, kan det gi negative bivirkninger for en god skjønnsutøvelse og beste estimat. Både teori og empiriske funn viser at dette kan være uheldig for skjønnsutøvelsen og finansiell rapportering.

Lånevilkår knyttet til finansiering blir trukket frem av informanter som et insentiv som kan påvirke skjønnet i nedskrivningstesten. Det fremheves at det er situasjonsavhengig, og at insentivet blir sterkere når et selskap er presset når det gjelder å møte finansieringsvilkår fra långiverne. En sentral prinsipal-agent relasjon i samband med finansiell rapportering oppstår ved lånekontrakter mellom långiver og selskapsledelsen (Scott og O'Brien, 2020). Låneavtaler bygger på rapporterte regnskapstall, og inneholder typisk et egenkapitalkrav eller tilsvarende. Kommer man i konflikt med dette får det lett følger for den operative driften, ved at det blir vanskeligere å få kapital eller at kapitalkostnadene øker. Dette vil i neste ledd påvirke hvorvidt selskapet når sine vedtatte mål, og igjen ledelsen sin kompensasjon og kanskje også omdømme (Ramanna og Watts, 2012). Våre funn og teori indikerer at det er sterke insentiver til å unngå eller utsette en goodwillnedskrivning, basert på forholdet mellom långiver og selskapet.

Empirien viser at ledelsens rolle tilknyttet investeringsbeslutningen bak en goodwillpost, kan spille inn på skjønnsvurderingene. Som en informant påpeker vil man føle ekstra eierskap til en investeringsbeslutning man selv har vært delaktig i, og dermed strekke seg lenger for å unngå en nedskrivning. Et agentbasert insentiv til å ikke nedskrive er konsekvensene det kan få for omdømme (Masters-Stout et al., 2008). Våre data gir ikke klart uttrykk for at omdømme-relaterte konsekvenser er et insentiv til å unngå nedskrivning. Det kommer derimot tydelig frem funn om at en nedskrivning er en form for innrømmelse av feil, et mislykket oppkjøp, eller at man har betalt en overpris. En tolkning er at det underliggende for en slik atferd er frykten for å bli satt i et dårlig lys og tap av omdømme. Omdømme er ofte positivt korrelert med resultater lederen har oppnådd tidligere, og rekruttering til de mest attraktive topplederstillingene i store selskaper skjer gjerne på grunnlag av tidligere oppnådde resultater som leder (Fallan og Pettersen, 2016). Den iboende motviljen mot nedskrivninger relatert til et oppkjøp man selv har vært delaktig i, er et funn som ligger tett opp mot en ledelsesatferd slik nyklassisk beslutningsteori vil beskrive den, hvor man er nyttemaksimerende

og vurderer konsekvenser ut fra alle alternative løsninger (Neumann og Morgenstern, 1944). I dette perspektivet er det typisk de kortsiktige konsekvensene som er i fokus. Det kan diskuteres hvorvidt dette er rasjonelt. Cheng et al. (2017) viser at en nedskrivning blir oppfattet negativt av kapitalmarkedet på kort sikt, mens på lang sikt blir en nedskrivning av et tidligere oppkjøp faktisk tolket som en positiv hendelse. Ved å bruke skjønnet til å unngå nedskrivning vil man avverge et tap på kort sikt, men samtidig kan de langsiktige konsekvensene bli ytterligere forverret. Det kan tenkes at ledelsen handler i affekt og lar det følelsesmessige ta over, i og med at man kan få et sterkt «eierskap» til en investering man selv har stått bak. Dette er en form verdirasjonelle handlinger, og ikke formålsrasjonelle, som er det som tradisjonelt forbindes med det å være økonomisk rasjonell (Weber, 1971). Ved å la det følelsesmessige ta overhånd vil altså ikke aktørene lenger opptre fullstendig rasjonell, men heller begrenset.

Det er ikke alltid tilfelle at man har insentiver til å utøve et skjønn på en optimistisk måte. Funn taler for at når et selskap har overlevert i en periode, kan det være et påskudd for å ta en nedskrivning, da man ønsker å jevne ut resultater over tid, og redusere eksponeringen man har i balansen i form av goodwill. Tidligere forskning underbygger dette med at lederne kan ha et mål om å unngå overraskende resultatoverskudd, ved å holde det stabilt, for å unngå volatilitet i regnskapet (Giner og Pardo, 2015). Resultatstyring ved å jevne ut overskuddet over tid sammenfaller mye med administrativ atferdsteori om at aktører er begrenset rasjonelle, ettersom man ut fra sitt aspirasjonsnivå søker et resultat man er fornøyd med, som er tilstrekkelig, heller enn å maksimere det (Simon, 1976). Det blir imidlertid ansett for å være en form for regnskapsmanipulasjon, da det er tvilsomt at goodwill mister sin verdi når man er inne i et godt år.

En annen form for resultatstyring og opportunistisk goodwill-rapportering kan forekomme ved skifte av ledelsen, også kjent som big-bath disposisjoner. Funn viser at en nedskrivning har lettere for å bli gjennomført ved et lederskifte. Som en informant spesifiserer, er det lett for en ny ledelse å rydde opp i balansen, for å unngå negative konsekvenser i etterfølgende perioder. Det kan være en naturlig, berettiget, forklaring for hvorfor nedskrivning skjer ved lederskifte. Tidligere forskning støtter dette, og poengterer at opportuniste knyttet til goodwill-nedskrivninger henger sammen med hvor lenge ledelsen har sittet i posisjonen (Ramanna og Watts, 2012; Beatty og Beaver, 2006). Den tidligere ledelsen har gjerne stått for investeringsbeslutningen som var opprinnelsen til goodwill-

verdien, og har gått inn for å forsvare denne, da en nedskrivning blir en form for innrømmelse av en mislykket investering (Masters-Stout et al., 2008). **Finanstilsynet** påpeker at når det er et lederskifte, og det gjøres nedskrivninger, er det gjerne et uttrykk for at det burde blitt gjort for lenge siden. Samtidig er det åpenbart at en ny ledelse kan ha insentiver for å gjøre en nedskrivning når man kan skylde på den tidligere administrasjonen, og at når det først skjer en nedskrivning, kan det også lett bli overdrevet. Man har insentiv til å skrive ned goodwill for å ta ned balanseverdier, og dermed ha mulighet til å vise til forbedret rentabilitet fremover. Ved å forverre resultatet ytterligere ved lederskifte, vil resultater i fremtiden se tilsvarende bedre ut, og man skaper gjerne et forsterket inntrykk av at man har «snudd skuta». Dette er en form for manipulering av regnskapet, men vi får signaler i data om at det sjeldent blir slått ned på i forbindelse med nedskrivninger av goodwill.

Et interessant signal i våre data er at regnskapsprodusentene sitt kompetansenivå har påvirkning på skjønnsutøvelsen. I natur av det prinsippbaserte IFRS-regelverket får skjønsmessige vurderinger en mer sentral plass, noe som krever god kompetanse og regnskapsfaglig ballast (Baksaas og Stenheim, 2015a). Utarbeidelse av estimatene krever at man har god kunnskap om regelverket og teknikker innenfor verdsettelse (Pettersen og Plenborg, 2010). Det stilles altså krav til regnskapsprodusentenes kompetanse for å få en god regnskapsrapportering i et prinsippbasert regime. Samtidig viser informantene at en god praktisk forståelse av regelverket, og tekniske ferdigheter, gir muligheter til å bruke skjønnsrommet for å tilpasse og organisere regnskapsrapporteringen på en gunstig måte – uten at det nødvendigvis er lovstridig. Søket etter en optimal tilpasning kan karakteriseres som nyttemaksimering slik vi kjenner i nyklassisk økonomisk beslutningsteori (Neumann og Morgenstern, 1944). Til sammenligning innrømmer en informant at det faglige nivået internt i selskapet er noe lavt, og at utarbeidelse av nedskrivningstesten skjer under samråd med revisor. Dette tyder lite på mål om en maksimerende tilpasning, men mer om å tilfredsstillende et gitt aspirasjonsnivå i tråd med administrativ teori (Simon, 1976). Den aktuelle informanten gav uttrykk for at man hadde god margin til bokførte verdier, noe som kan tolkes som at agent-relaterte insentiver til å ta en mer strategisk inngang til nedskrivningstesten, er svake eller ikke-eksisterende (Whittred et al., 2004). Som nevnt finner vi at man under IFRS nærmest kan få det resultatet eller den løsningen man selv ønsker så lenge det er grundig argumentert og fundert. Det at ulike tilpasninger og regnskapsmessige løsninger i praksis aksepteres kan ha sine problematiske sider også. Det kan gå på akkord med kvalitetskravet om sammenlignbare

regnskaper (Mamelund, 2008). Dessuten kan en lett havne i en gråson mot opportuniste og risikere å komme i konflikt med de grunnleggende prinsippene for finansiell rapportering.

Ved perfekt rasjonalitet vil aktørene vurdere alle alternativer og tilhørende konsekvenser, for å tilpasse seg regelverket på den måten som gir høyest forventet nytte, slik nyklassisk teori forutsetter (Neumann og Morgenstern, 1944). Empirien gir imidlertid inntrykk av at det ikke alltid er slik. Flere av regnskapsprodusentene har etablerte rutiner, prosedyrer eller følger en bransjepraksis for nedskrivningstesting av goodwill. Informanten **Selskap 3** beskriver at de bruker en mal som ble tilsendt av revisor, ved utarbeidelse av nedskrivningstesten. Dette er en type atferd som forklares best ved teorien om «administrative man» (Simon, 1976). Ut fra begrensede alternativer og informasjon velger man en tilfredsstillende, «god nok» løsning, i dette tilfelle en løsning som innfrir formalitetene i regelverket gjennom en standardisert mal. Dette kan forklares av at skjønnet styres av mentale snarveier og tommelfingerregler, i dette tilfellet tilgjengelighetsheuristikken (Kahneman og Tversky, 1974). Man tar det som er lettest tilgjengelig i minnet, da dette er effektivt og ofte formålstjenlig. Dette innebærer imidlertid ikke å være fullstendig rasjonell, da man ikke lenger tar med i vurderingen alle alternativer og tilknyttede konsekvenser. I mange tilfeller er det hensiktsmessig, men det kan også føre til noen arbitrære virkninger, da man ikke tar hensyn til all informasjon. Dersom omstendighetene eller omgivelsene til selskapet brått skulle endre seg, og man ikke klarer å fange opp disse signalene, kan en slik skjevhet resultere i en svak skjønnsutøvelse i nedskrivningstesten av goodwill.

5.2.2. Øvrige interessenter

Vi har nå analysert hvilke insentiver og mekanismer som kan påvirke ledelsens skjønnsutøvelse. Videre vil øvrige interessenters interaksjon med regnskapsprodusentene sin nedskrivningstest diskuteres, da med vekt på revisorer, myndighetene og investor. Revisor har i interessentperspektivet en del hensyn å balansere, som i praksis kan lede til problemer. Oppdragsgiver sine interesser skal ivaretas, samtidig som man ikke går på akkord med forventningen om å være samfunnets tillitsperson, hvor myndigheter, kapitalmarkeder og et samlet næringsliv sine interesser inngår (Lindberg, 2018).

I en prinsipal-agent setting er revisors rolle å redusere informasjonsrisiko, informasjonsasymmetrien mellom ledelsen og eierne, ved å verifisere finansielle rapportering (Eilifsen et al., 2014; Varici, 2013). Vi finner i studien at revisjonen er viktig i nedskrivningstesten, for å utfordre, balansere, og i mange tilfeller dempe skjønnet til den optimistiske ledelsen. Det blir presisert at å grundig vurdere om forutsetninger og matematiske sammenhenger er rimelige, er viktig. Dette for å ivareta profesjonens plikter og rennommé, som **Revisor 5** poengterer. Ved kritikk av rettidigheten i nedskrivningstesten under IAS 36, påpeker IASB at revisorer og regulatorer er best egnet til å adressere dette problemet (DP, 2020, pkt. N26). Dette standpunktet underbygges av informantene i empirien vår, som erkjenner at det er revisors jobb å få rettidige nedskrivninger. Videre diskuteres noen funn som vil belyse dette forholdet. Informantene gir uttrykk for at nedskrivningstesten av goodwill er blant de mest risikofylte og utfordrende delene av revisjonen, riktignok avhengig om goodwill utgjør en betydelig del av balansen eller ikke. Revisjon i seg selv er ingen garanti for at regnskapet blir avlagt uten feil (Gjesdal, 2003). Kompleksitetsnivået er gjerne høyt, og preget av ledelsens subjektive vurderinger, for eksempel ved estimering av kontantstrømmer, vekstrate og diskonteringsrente (Avallone og Quagli, 2015).

Det poengteres av informanter at det ikke finnes noen fasit i verdiestimatene, og regnskapsavlegger sin dokumentasjon og argumentasjon kan være vanskelig å overprøve for revisor. Som **Revisor 2** påpeker, har revisor egentlig dårligere forutsetninger enn selskapet for nedskrivingsvurderingene. Det er nevnt at revisors oppgave er å redusere informasjonsasymmetrien, men vi tolker ut fra data at revisor kan ha utfordringer med dette selv. På grunn av prinsipal-agent relaterte motiver kan selskapet forsøke å utnytte informasjonsfordeler man har ovenfor revisor på en opportunistisk måte (Opstad, 2020). For å utdype med et eksempel fra data unnlot et selskap å informere om en tapt kunde til revisor, som var medregnet i kontantstrømmene, og som sannsynligvis ville medført nedskrivning om revisor ble informert. Året etter var den tapte kunden erstattet med en ny, og dermed unngikk man også nedskrivning i neste rapporteringsperiode. Dette er et problem som kan relateres til en informasjonsasymmetri i form av skjult informasjon – *adverse selection* (Collier, 2012). Det kan være mange bakenforliggende årsaker til dette, men forskning viser til at selskapet kan unnlate å gi ut dårlig nyheter som kan påvirke den finansielle rapporteringen, på grunn av kredittvurdering og krav i lånevilkår (Ahn et al., 2019).

Revisors oppgave er å motvirke overoptimisme i usikre estimater som involverer mye skjønn, noe funn viser kan være en utfordrende oppgave i praksis, da det er vanskelig å verifisere. Ved virkelig verdi opererer man gjerne med pålitelighetsintervaller, og ifølge Mamelund (2008) er intervallet størst ved mellom annet goodwill-estimatet i nedskrivingsvurderingene. Dette innebærer at det er vanskelig å anslå om et estimat på gjenvinnbart beløp for en KGE er bedre enn et annet, eller om det er utenfor utfallsintervallet av pålitelige estimater. I våre data går det frem at det er vanskeligere å konkludere om et goodwill-estimat sammenlignet med øvrige eiendeler. Det blir understreket av en informant, som uttrykker at en kan bedømme om man er i den optimistiske enden av skalaen eller ikke, og at man kan være uenig, men at det er vanskelig å definitivt hevde at et estimat er feil. Dette underbygger også indikasjonene vi får om at nedskrivinger noen ganger skjer for lenge etter at den underliggende økonomiske hendelsen inntraff.

Asymmetrisk informasjon mellom revisor og klient kan altså føre til manglende nedskrivinger, eller at tapet «skyves» fremover i tid. Som informantene også fremhever, vil det at selskapene kan dokumentere arbeidsdeling i nedskrivingsprosessen, hvor utarbeidelse og godkjenning separeres, styrke informasjonstilliten for revisors del. Dette er ikke bare ved at manglende informasjonsgrunnlag kan gjøre det vanskelig å komme til en konklusjon. Funn tyder på at når revisor blir matet med informasjon fra selskapet, vil det alltid være en risiko for å bli lurt. Spesielt er potensialet for feil stort i situasjoner der revisors uavhengighet ikke forblir intakt, typisk som følge av at man blir for aktiv med rådgivning hos en klient. Dette underbygger viktigheten av at revisor tillegger eksternt dokumentert informasjon størst vekt (Husabø og Mikalsen, 2011).

Myndighetene som en interessent er representert ved Finanstilsynet. Empiri viser at Finanstilsynet har ett sterkt og økende fokus på nedskrivningstesten av goodwill. Søkelyset rettes i stor grad mot skjønnsutøvelsen, det vi si om den er rimelig og grundig dokumentert. Ifølge tidligere forskning vil land med høy håndhevelse kunne begrense ledelsens optimistiske skjønn i nedskrivningstesten (Filip et al., 2021). Det kommer frem i våre data at enkelte regnskapsprodusenter har problemer med å dokumentere opp skjønnsutøvelsen, og forutsetninger som er brukt. Dette tyder på at det er strenge krav til dokumentasjon, og at det er en aktiv regulering fra myndighetshold. Tatt i betraktning Finanstilsynet sitt sterke fokus på at skjønnnet er rimelig og forankret i eksterne data,

tyder dette på at det er en viktig mekanisme som motvirker urimelige forutsetninger, og bidrar til at standardens intensjon etterleves.

Nåværende og potensielle investorer er som interessentgruppe definert som primærbrukere av regnskap av IASB (CF, 2018, pkt. 1.5). Hensikten med finansiell rapportering er å gi informasjon som bidrar til investor kan ta velinformerte beslutninger (CF, 2018, pkt. 1.2). Investorer og analytikere vil alltid ha sine egne analyser og modeller for verdsettelse i tillegg til selskapet sin rapportering, som grunnlag for beslutninger. Regnskapsbrukerperspektivet i våre data hevder det er viktig å ikke undertrykke tallenes tale i en investeringsbeslutning, og å vurdere tall og ledelsen som en helhet. I visse tilfeller vil ledelsen kunne ha en utstråling og karisma som gir en positiv bias til regnskapsbrukernes verdivurderinger. Dette underbygges av tidligere forskning, som viser at karismatiske ledere kan påvirke kapitaltilgangen til virksomheten, ved å gjøre selskapet til et mer attraktivt investeringsobjekt (Flyn og Straw, 2004). Dette er et uttrykk for et prinsipal-agent problem, hvor informasjonen er misvisende i forhold til realiteten, i form av *adverse selection* (Scott et al., 2020). På denne måten vil man kunne få et misvisende bilde av den finansielle stillingen. Med andre ord kan den utenforstående investor få inntrykk av at ledelsens prestasjon er bedre enn hva den reelt sett er. Tillit fra kapitallytende investorer er en viktig forutsetning for ledelsen. Følgelig ønsker man ikke å havne i en situasjon der tilliten slår sprekker, som følge av at skjønnsmessige disposisjoner har blitt utnyttet på en opportunistisk eller over-optimistisk måte. Ifølge **Selskap 4**, er det faktum at selskapet følges tett av mange analytikere og investorer noe man er bevisst over. Den tette oppfølgingen fra disse aktørene skjerper selskapets mål om å etterleve standarder. Dette er noe som stemmer overens med interessentkonseptet (Freeman, 1984).

5.3. Gjenspeiler noteopplysningene skjønnsmessige vurderinger?

Vi har i de tidligere seksjonene analysert hvordan skjønnnet til ledelsen utøves, og hva som påvirker det, ved nedskrivningstesting av goodwill. Her har vi til hensikt å analysere hvordan skjønnnet og vurderingene som ledelsen legger til grunn i nedskrivningstesten, blir reflektert i noteinformasjonen i årsregnskapet. Diskusjonen vil berammes av interessentteori og agent-teori som kan bidra til å belyse og forklare funn på dette området. Teorigrunnlaget i det konseptuelle rammeverket vil også

bidra i drøftingen vår. Ulike interessentgrupper har ikke nødvendigvis sammenfallende mål eller bruksområder for den finansielle rapporteringen, som vi skal se nærmere på.

Gjennom studien vår finner vi klare indikasjoner på at det er et stort forbedringspotensial i noteinformasjonen knyttet til nedskrivningstesting av goodwill. **Revisor 2**, blant flere, påpeker at ut fra dagens opplysningsnivå vil man ha problemer med å gjøre selvstendige vurderinger av selskapenes finansielle stilling. Videre har flere informanter presisert at usikkerheten i skjønnsvurderingene knyttet til en goodwill-post i regnskapet bør oppveies ved utfyllende noteopplysninger om sentrale vurderinger, skjønn, og forutsetninger som er tatt. I det konseptuelle rammeverket til IFRS kommer det frem at effektiv informasjon i noter skal bidra til å styrke blant annet relevans, sammenlignbarhet og forståeligheten av regnskapet (CF, 2018, pkt. 7.2). Informantene opplever imidlertid utfordringer knyttet finansiell rapportering av goodwill-verdier, og i hvilken grad dette sikrer pålitelig og sammenlignbar informasjon. Det blir fremhevet at det blir for generelt, og for lite detaljer om tanker og meninger, og dermed vanskelig for brukerne å sette seg inn i vurderingen. Dette støttes i tidligere forskning, hvor Carvalho et al. (2016) finner at notene knyttet til nedskrivningstesten ofte er en reproduksjon av de obligatoriske kravene i standarden, og at informasjonen fort blir generell. På den andre siden gir noen av de børsnoterte selskapene i studien uttrykk for at det er en prioritet å gi god informasjon i noter, hvor man er opptatt av å gi detaljer og forklaringer. Samlet sett tyder funnene på at informasjonsnivået er svært varierende, og ofte er opplysningsnivået for lavt.

Kvaliteten i et regnskap er avhengig av hvordan informasjon formidles i noter til årsrapporten. Med utgangspunkt i Freeman's (1984) interessentteori kan en legge til grunn at organisasjoner rapporterer økonomisk informasjon med hensikt om å tilfredsstillere interessentenes informasjonsbehov. Vi ser fra våre data at det ofte rettes kritikk mot mangelfull, for generell og irrelevant informasjon, først og fremst representert ved revisorer og Finanstilsynet. Dette tyder på at det i virkeligheten er lite samsvar mellom interessentteori, og selskapene sin evne i praksis til å dekke brukerne sitt informasjonsbehov. En informant poengterer at nedskrivningstesten skal kunne bli rekonstruert basert på den informasjonen som blir gitt i noteverket, men at i realiteten er det ofte vanskelig. Riktignok påpeker Bernhoft et al. (2018) at formålet med noteverket ikke nødvendigvis er at en regnskapsbruker skal kunne gjenskape nedskrivningstesten, men at man skal

forstå hva ledelsen har tenkt og gjort. Det er derfor en ulik oppfatning av hvor detaljert noteverket skal være, men våre funn og tidligere forskning tyder på at det er ofte generelle og lite beskrivende opplysninger som kommer frem (Andreicovici et al., 2020).

En sentral årsak til dette kan forklares ved funnet om at en del opplysninger relatert til nedskrivningstesten oppleves sensitive for selskapet. Har opplysninger potensial til å kunne utnyttes av andre, eller på noen måte skade selskapet, blir selskapene ekstra forsiktige med informasjonsdelingen (Kabir et al., 2020). En nedskrivningstest baserer seg i stor grad på en verdsettelse av virksomheten, eller deler av den, og tilhørende forutsetninger om forventet avkastningskrav, markedsutvikling, med videre. Fra store børsnoterte foretak er det en bekymring om at slik informasjon kan gi en uheldig «guiding» av markedet (Husebø og Mikalsen, 2011). Noe vi merker oss ved informanter ved selskapene er at det fra høyere hold kan bli lagt bånd på informasjonsdelingen. Eksempelvis ved at konsernledelse gir uttrykk for at man ikke trenger å gi for mye informasjon, med mindre det eksplisitt kreves. Riktignok er det ingen unntak i standarden som tilsier at man kan unngå å gi noteopplysninger av konkurransemessig hensyn (Agdesteen, 2015). I data ser vi at etablerte bransjepraksiser på sett og vis kan være en årsak til at goodwill-notene er lite informative. Har man allerede en innarbeidet og akseptert praksis om at det blir gjort på en bestemt måte i bransjen, kan organisasjonene oppleve et press om å ikke bryte med det etablerte, eller skille seg ut. På sett og vis hensyntas bransjen og konkurrenter sin interesse av selskapet, fremfor andre interessenter.

Finanstilsynet og Selskap 1 finner ting å utsette ved selve standarden. Hovedsakelig går dette på at den kunne blitt mer spesifikk og tydelig, og hatt et overordnet krav om å gi mer helhetlig informasjon, slik enkelte nyere standarder har. Ellers er det lite innvendinger til standarden blant informanter, som heller retter søkelys mot etterlevelsen av den. Det blir tatt til orde for at det er krevende å utarbeide et IFRS-regnskap, og å legge tilstrekkelig ressurser i utarbeidelse av alle delene av rapporteringen. Svak etterlevelse kan også skyldes manglende kunnskap om standarden eller det konseptuelle rammeverket. Rammeverket legger til rette for at standarder skal ha notekrav som gir enhetene fleksibilitet til å rapportere relevant informasjon, i kombinasjon med noen krav som skal sikre sammenlignbarhet og konsistens (CF, 2018, pkt. 7.4). Det ligger implisitt i en slik fleksibilitet at noe skjønn kreves når det gjelder omfanget av noteopplysninger man skal utarbeide.

Med bakgrunn i funn kan det virke som at regnskapsprodusenter kan utnytte denne friheten noe, og ta den enkleste løsningen, gjerne når tiden er knapp og man må gjøre prioriteringer. Vi ser at selskapene kan ha agent-relaterte insentiv som kommer i konflikt med standardsetters mål (Opstad, 2020). Som følge av at privat informasjon ikke blir delt i markedet, vil markedseffisiensen kunne svekkes.

IAS 36 har et krav om at det skal utarbeides en sensitivitetsanalyse, så lenge en endring i en viktig forutsetning innenfor et *mulighetsrom* ville ha ført til at enheten ville ha havnet i en nedskrivingssituasjon, jf. IAS 36 pkt. 134 bokstav (f). Hva som legges i begrepet mulighetsrom er ikke definert, og vil være farget av et skjønn. Funn i studien, og tidligere forskning, tyder på at sensitivitetsanalyser er informasjon som ville ha vært interessant og relevant for eksterne regnskapsbrukere (Agdesteen, 2015; Hartwig, 2015). Vi observerer imidlertid at når selskaper har gode marginer på gjenvinnbart beløp målt mot bokførte verdier, har man lett for å unnlate å gi informasjon i form av sensitivitetsanalyser. Ved å utelate sensitivitetsanalyser ser vi en mulig interessekonflikt mellom regnskapsbrukerne og produsentene. Regnskapsbrukerne (prinsippal i dette tilfellet) kan ikke observere regnskapsprodusentens handlinger og har ikke tilgang til den samme informasjonen, som kan relateres til *moral hazard* (Scott og O'Brien, 2020). Som følge av insentiver, kan selskapene utnytte den skjønnsmessige vurderingen i opplysningskravet om sensitiviteter, i sin favør. Som vi har sett av funn er nedskrivningstesten allerede en ressurskrevende prosess, og en eventuell sensitivitetsanalyse forsterker dette ytterligere. Selskapene kan derfor utnytte informasjonsfordelen, og det at regnskapsbrukerne ikke kan observere deres handlinger, ved å omgå utarbeidelse av sensitivitetsanalyse for å redusere arbeidsmengde, eller for å prioritere andre oppgaver.

5.3.1. Regnskapsbrukernes interesse for notene

Ved kommunisering av finansiell informasjon har enhetene mange hensyn å balansere hos interessenter. De børsnoterte selskapene i vår studie fronter tilsynelatende en grunnleggende holdning om å gi leserne og brukerne av årsrapporten detaljert og god informasjon i noter. Brukergruppene som blir eksplisitt nevnt er aksjonærer, analytikere og interne i selskapet. Likevel blir noteinformasjonen om verdi-testing av goodwill ofte utsatt for kritikk, særlig fra revisorer og finanstillsynet, noe både våre funn og øvrig litteratur bekrefter (Husebø og Nikolaisen, 2011). En

mulig forklaring i empiri bygger på at etterspørselen og interessen for denne informasjonen er begrenset blant de primære brukerne av regnskapet. Det kan komme av at investorer har mer tro på egenutviklet informasjon enn ledelsens finansielle rapporter, i risikovurderinger og for å ta informerte beslutninger (Scott og O'Brien, 2020).

Organisasjonen må imidlertid være klar over hvilke innvirkninger deres beslutning har på de viktigste interessentgruppene (Freeman og Reed, 1999). Det innebærer at selskapet sine handlinger formes av behov og ønsker interessentene har. Empiriske funn antyder at notene blir lite brukt av eksterne regnskapsbrukere. Fra de børsnoterte selskapene får vi mellom annet spesifikke signal om at noteopplysningene vedrørende goodwill ikke er det som opptar leserne mest – det er sjeldent eller aldri noe de får spørsmål om. At selskapene opplever etterspørselen og interessen for denne informasjonen som lav, kan føre til at det ikke vektlegges i rapporteringen. Dette kan underbygges med tidligere forskning som gjør funn på at det er en lav prosentandel som faktisk oppfyller notekravene rundt goodwill, og tilhørende nedskrivningstest, i det europeiske kapitalmarkedet (Davelle og Rizzato, 2012; Gros og Koch, 2018). En kan hevde en viss korrelasjon mellom informasjonstilbud og etterspørsel.

Funn tyder på at det er et skille i opplysningsnivået ut ifra om selskapene gjør en nedskrivning eller ikke. Viljen til å gi utfyllende forklaringer og informasjon er gjerne større ved realisert goodwill-nedskrivning. Dette kan tolkes som at interessentene til selskapet sitt informasjonsbehov øker i slike tilfeller, og for å imøtekomme den økte etterspørselen gir selskapet ekstra opplysninger. Funn taler for at selskapene kanskje har et behov for å forklare omstendigheten for en nedskrivning mer inngående, for å ivareta tilliten til eierne, kapitalyttere og øvrige interessenter (Freeman, 1984). Dersom kommunikasjonen av årsakene som resulterte goodwill-nedskrivningen ikke er verifiserbar, vil dette kunne gi en negativ reaksjon i kapitalmarkedet (Knauer og Wöhrmann, 2016). Noen informanter underbygger dette med at selskapene i sin kommunikasjon, kan forsøke å tåkelegge eller bortforklare de reelle årsakene til en nedskrivning. Det kan være lettere å begrunne en nedskrivning med eksterne forhold, fremfor interne forhold knyttet til den operative driften, i forsøk på å dempe effekten av en negativ hendelse. I disse tilfellene kan informasjonsdelingen nesten bli unødvendig stor. I lys av prinsipal-agent teorien ser vi at dette kan skape informasjonsasymmetri ved *adverse selection* (Opstad, 2020). En form for selektiv og opportunistisk informasjonsflyt fra

ledelsen kan skape en «mismatch», eller asymmetri, mellom informasjonen ulike parter besitter. I praksis kan tildekking av vesentlig informasjon, generell informasjon, eller «oversvømmelse» av irrelevant informasjon, være noe som hemmer muligheten for å løse informasjonsasymmetri i kapitalmarkedet (Andreicovici et al., 2020).

Empiri foreslår en mulig årsak til at interessen for finansiell informasjon er begrenset. Dette er at notene kan være krevende å forstå, og at kompetansenivået blant de eksterne regnskapsbrukerne ikke er tilstrekkelig. Som følge av at informasjonen kan være uoversiktlig og overveldende, kan følgene bli at man tar beslutninger på feil grunnlag (Hellman et al., 2018). Årsregnskapet er gjerne i en teknisk og faglig språkdrakt, og den generelle informasjonen kan ofte virke stor. Dersom overveldende informasjonsdeling og faglig sjargong gjør at årsrapportene blir mindre brukervennlige, kan man jo stille spørsmål om dette er god informasjon. En informant tar til orde for at en mer folkelig språkdrakt og fokus på å gi vesentlig informasjon, vil kunne gi større brukervennlighet. Gjennom dette vil den finansielle informasjonen kunne bli mer tilgjengelig og enklere kunne brukes av «mannen i gata», og interessenter uten høyere utdanning, for å ta informerte beslutninger.

6. Avslutning

Som vi innledet oppgaven med er goodwill en regnskapsmessig konstruksjon som er kjerne til en rekke dilemmaer og diskusjoner i internasjonal regnskapsregulering. Introduisering av nedskrivningstesten var et paradigmeskifte inn regnskapsbehandling av goodwill. Det var et steg mot mer virkelige verdier i regnskapet, samtidig som det åpnet for utstrakt skjønnsutøvelse i rapporteringen. Dette ledet oss inn på hovedproblemstillingen vi har forsøkt å belyse gjennom utredningen, og som vi nå skal gi en konklusjon på:

”Hvordan påvirker skjønnsutøvelse i nedskrivningstesten av goodwill i norske børsnoterte foretak etter IAS 36?”

Videre i avslutningen konkluderer vi først ut fra de tre forskningsspørsmålene, før vi gir en endelig konklusjon på oppgavens problemstilling:

1. *Hvordan utøves skjønnen?*
2. *Hva påvirker skjønnen?*
3. *Hvordan gjenspeiler noteinformasjonen de skjønnsmessige vurderingene?*

6.1. Hvordan utøves skjønnen?

Empiriske funn i studien viser at det er et vidt mulighetsrom for skjønn i nedskrivningstesten av goodwill etter IAS 36, hvor skjønnen gjennomsyrrer sentrale deler av prosessen. Ved å kjenne den praktiske bruken av standarden og mulighetene der, kan man nærmest få det resultatet man selv ønsker. Enkelte informanter taler for at det foreligger et mer innskrenket skjønn, med mindre fleksibilitet og valgmuligheter, noe som kan forklares av etablerte rutiner eller prosedyrer internt i selskapet eller bransjen. Den prinsippbaserte reguleringen vi ser i dag er hensiktsmessig, på bakgrunn av bredden av bransjedimensjoner og variabiliteter, og en større grad av standardisering ville lett kommet i konflikt med kvalitetskravet relevans i regnskapet. Funn i denne oppgaven underbygger at behovet for relevans overstiger behovet for pålitelighet, når det kommer til goodwill i regnskapet.

Ulempen med en regulering som beror mye på subjektive vurderinger og estimer, er at skjønnsutøvelsen setter store krav til regnskapsprodusentene, og at den dessuten kan utnyttes

opportunistisk. Det er tydelig at ledelsen ofte kan ha vansker med å holde seg nøytrale og bruke forventningsrette estimater. Skjønnnet vil da kunne bli dratt i en optimistisk retning. Det er ikke nødvendigvis en bevisst handling, men kan komme i natur av den posisjonen man har, hvor man skal strekke seg etter virksomhetens mål og prestere best mulig. Når nedskrivingsvurderingene preges av optimisme, svekkes aktørenes rasjonalitet, noe som gir systematisk bias og er negativt for en god skjønnsutøvelse.

6.2. Hva påvirker skjønnet?

Gjennom studien vår finner vi flere interessante momenter som bidrar til å forklare hva som påvirker et skjønn i nedskrivningstesten. De som utarbeider det er ofte utsatt for prinsipal-agent relaterte insentiver, og vi finner at til mer presset et selskap er finansielt, til sterkere kan insentiveffektene slå inn. Spesielt viktig synes insentiver knyttet til kapitaltilgang og -kostnader, og ledelsens avlønnings- og bonusprogram, når ledelsen skal vurdere nedskrivinger. I tillegg finner vi at hvilken grad ledelsen har vært delaktig eller har eierskap i oppkjøpet, som er gjenstand for nedskrivningstesten, har innvirkning på hvor langt man er villig til å strekke seg for å unngå en nedskrivning. Disse motivene og insitamentene vil kunne svekke ledelsens rasjonalitet, ved at man ikke tar høyde for alle mulige risikoer og konsekvenser, noe som kan fremprovosere en urimelig skjønnsutøvelse i nedskrivningstesten.

Funn i studien viser en del mekanismer som motvirker det optimistiske skjønnet. En instans som skal dempe de skjønnsmessige vurderingene til ledelsen, er revisjon. Samtidig har revisor en informasjonsulempe ovenfor selskapet, det er vanskelig å verifisere goodwill-verdien, og kravet til kompetanse er høyt. Som en konsekvens av dette vil ikke revisor alltid klare å identifisere verdifall, noe som kan resultere i en treghet eller et fravær av nedskrivinger. Det at regnskapsprodusentene gjennom prosessen tar hensyn til interessenter sine mål, og ikke utelukkende lar seg styre av egen interesse og vinning, vil kunne bidra til å balansere skjønnsvurderingene og dempe optimisme. Data tyder på at sterke incentivordninger kan føre til at man opptrer med skylapper, og fortrenger eksterne interessenters målsetninger. Det er i disse tilfellene vi ser at prinsipal-agent problemene skinner gjennom i praksis, hvor man enten handler umoralsk eller holder tilbake informasjon, ved å utnytte det ikke-observerbare skjønnet.

6.3. Hvordan gjenspeiler noteinformasjonen de skjønsmessige vurderingene?

Ut fra empiri og analyse ser vi at opplysninger som gis i noter i praksis er en balansegang hvor mange interessenthensyn skal ivaretas, sett fra regnskapsprodusentens perspektiv. Dette inkluderer standardsettere sine krav til noteinformasjon, regnskapsprodusentene sine ressursallokering, eksterne interessenter sitt informasjonsbehov og sensitiv informasjon som kan svekke konkurransekraft. Ut fra hvordan selskapet vektlegger de ulike interessentene sine mål, blir den endelige rapporteringen et resultat av disse.

Informasjonsnivået i noter om nedskrivingsvurderinger varierer mye, og er avhengig av om det er gjennomført goodwill-nedskrivning eller ikke. Når nedskrivning ikke er innregnet finner vi at opplysninger gjerne er preget av å være generelle og sjekklisterpreget, og at brukerne vanskelig er i stand til å forstå vurderingene. Empiri i studien taler for at ved innregnet nedskrivning er viljen til å gi informative opplysninger bedre, men da at informasjonen fort tåkelegges og bortforklares.

Vi avdekker hovedsakelig to forhold som forklarer hvorfor notene kan bli kritikkverdige. Begge disse bygger på at standarden gir noe fleksibilitet og lar det være opp til skjønn å bestemme omfanget av opplysninger i en del tilfeller. Det mest fremtredende elementet er konkurransesensitivitet, ved at en del opplysninger knyttet til en nedskrivningstest er direkte knyttet til verdsettelsen av hele eller deler av virksomheten, som foretakene er forsiktige med å dele. Det andre er at informasjonen er brukt og etterspurt i varierende grad av eksterne regnskapsbrukere. Som følge av at produsentene opplever liten interesse for informasjon om nedskrivningstesten, kan det bli lett å velge den enkleste løsningen og legge mindre vekt på denne informasjonen. Eventuelt kan det være vissheten om konkurrenter som en interessent, som kanskje er nettopp det som fører til tilbakehold av opplysninger? Konklusjonen ut fra empiri og diskusjon blir at skjønsmessige vurderinger i praksis gjenspeiles lite i noteinformasjonen.

6.4. Konklusjon

Vi har til nå i avslutningen konkludert på hver av forskningsspørsmålene, før vi videre gir en samlet konklusjon på oppgavens problemstilling: ”*Hvordan påvirker skjønnsutøvelse nedskrivningstesten av goodwill i IAS 36 blant norske børsnoterte foretak?*”.

Denne studien viser at skjønnsutøvelsen har en sentral og sterk påvirkning på nedskrivningstesten av goodwill. I tråd med intensjonen til et prinsippbasert regelverk, som IAS 36 er, blir det åpnet for et mulighetsrom for skjønn, noe som er viktig for å få en regnskapsrapportering som er i tråd med kvalitetskrav til regnskapet. Utfordringen er at vurderingene bygger mye på å se inn i fremtiden og anslå eiendeler uten observerbare markedsverdier. Skjønnen som dette medfører gir rapporteringsfrihet, hvor regnskapsprodusentene har lett for å bli for optimistiske i vurderingene sine, som følge av troen på selskapet og insentiveffekter. En konsekvens av dette, som vi ser av funn, er at ledelsens skjønnsutøvelse kan gi nedskrivningstesten svekket evne til å fange opp verdifall. Ved mye skjønn i finansiell rapportering forsterkes behovet for tredjeparts vurdering og håndhevelse fra regulatorisk hold, da vi finner at revisorer og finanstilsynet er viktige for å sikre at produsentenes skjønn er rimelig og i tråd med grunnleggende prinsipper. IFRS gir mye fleksibilitet i noteopplysninger for å gi produsenten mulighet for å dele privat informasjon, men funn viser at det i praksis er en utfordring å få selskaper til å være transparente og gi regnskapsbrukerne god nok noteinformasjon. Konklusjonen blir at skjønnen påvirker nedskrivningstesten sterkt og at det stiller store krav til alle interessentene. Skjønnen blir på sett og vis et nødvendig onde, i hvert fall så lenge fraværet av regnskapsutarbeidelse i effisiente og ideelle markeder vedvarer (Scott, 2015).

6.5. Begrensninger ved oppgaven

Vi har tidligere presentert styrker og svakheter i metodekapittelet. Likevel vil vi her legge frem de mest aktuelle begrensninger med denne utredningen. Vi har gjennomført 12 lange intervjuer som resulterte i et stort datamateriale. Grunnet mye data og begrenset tid til å bearbeide materialet, ble de funn vi anså som de mest relevante, valgt ut. Som følge av dette kan noen av intervjuobjektene ha fått større plass enn andre, som kan ha ført til ubalanse i fremstillingen av empirien. En annen begrensning er at tyngden blant informanter er revisorer. Dersom utvalget blant ulike informantgrupper hadde vært mer jevnfordelt, kunne det ledet til en annen konklusjon. Vi valgte å modifisere

intervjuguidene ut ifra de ulike utvalgsgruppene. Det at vi ikke ha brukt en universell intervjuguide, kan ha påvirket svarene vi har fått fra informantene. Dersom vi hadde utarbeidet en felles intervjuguide, ville vi kunne ha sikret oss mer sammenlignbare data.

6.6. Forslag til videre forskning

Denne masteroppgaven bidrar med innsikt i hvordan skjønnsutøvelsen påvirker nedskrivningstesten av goodwill etter IAS 36. Til grunn for utredningen foreligger et stort empirisk grunnlag, som kan være relevant og aktuelt også for andre forskningsprosjekt. Gjennom studien finner i hovedsak to områder som det kunne vært interessant å gjennomføre lignende studier på.

Intervjuobjektene våre gir signaler om at skjønnsutøvelsen ikke bare er stor ved nedskrivningstesting av goodwill, men og i oppkjøpsanalyser og allokering av goodwill knyttet til dette. Det blir tatt til orde for at hvordan oppkjøpsanalysen utformes, kan være mer utslagsgivende for senere nedskrivninger, enn hva den senere nedskrivningstesten faktisk er. Blant annet får vi inntrykk av at det er ulike regeltolkninger knyttet til inndeling og allokering av goodwill til ulike KGEer. Oppkjøpsanalysen, hvordan goodwill allokeres til KGEer, og følgene det kan få for senere tester for verdifall, er noe som kunne vært interessant å undersøke videre.

I høringsutkastet til IASB var det en diskusjon om hvorvidt det er mulig å forbedre og effektivisere noteinformasjonen rundt goodwill (DP, 2020, Seksjon 2). Et moment som blir tatt opp er behovet for noteopplysninger om prestasjonen til et oppkjøp i etterfølgende perioder. Det kunne vært interessant å undersøke hvilke implikasjoner et slikt krav kunne gitt for regnskapsprodusentene, og om det i det hele ville latt seg gjøre i praksis.

Det finnes svært mye kvantitativ forskningslitteratur internasjonalt innenfor temaet goodwill. Det kunne vært interessant å gjennomføre lignende studier på en norsk kontekst, for å se om det finnes trender, korrelasjoner og sammenhenger mellom goodwill-nedskrivninger og selskapers lånekostnader, lederavlønning, ledelsen fartstid og eventuelle lederskifter. Dette for å se om en slik undersøkelse kan underbygge eller avkrefte våre kvalitative data.

7. Litteraturliste

- AbuGhazaleh, N. M., Al-Hares, O. M. & Roberts, C. (2011). Accounting Discretion in Goodwill Impairments: UK Evidence. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 22(3), 165-204. <https://doi.org/10.1111/j.1467-646X.2011.01049.x>
- Agdesteen, Ø. (2015). Praktisk veiledning: Nedskrivinger etter IAS 36. *Revisjon og Regnskap*, utg. (2), 39-52. <https://www.revregn.no/asset/pdf/2015/2-39-52.pdf>
- Ahn, M., Bonsall, S. B. & Buskirk, A. V. (2019). Do managers withhold bad news from credit rating agencies? *Review of Accounting Studies*, 24(3), 972–1021. <https://doi.org/10.1007/s11142-019-09496-x>
- Andreicovici, I., Jeny, A. & Lui, D. (2020). Disclosure Transparency and Disagreement Among Economic Agent: The case of Goodwill Impairment. *The European Accounting Review*, 29(1), 1-26. <https://doi.org/10.1080/09638180.2019.1677259>
- Avallone, F. & Quagli, A. (2015). Insight into the variables used to manage the goodwill impairment test under IAS 36. *Advances in Accounting*, 31(1), 107-114. <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2015.03.011>
- Baksaas, K. M. & Stenheim, T. (2015a). Prinsippbaserte versus regelbaserte regnskapsstandarder. *Praktisk økonomi Og Finans*, 31(1), 80–94. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2871-2015-01-08>
- Baksaas, K. M. & Stenheim, T. (2015b). *Regnskapsteori*. Cappelen Damm Akademisk.
- Beatty, A. & Weber, J. (2006). Accounting Discretion in Fair Value Estimates: An Examination of SFAS 142 Goodwill Impairments. *Journal of Accounting Research*, 44(2), 257-288. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2006.00200.x>

- Beisland, L. A. & Heskestad, T. (2016). Regnskapsføring av goodwill: En sammenligning av GRS og IFRS. *Praktisk økonomi og Finans*, 32(2), 216-227.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-2871-2016-02-10>
- Bens, D. A., Heltzer, W. & Segal, B. (2011). The Information Content of Goodwill Impairment and SFAS 142. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 26(3), 527-555.
<https://doi.org/10.1177/0148558X11401551>
- Bernhoft, A.-C., Kvitte, S. S. & Røsok, K. O. (2018). *IFRS i Norge: en håndbok* (8. utg.). Fagbokforlaget.
- Bonner, S. E. (2008). *Judgment and decision making in accounting*. Pearson Prentice Hall.
- Busentiz, L. W. & Barney, J. B. (1997). Differences between entrepreneurs and managers in large organizations: Biases and heuristics in strategic decision-making. *Journal of Business venturing*, 12(1), 9-30. [https://doi.org/10.1016/S0883-9026\(96\)00003-1](https://doi.org/10.1016/S0883-9026(96)00003-1)
- Canibano, L. Garcia-Ayuso, M. & Sanchez, P. (2000). Accounting for Intangibles. A Literature Review. *Journal of Accounting Literature*, 19(1), 102-130.
<https://ssrn.com/abstract=479701>
- Carvalho, C., Rodrigues, A. M. & Ferreira, C. (2016). Goodwill and Mandatory Disclosures Compliance: A Critical Review of the Literature. *Australian Accounting Review*, 26(4), 376-389. <https://doi.org/10.1111/auar.12129>
- Chen, V. Y. S., Keung, E. C. & Lin, I.-M. (2019). Disclosure of fair value measurement in goodwill impairment test and audit fees. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 15(3). <https://doi.org/10.1016/j.jcae.2019.100160>
- Cheng, Y., Peterson, D. & Sherill, K. (2017). Admitting mistakes pays: the long term impact of goodwill impairment write-offs on stock prices. *Journal of Economics and Finance*, 41(2), 311-329. <https://doi.org/10.1007/s12197-015-9349-z>

- Collier, P. M. (2012). *Accounting for managers: Interpreting accounting information for decision-making* (4. utg.). Wiley.
- Conceptual Framework (CF). (2018). Conceptual Framework for Financial Reporting. *IFRS Foundation Publications Department*.
- Devalle, A. & Rizzato, F. (2012). The quality of Mandatory Disclosure: the impairment of goodwill. An Empirical Analysis of European Listed Companies. *Procedia Economics and Finance*, 2, 101-108. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(12\)00069-X](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(12)00069-X)
- Dicksee, L. R. & Tillyard, F. (1906). *Goodwill and Its Treatment in Accounts*. Gee & Company.
- Donaldson, T. & Preston, L. (1995). The Stakeholder Theory of The Corporation – Concepts, Evidence, and Implications. *The Academy of Management Review*, 20(1), 65-91. <https://doi.org/10.5465/AMR.1995.9503271992>
- Douma, S. & Schreuder, H. (2017). *Economic approaches to organizations* (6. utg.). Pearson Education.
- Dyckman, T. R. & Zeff, S. A. (1984). Two Decades of the Journal of Accounting Research. *Journal of Accounting Research*, 22(1), 225–297. <https://doi.org/10.2307/2490710>
- Eilifsen, A., Messier, W. F. JR., Glover, S. M., & Prawitt, D. F. (2014). *Auditing & assurance services* (3. utg.). McGraw-Hill.
- Ernst & Young. (2011). *IFRS i Norge: Tema- og bransjeartikler* (6. utg.). Ernst & Young.
- Fallan, L., & Pettersen, J. I. (2016). *Bedriftsøkonomiske atferdsteorier: Endrede perspektiver på atferd, koordinering og organisering*. Fagbokforlaget.

- Filip, A., Lobo, G. J. & Paugam, L. (2021). Managerial discretion to delay the recognition of goodwill impairment: The role of enforcement. *Journal of Business Finance & Accounting*, 48(1-2), 36-69. <https://doi.org/10.1111/jbfa.12501>
- Finanstilsynet. (2017). *Kontroll med finansiell rapportering: Nedskrivningsvurderinger etter IAS 36 Verdifall på eiendeler*. Hentet den 27. april 2021 fra: <https://www.finanstilsynet.no/contentassets/02047e51b51640d0ae4f9a5c3320f152/nedskrivningsvurderinger etter ias 36 oppsummering.pdf>
- Finanstilsynet. (2020, 23. juni). *Om Finanstilsynet*. <https://www.finanstilsynet.no/om-finanstilsynet/>
- Flynn, F. J & Straw, B. M. (2004). Lend me your wallets: the effect of charismatic leadership on external support for an organization. *Strategic Management Journal*, 25(4), 309-330. <https://doi.org/10.1002/smj.377>
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: a stakeholder approach*. Pitman.
- Freeman, E. D. & Reed, D. L. (1999). Aksjonærer og interessenter – et nytt perspektiv på styring av foretak (J. Rygge, Overs.). *Magma*. (Opprinnelig utgitt 1983). <https://www.magma.no/aksjonærer-og-interessenter-et-nytt-perspektiv-paa-styring-av-foretak>
- Gaétan, B. (2019). *A Postmodern Accounting Theory: An Institutional Approach*. Emerald Publishing Limited.
- Giner, B. & Pardo, F. (2015). How Ethical are Managers' Goodwill Impairment Decisions in Spanish-Listed Firms? *Journal of Business Ethics*, 132(1), 21-40. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2303-8>
- Gjesdal, F. (2003). Resultatkvallitet anno 2003. *Praktisk økonomi og finans*, 19(1), 51–67. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2871-2003-01-07>

- Gros, M. & Koch, S. (2018). Goodwill impairment test disclosures under IAS 36: Compliance and disclosure quality, disclosure determinants, and the role of enforcement. *Corporate ownership & Control*, 16(1-1), 145-167. <http://doi.org/10.22495/cocv16i1c1art4>
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget.
- Hartwig, F. (2015). Swedish and Dutch listed companies' compliance with IAS 36 paragraph 134. *International Journal of Disclosure and Governance*, 12(1), 78-105. <https://doi.org/10.1057/jdg.2013.33>
- Hellman, N., Carenys, J. & Gutierrez, S. M. (2018). Introducing More IFRS Principles of Disclosure – Will the Poor Disclosers Improve? *Accounting in Europe*, 15(2), 242-321. [10.1080/17449480.2018.1476772](https://doi.org/10.1080/17449480.2018.1476772)
- Heum, I. (2014). Skjønn: Perspektiver på skjønnsutøvelse i NAV. Gyldendal Akademisk.
- Husebø, T. & Mikalsen, D. M. (2011). IAS 36 Verdifall på eiendeler: Dokumentasjon og noteopplysninger. *Revisjon og Regnskap*, utg. (3), 24-32. <https://www.revregn.no/asset/pdf/2011/3-24-32.pdf>
- IFRS Foundation. (2020). Discussion Paper (DP): Business Combination – Disclosures, Goodwill and Impairment. *IASB*. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/goodwill-and-impairment/goodwill-and-impairment-dp-march-2020.pdf>
- IFRS Foundation. (2021). *Who we are*. <https://www.ifrs.org/about-us/who-we-are/>
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2004). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. Abstrakt Forlag.

- Johnsen, A. (2005). God regnskapsskikk i jubileumsåret. *Revisjon og Regnskap, utg. (9)*.
<https://www.revregn.no/i/2005/9/revisjon-07-jubileum-5>
- Kabir, H., Su, L. & Rahman, A. (2020). Firm life cycle and the disclosure of estimates and judgments in goodwill impairment tests: Evidence from Australia. *Journal of Contemporary Accounting & Economics, 16(3)*.
<https://doi.org/10.1016/j.jcae.2020.100207>
- Kahneman, D. & Tversky, A. (1974). Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases. *Science (American Association for the advancement of Science), 185(4157), 1124-1131*.
<https://doi.org/10.1126/science.185.4157.1124>
- Kam, V. (1990). *Accounting theory* (2. utg.). Wiley.
- Killins R, Ngo, T. & Wang, H. (2021). Goodwill impairment and CEO overconfidence. *Journal of Behavioral and Experimental Finance, 29*. <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2021.100459>
- Kinserdal, H. (2019). Nytt konseptuelt rammeverk fra IASB. *Magma, 54-64*.
<https://www.magma.no/nytt-konseptuelt-rammeverk-fra-iasb>
- Kirkebøen, G. (2007). *Skjevheter i fagfolks skjønn: hvordan kan beslutningstaking forbedres* (Concept-rapport, nr. 17, kap. 9, 174-199). Samfunns- og Næringslivsforsikring.
- Knauer, T. & Wöhrmann, A. (2016). Market Reaction to Goodwill Impairment. *The European Accounting Review, 25(3), 421-449*. <https://doi.org/10.1080/09638180.2015.1042888>
- Khokan, Md. B. & Taher, M. A. (2017). Regime change in the accounting for goodwill: Goodwill write-offs and the value relevance of older goodwill. *International Journal of Accounting and Information Management, 25(1), 43-69*. <https://doi.org/10.1108/IJAIM-02-2016-0018>

- Kristoffersen, T. (2019). *Finansregnskapet: Sentrale måleproblemer*. NTNU Handelshøyskolen.
- Kvifte, S. S. (2004). Regnskapsføring av virksomhetsoverdragelser. *Magma*.
<https://www.magma.no/regnskapsfoering-av-virksomhetsoverdragelser>
- Kvifte, S. S. & Johnsen, A. (2008). *Konseptuelle rammeverk for regnskap* (2. utg.). Den Norske Revisorforening.
- Laplume, A. O., Songpar, K. & Litz, R. A. (2008). Stakeholder Theory: Reviewing a Theory That Moves Us. *Journal of Management*, 34(6), 1152-1189.
<https://doi.org/10.1177/0149206308324322>
- Li, K. & Sloan, R. G. (2017). Has goodwill accounting gone bad? *Review of Accounting Studies*, 22(2), 964-1003. <https://doi.org/10.1007/s11142-017-9401-7>
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.
- Lindberg, T.-M. (2018). Starten på en kjedereaksjon. *Revisjon og Regnskap, utg. (3)*.
<https://www.revregn.no/i/2018/3/rr03-2018-5>
- Lukka, K. & Vinnari, E. (2014). Domain theory and method theory in management accounting research. *Accounting, Auditing, & Accountability*, 27(8), 1308–1338.
<https://doi.org/10.1108/AAAJ-03-2013-1265>
- Mamelund, E. (2008). Profesjonell skjønnsutøvelse knyttet til virkelig verdi og andre usikre regnskapestimater I IFRS. *Praktisk økonomi og Finans*, 25(2), 43-52.
<https://www.idunn.no/pof/2008/02/profesjonell-skjonnsutovelse-knyttet-til-virkelig-verdi-og-andre-usikre-reg>
- March, J. G. (1994). *A primer on decision making: how decisions happen*. The Free Press.

- Mason, J. (2002). *Qualitative researching* (2. utg.). Sage.
- Masters-Stout, B., Costigan, M. L. & Lovata, L. M. (2008). Goodwill impairments and chief executive officer tenure. *Critical Perspectives on Accounting*, 19(8), 1370-1383.
<https://doi.org/10.1016/j.cpa.2007.04.002>
- Meeks, G. & Amel-Zadeh, A. (2020). *Accounting for M&A: Uses and Abuses of Accounting in Monitoring and Promoting Merger*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780429326103>
- Mehmetoglu, M. (2004). *Kvalitativ metode for merkantile fag*. Fagbokforlaget
- Neumann, J. V. & Morgenstern, O. (1944). *Theory of games and economic behavior*. Princeton University Press.
- Nyeng, F. (2017). *Hva annet er også sant?: en innføring i vitenskapsfilosofi*. Fagbokforlaget.
- Opstad, L. (2020). *Økonomistyring i offentlig sektor* (3. utg.). Gyldendal.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods* (2. utg.). Sage.
- Pettersen, C. & Plenborg, T. (2010). How Do Firms Implement Impairment Tests of Goodwill? *Abacus*, 46(4), 419-446. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6281.2010.00326.x>
- Ramanna, K. (2008). The implications of unverifiable fair-value accounting: Evidence from the political economy of goodwill accounting. *Journal of Accounting & Economics*, 45(2), 253-281. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2007.11.006>
- Ramanna, K. & Watts, R. L. (2012). Evidence on the use of unverifiable estimates in required goodwill impairment. *Review of Accounting Studies*, 17(4), 749-780.
<https://doi.org/10.1007/s11142-012-9188-5>

- Riahi-Belkaoui, A. (2004). *Accounting theory* (5. utg.). Thomson learning.
- Ringdal, K. (2018). Enhet og mangfold: *Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (4. utg.). Fagbokforlaget.
- Schatt, A., Doukakis, L., Bessieux-Ollier, C. & Walliser, E. (2016). Do goodwill impairment by European Firms Provide Useful Information to Investors? *Accounting in Europe*, 13(3), 307-327. <https://doi.org/10.1080/17449480.2016.1254348>
- Schwencke, H. R., Haugen, D. O., Baksaas, K. M., Stenheim, T. & Avlesen-Østli, E. (2017). *Årsregnskapet i teori og praksis 2016* (18. utg.). Gyldendal akademisk.
- Scott, W. R. (2015). *Financial Accounting Theory* (7.utg.). Pearson.
- Scott, W. R. & O'Brien, C. P. (2020). *Financial Accounting Theory* (8.utg.). Pearson.
- Sellhorn, T. (2004). *Goodwill impairment: an empirical investigation of write-offs under SFAS 142*. Vol. Band 70. Peter Lang.
- Shalev, R., Zhang I. X., & Zhang, Y. (2013). CEO Compensation and Fair Value Accounting: Evidence from Purchase Price Allocation. *Journal of Accounting Research*, 51(4), 819–854. <https://doi.org/10.1111/1475-679X.12015>
- Shapiro, B. P. (1997). Objectivity, relativism, and truth in external financial reporting: What's really at stake in the disputes? *Accounting, Organizations and Society*, 22(2), 165-185. [https://doi.org/10.1016/S0361-3682\(96\)00017-7](https://doi.org/10.1016/S0361-3682(96)00017-7)
- Simon, H. A. (1959). Theory of Decision-Making in Economics and Behavioral Science. *The American Economic Review*, 49(3), 253-280. <https://www.jstor.org/stable/1809901>

- Simon, H. A. (1976). *Administrative Behavior: a study of Decision-Making Processes in Administrative Organization* (3. utg.). The Free Press.
- Stenheim, T. (2008a). Egenutviklet goodwill et regnskapsmessig problem. *Magma*.
<https://www.magma.no/egenutviklet-goodwill-et-regnskapsmessig-problembarn>
- Stenheim, T. (2008b). Virkelig verdi – et utfordrende måleattributt. *Magma*.
<https://www.magma.no/virkelig-verdi-et-utfordrende-maaleattributt>
- Stenheim, T. (2009). Regnskapsmessig behandling av goodwill. *Magma*.
<https://www.magma.no/regnskapsmessig-behandling-av-goodwill>
- Stenheim, T. & Blakstad, L. (2007). Regnskapsregulering – offentlig regulering eller markedsløsning. *Magma*. <https://www.magma.no/regnskapsregulering-offentlig-regulering-eller-markedsloesning>
- Varici, I. (2013). The Relationship between Information Asymmetry and the Quality of Audit: An empirical study in Istanbul Stock Exchange. *International Business Research*, 6(10), 132-140. <https://doi.org/10.5539/ibr.v6n10p132>
- Wang, H. (2010). Factor analysis of corporate environmental responsibility. *Environment, Development and Sustainability*, 12(4), 481-490. <https://doi.org/10.1007/s10668-009-9206-3>
- Watts, R. L. (2003). Conservatism in accounting part I: Explanations and implications. *Accounting Horizons*, 17(3), 207-221. <https://doi.org/10.2308/acch.2003.17.3.207>
- Weber, M. (1971). *Makt og byråkrati: essays om politikk og klasse, samfunnsforskning og verdier* (Vol. S30). Gyldendal.

Wen, H. & Moehrl, S. R. (2016). Accounting for goodwill: An academic literature review and analysis to inform the debate. *Research in Accounting Regulation*, 28(1), 11–21. <https://doi.org/10.1016/j.racreg.2016.03.002>

West, B. P. (2003). *Professionalism and Accounting Rules* (vol.2). Routledge.

Whittred, G., Zimmer, I., Taylor, S. & Wells, P. (2004). *Financial accounting: incentive effects and economic consequences* (6. utg.). Thomson.

Zikmund, W. G., Babin, B. J., Carr, J. C. & Griffin, M. (2013). *Business research methods* (9. utg.). South-Western Cengage learning.

8. Appendiks

Appendiks A – Godkjennelse av NSD

21.5.2021

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Nedskrivning av goodwill

Referansenummer

722359

Registrert

01.02.2021 av Alexander Lundekvam Hansen - alexalha@stud.ntnu.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for økonomi (ØK) / NTNU Handelshøyskolen

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Per Ståle Knardal, per.s.knardal@ntnu.no, tlf. 97891882

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Alexander Lundekvam Hansen, alexalha@stud.ntnu.no, tlf. 91240042

Prosjektperiode

01.01.2021 - 30.09.2021

Status

09.02.2021 - Vurdert

Vurdering (1)

09.02.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 09.02.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

Det er obligatorisk for studenter å dele meldeskjemaet med prosjektansvarlig (veileder). Det gjøres ved å trykke på "Del prosjekt" i øvre venstre hjørne av meldeskjemaet.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å

melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. For du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fyll-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 30.09.2021

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekræftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lenger enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Appendiks B - Informasjonsskriv

Forespørsel om deltakelse på intervju til masteravhandling

Vi er i øyeblikket mastergradsstudenter ved NTNU Handelshøyskolen i Trondheim, som holder på med masteravhandlingen *Egenskap og revisjon*. Dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse innebærer for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke forståelse av hvordan kjønnssutøvelsen påvirker nedskrivningstesten av goodwill blant norske børsnoterte foretak etter FRS. Det vil derfor være interessant å gjennomføre en analyse av hvordan kjønnnet blir utøvd, hva som påvirker kjønnnet og hvordan informasjonen gjenspeiler de kjønnsmessige vurderingene som er blitt lagt til grunn. Vi er ikke ute etter selskaps spesifikke informasjon, men deres subjektive tanker og meninger rundt agens regelverk knyttet til IAS 36, og hvordan det åpner opp for kjønn.

Metode

Metoden for prosjektet er kvalitativ, og datainnsamlingsstrategien vil være intervju og dokumentanalyse av årsrapporter. Intervjuet vil vare ca. 30-45 minutter, og blir tatt opp på lyd bånd, ved samtykke. Tid og sted blir enige om sammen på forhånd, dersom dere er villige til å delta. På grunn av omstendighetene med Covid-19 vil vi gjennomføre intervju digitalt.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi skal gjennomføre en undersøkelse av børsnoterte selskaper som innehar egenkaposten goodwill. Som ledd i dette ønsker vi å hente data gjennom intervjuet personer som kan gi oss en innsikt i problemstillingene i praksis. Derfor søker deg som informant til å bidra med data til undersøkelsen vår.

Frivillig å delta

Deltakelsen ved et intervju er frivillig. Dersom du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Alle opplysningene om deg vil bli anonymisert og opplysningene som blir hentet behandles konfidensielt og samsvarer med personvernsregelverket. Dette betyr at det ikke skal kunne spores tilbake til deg eller konsekvenser for deg som deltaker, og vi behandler opplysningene om deg basert på ditt samtykke.

Personvern

Navn og beskjap vil bli erstattet med en enkelt bokstav, som lagres på en egen avnliste adskilt fra øvrige data. Opplysningene om deg vil bli transkribert, og transkripsjonene settes etter eksaminasjon, 30. september 2021.

Dine rettigheter

Såfremt du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og

- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Prosjektet vårt er godkjent, og blir veiledet av Per Ståle Knardal, førsteamanuensis ved Handelshøyskolen. Epost: [redacted]

Vi har meldt inn prosjektet vårt til Personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste AS (NSD).

Dersom det oppstår spørsmål i forhold til forespørselen eller intervjuet vil det være mulig å henvende seg til Alexander Lundekvam Hansen (tlf: [redacted], epost: [redacted]) eller Anders Veum (tlf: [redacted], epost: [redacted]).

Appendiks C

Vi kommer her til å presentere intervjuguidene for alle utvalgsgruppene våre som er brukt under intervjuene. Disse ble presentert i følgende rekkefølge: Revisorer, Regnskapsprodusent, Regnskapsbruker, Finstilsynet, og Fagperson.

Revisorer:

Intervjuguide

Vi er to studenter ved NTNU handelshøyskolen som skal skrive en masteravhandling dette semesteret. Oppgaven er en avslutning på vår mastergrad i regnskap og revisjon, og tar for seg regnskapsposten goodwill og problemstillinger knyttet til dette. Dette intervjuet blir gjennomført som ett ledd i arbeidet vårt med dette prosjektet. Vi tar personvernet og datasikkerheten på alvor. Alle innsamlede data vil oppbevares utenfor rekkevidden til uvedkommende i tråd med NTNUs krav til datalagring, og slettes ved prosjektets utløp. Vi følger Norsk Senter For Forskningsdata (NSD) sine retningslinjer for databehandling, og du må signere en samtykkeerklæring for at vi skal kunne ta opp og behandle data fra dette intervjuet i vår oppgave.

Vi presiserer at alle datakilder vil bli fullstendig anonymisert i oppgaven. Du har også angrerett, og kan trekke din deltakelse eller kreve å få deler av intervjuet slettet i etterkant. Før vi setter i gang trenger vi en muntlig bekreftelse på at du godtar lydopptak av intervjuet og at vi anvender innsamlede data i vår oppgave.

Del 1 - Introduksjonsspørsmål

- Hvor lenge har du arbeidet innenfor revisjon?
- Møter du ofte på selskaper med goodwill?
- Hva er din erfaring og opplevelse med goodwill?

Del 2 - Nøkkelspørsmål

Skjønnsutøvelsen og insentiver til ledelsen

- Hva tenker du angående skjønnsutøvelsen IAS 36 åpner for når selskapets ledelse skal ta stilling til nedskrivning av goodwill?
- Burde den ha blitt mer standardisert, slik at det er mindre rom for subjektive meninger?
- Har du opplevd forsøk på opportunistisk bruk av goodwill-posten?
- Historisk sett har nedskrivning av goodwill hatt en tendens til å bli utsatt og gjennomført for lenge etter at verdifallet inntraff. Hvilket inntrykk har du av rettidigheten/effektiviteten av nedskrivninger?
- Gir dagens regulering motiver til å allokere mest mulig av kjøpesum til goodwill? Grunnet sparte framtidige avskrivninger knyttet til øvrige identifiserte eiendeler ved oppkjøpet.
- Hva er din oppfatning av graden av optimisme hos norske ledere, sammenlignet med andre land, når det kommer til nedskrivning av goodwill?

Revisor – klient forholdet

- Har du vært i dialog med klienten når det har vært snakk om en nedskrivning? I så fall, hvordan var dynamikken mellom deg og selskapet?
- Ledelsen sine vurderinger kan påvirkes av ulike motiver og egeninteresse, hvordan vil du si dette skinner gjennom i praksis?
- Har du opplevd press fra klienten i samband med dette?
- Har du opplevd at du vil skrive ned goodwill, men at selskapet motargumenterte dette?

Noteopplysninger

- Hvordan føler du at nedskrivningstesten blir reflektert i noteinformasjon til årsregnskapet?
- Dersom det foreligger en nedskrivning, føler du at det blir gitt klar nok informasjon rundt hva som forårsaker dette til eksterne brukere?
- Har du opplevd at selskapet har prøvd å holde tilbake opplysninger av konkurransemessige hensyn?
- Mener du at noteinformasjonen rundt goodwill burde ha blitt mer informativ?
- Burde det ha blitt gitt mer noteopplysninger rundt prestasjoner av oppkjøp i etterfølgende perioder?

Del 3 - Avslutning

- Sett at du var i posisjon til å endre på regelverket. Er det noen umiddelbare endringer du ville gjort?
- Til slutt, har du noe på hjertet som du føler er usagt?

Regnskapsprodusent:

Intervjuguide

Vi er to studenter ved NTNU handelshøyskolen som skal skrive en masteravhandling dette semesteret. Oppgaven er en avslutning på vår mastergrad i regnskap og revisjon, og tar for seg dagens reguleringer rundt goodwill og tilhørende nedskrivningstest. Dette intervjuet blir gjennomført som ett ledd i arbeidet vårt med dette prosjektet. Vi tar personvernet og datasikkerheten på alvor. Alle innsamlede data vil oppbevares utenfor rekkevidden til uvedkommende i tråd med NTNUs krav til datalagring, og slettes ved prosjektets utløp. Vi følger Norsk Senter For Forskningsdata (NSD) sine retningslinjer for databehandling, og du må signere en samtykkeerklæring for at vi skal kunne ta opp og behandle data fra dette intervjuet i vår oppgave.

Vi presiserer at alle datakilder vil bli fullstendig anonymisert i oppgaven. Du har også angrerett, og kan trekke din deltakelse eller kreve å få deler av intervjuet slettet i etterkant. Før vi setter i gang trenger vi en muntlig bekreftelse på at du godtar lydopptak av intervjuet og at vi anvender innsamlede data i vår oppgave.

Del 1 – Introduksjonsspørsmål

- Hvor lenge har du jobbet innenfor bransjen?
- Hva er din erfaring og opplevelse med goodwill?

Del 2 – Nøkkelspørsmål

Skjønnsutøvelsen

- Hva tenker du angående skjønnsutøvelsen dagens reguleringer i IAS 36 åpner opp for?
- Hvordan tenker du at reglene åpner opp for fleksibilitet og ulike tilpasninger i praksis?
- Hva mener du at er den/de største utfordringene knyttet til den årlige nedskrivningstesten?
- Mener du at regnskapsposten goodwill har en nytteverdi?
- Burde regelverket blitt mer standardisert, slik at det blir mindre rom for subjektive meninger?
- Er du for at det skal gjeninnføres amortisering (løpende avskrivning) av goodwill?
  - Eller en "indicator-only"-tilnærming, slik det er ved fysiske eiendeler?
- Mener du at nedskrivningstesten er for kompleks og/eller kostbart, og at denne burde blitt effektivisert?
- Hva tenker du om prosessen rundt identifisering og allokering til ulike KGE (kontantgenerende enheter)?
- Hvordan føler du at revisor utøver sin rolle under prosessen med nedskrivningstesten?

Noteinformasjon

- Hva tenker du angående notekravene i forhold til nedskrivningstesten?
- Hvilket inntrykk har du av informasjonsbehovet rundt nedskrivningstesten, blant eksterne brukere?
- Hva mener du at er de viktigste momentene som bør bli opplyst om i notene rundt goodwill, og tilhørende nedskrivningstest?
- Mener du at noteopplysningene som blir gitt rundt goodwill burde ha blitt mer informativ?
- IASB har lagt frem i høringsutkastet at det burde blitt gitt mer opplysninger rundt prestasjoner av oppkjøp i etterfølgende perioder. Hvilke tanker har du rundt dette?

Del 3 – Avslutning

- Sett at du var i posisjon til å endre på regelverket. Er det noen umiddelbare endringer du ville gjort?
- Til slutt, har du noe på hjertet som du føler er usagt?

Regnskapsbruker:

Intervjuguide

Vil du som student ved NTNU Handelshøyskolen som skal skrive en masteravhandling dette semesteret. Oppgaven er en avslutning på ditt år mastergrad i regnskap og revisjon, og tar for seg regnskapsposten goodwill og problemstillinger knyttet til dette. Dette intervjuet blir gjennomført som ett ledd i arbeidet vårt med dette prosjektet. Vi er personvernet og datasikkerheten på alvor. Alle innsamlede data vil oppbevares utenfor rekkevidden til vedkommende i tråd med NTNUs krav til datalagring, og gis lettes ved prosjektets utløp. Vi følger Norsk Senter for Forskningsdata (NSD) sine retningslinjer for databehandling, og du må signere en samtykkeerklæring for å få tilgang til å behandle data fra dette intervjuet i vår oppgave.

Vi presiserer at alle data kilder vil bli fullstendig anonymisert i oppgaven. Du har også rett til å trekke inn i deltakelse eller kreve å få deler av intervjuet slettet etterkant. Før vi setter i gang trenger vi en muntlig bekreftelse på at du godtar å delta i intervjuet og at vi anvender innsamlede data i vår oppgave.

Del 1 - Introduksjon

- Hvor lenge har du jobbet innenfor forvaltning/analytiker?
- Hva er din erfaring og opplevelse med goodwill?

Del 2 - Skjønnsutøvelsen og ansentiver til ledelsen

- Hva tenker dere angående skjønnsutøvelsen og agensreguleringer åpner for når ledelsen bør noterte selskap skal ta stilling til nedskrivning av goodwill?
  - Hvordan hensyntas omfanget av skjønn knyttet til nedskrivning av goodwill i deres vurderinger?
- Har regnskapsposten goodwill en høy verdi når det gjelder arbeidsbeslutninger, eller ser dere vekke fra denne posten?
- Hva har reglene / type reguleringer i forbindelse med selskaper med mye regnskapsført goodwill?
- Burde regelverket bli mer standardisert, slik at det er mindre rom for subjektive meninger?
- Er det for det skal gjennføres en mortisering (løpende avskrivning) av goodwill?
  - ved en "indicator-only" tilnærming og forenklet bruksverdi-beregning?
- Føler du at bør noterte selskap utnytter reguleringene deres i favor? Med tanke på at de kan skjule verdifall i regnskapet?
- Hvilket inntrykk har du av effektiviteten i nedskrivninger?
  - Føler du at revisorer og finansinsynet bidrar til en høy og effektiv rapportering?
- Hva har størst betydning når det gjelder å ta en beslutning? Om det har blitt gjort en nedskrivning eller beløpet er blitt i nedskrevet?
- Hva er din oppfatning av graden av optimisme hos norske ledere, sammenlignet med andre land, når det kommer til nedskrivning av goodwill?

Del 3 - Noteopplysninger

- Bruker dere aktivt notene når dere tar beslutninger?
- Hvordan føler du at nedskrivningstesten blir reflektert i noteinformasjon til årsregnskapet?
- Dersom det foreligger en nedskrivning, føler du at det blir gitt klar nok informasjon rundt hva som forårsaker dette til eksterne brukere?
- Har du opplevd at selskapet har prøvd å holde tilbake opplysninger av konkurransemessige hensyn?
- Mener du at noteinformasjonen rundt goodwill burde ha blitt mer informativ?
- Burde det ha blitt gitt mer noteopplysninger rundt prestasjoner av oppkjøp i etterfølgende perioder?

Del 4 - Avslutning

- Sett at du var i posisjon til å endre på regelverket. Er det noen umiddelbare endringer du ville gjort?
- Til slutt, har du noe på hjertet som du føler er usagt?

Finanstilsynet:

Intervjuguide

Vi er to studenter ved NTNU handelshøyskolen som skal skrive en masteravhandling dette semesteret. Oppgaven er en avslutning på vår mastergrad i regnskap og revisjon, og tar for seg regnskapsposten goodwill og problemstillinger knyttet til dette. Dette intervjuet blir gjennomført som ett ledd i arbeidet vårt med dette prosjektet. Vi tar personvernet og datasikkerheten på alvor. Alle innsamlede data vil oppbevares utenfor rekkevidden til uvedkommende i tråd med NTNUs krav til datalagring, og slettes ved prosjektets utløp. Vi følger Norsk Senter For Forskningsdata (NSD) sine retningslinjer for databehandling, og du må signere en samtykkeerklæring for at vi skal kunne ta opp og behandle data fra dette intervjuet i vår oppgave.

Vi presiserer at alle datakilder vil bli fullstendig anonymisert i oppgaven. Du har også angrerett, og kan trekke din deltakelse eller kreve å få deler av intervjuet slettet i etterkant. Før vi setter i gang trenger vi en muntlig bekreftelse på at du godtar lydopptak av intervjuet og at vi anvender innsamlede data i vår oppgave.

Del 1 - Introduksjonsspørsmål

- Hvor lenge har du arbeidet innenfor revisjon/tilsyn?
- Møter du ofte på selskaper med goodwill?
- Hva er din erfaring og opplevelse med goodwill?

Del 2 - Nøkkelspørsmål

Skjønnsutøvelsen og insentiver til ledelsen

- Hva tenker du angående skjønnsutøvelsen IAS 36 åpner for når selskapets ledelse skal ta stilling til nedskrivning av goodwill?
- Burde reglene blitt mer standardisert, slik at det er mindre rom for subjektive meninger?
- Har du opplevd forsøk på opportunistisk bruk av goodwill-posten?
- Historisk sett har nedskrivning av goodwill hatt en tendens til å bli utsatt og gjennomført for lenge etter at verdifallet inntraff. Hvilket inntrykk har du av rettigheten/effektiviteten av nedskrivninger?
- Gir dagens regulering motiver til å allokere mest mulig av kjøpesum til goodwill? Grunnet sparte framtidige avskrivninger knyttet til øvrige identifiserte eiendeler ved oppkjøpet.
- Hva er din oppfatning av graden av optimisme hos norske ledere, sammenlignet med andre land, når det kommer til nedskrivning av goodwill?

Finanstilsynets rolle

- Hvordan utøver finanstilsynet sin rolle med å sikre konsistent og rettmessig etterlevelse av IAS 36 blant norske børsnoterte foretak?
- Blir det arbeidet mot mest mulig homogen anvendelse av standarden i Norge?
- Hvilken framgangsmåte nyttes ved kontroll av nedskrivingsvurderingene i regnskapet?
  - Brukes en "Revisor"-tilnærming eller annen metode?
  - Funksjon som en rådgivende instans eller mer bestemmende/dømmende?
- Når det blir avdekket feil ved kontroll, hvor det er manglende nedskrivning, hvordan er dialog-/kommunikasjonskanalene? (mot selskapsledelse, eller ansvarlig revisor?)
  - Oppstår det uenigheter, eller diskusjoner?
  - Føler du at egeninteressen/motiver skinner gjennom i praksis?

Noteopplysninger

- Hvordan føler du at nedskrivningstesten og tilhørende forutsetninger blir reflektert i noteinformasjon til årsregnskapet?
- Dersom det foreligger en nedskrivning, føler du at det blir gitt klar nok informasjon rundt hva som forårsaker dette til eksterne brukere?
- Har du opplevd at selskapet har prøvd å holde tilbake opplysninger av konkurransemessige hensyn?
- Mener du at noteinformasjonen rundt goodwill burde ha blitt mer informativ?
- Burde det ha blitt gitt mer noteopplysninger rundt prestasjoner av oppkjøp i etterfølgende perioder?

Del 3 - Avslutning

- Sett at du var i posisjon til å endre på regelverket. Er det noen umiddelbare endringer du ville gjort?
- Til slutt, har du noe på hjertet som du føler er usagt?

Fagperson:

Intervjuguide

Vi er i studententer ved NTNU Handelshøyskolen som skal skrive en masteravhandling dette semesteret. Oppgaven er en avslutning på vår mastergrad i regnskap og revisjon, og er for seg selv regnskapsposten goodwill og problemstillinger knyttet til dette. Dette intervjuet blir gjennomført som et tildelt arbeid i vårt med dette prosjektet. Vi er personvernet og datasikkerheten på alvor. Alle innsamlede data vil oppbevares utenfor rekkevidden til vedkommende i rådd med NTNUs krav til datalagring, og gis til prosjektets utløp. Vi følger Norsk Senter for forskningsdata (NSD) sine retningslinjer for databehandling, og du kan signere i samtykkeklæring for å vite hvordan data vil bli behandlet fra dette intervjuet i vår oppgave.

Vi presiserer at alle data kilder vil bli fullstendig anonymisert i oppgaven. Du har også rett, og kan trekke inn i et utvalg eller kreve at du fjerner intervjuet ditt etterkant. For å sette gang trenger vi en muntlig bekreftelse på at du godtar å delta i intervjuet og at du vil anvende innsamlede data i vår oppgave.

Del 1 - Introduksjonsspørsmål

- Hvor lenge har du arbeidet innenfor revisjon/ som fagperson?
- Hva er din erfaring og opplevelse med goodwill?

Del 2 - Nøkkelspørsmål

Skjønnsutøvelsen og senterverdi i ledelsen

- Hva tenker du om åndelige skjønnsutøvelsen i AS 6 i selskapets ledelse i kassa til tross for tilhørende goodwill?
- Burde den ha blitt mer standardisert, slik at det er mindre rom for subjektive meninger?
- Har du opplevd forsøk på opportunistisk bruk av goodwill-posten?
- Hvilket inntrykk har du av rettferdigheten/effektiviteten i nedskrivninger?
- Hva er din oppfatning av graden av optimisme hos norske ledere, sammenlignet med andre land, når det kommer til nedskrivning av goodwill?
- Er du for en forenkling av nedskrivningstesten, ved en "indicator-only" tilnærming og forenklet bruksverdi-beregning?
- Gir dagens reguleringer motiver til å lokere mest mulig av kjøpesum til goodwill? Grunnet dette framtidige nedskrivninger knyttet til øvrige identifiserte deler ved oppkjøpet.
- Enkelt oppkjøp kan den oppkjøpte virksomhet integreres i en eksisterende kontantgenerende enhet (KGE). På denne måten vil goodwill fra oppkjøpet kunne "blandes" inn med ikke-balanseført goodwill i den eksisterende KGE. Hva tenker du om dette kan "skjerme" den oppkjøpte goodwillen?
  - Om dagens reguleringer favoriserer vekst gjennom oppkjøp, fremfor organisk vekst?
- Blir flere KGE'er slått sammen eller det kan identifiseres flere ulike? Goodwill lagges i de høyeste nivå?
  - Hva skyldes den tilsynelatende ulike praksisen når det kommer til å identifisere og allokere goodwill til ulike KGE'er?
- Hvilke utslag gjør valget av antall KGE'er ved nedskrivningstester?

Revisor – klient forholdet

- Har du vært i dialog med klienten når det har vært snakk om en nedskrivning? I så fall, hvordan var dynamikken mellom deg og selskapet?
- Ledelsen sine vurderinger kan påvirkes av ulike motiver og egeninteresse, hvordan vil du si dette skinner gjennom i praksis?
- Har du opplevd press fra klienten i samband med dette?
- Har du opplevd at du vil skrive ned goodwill, men at selskapet motargumentere dette?

Noteopplysninger

- Hvordan føler du at nedskrivningstesten blir reflektert i noteinformasjon til årsregnskapet?
- Dersom det foreligger en nedskrivning, føler du at det blir gitt klar nok informasjon rundt hva som forårsaker dette til eksterne brukere?
- Har du opplevd at selskapet har prøvd å holde tilbake opplysninger av konkurransemessige hensyn?
- Mener du at noteinformasjonen rundt goodwill burde ha blitt mer informativ?
- Burde det ha blitt gitt mer noteopplysninger rundt prestasjoner av oppkjøp i etterfølgende perioder?

Del 3 - Avslutning

- Sett at du var i posisjon til å endre på regelverket. Er det noen umiddelbare endringer du ville gjort?
- Til slutt, har du noe på hjertet som du føler er usagt?

